

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

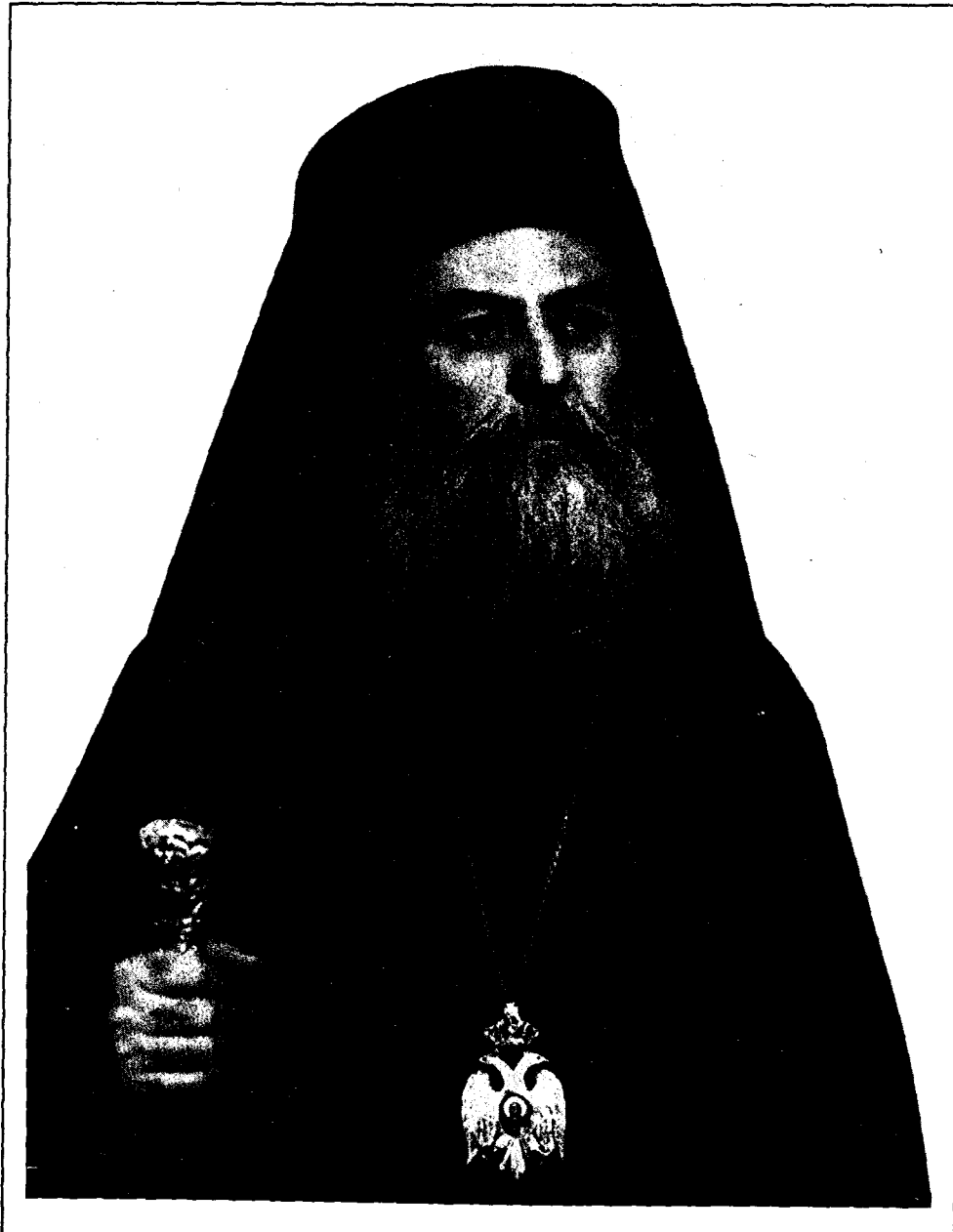
ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΕ'

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΜΑΪΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 9

**Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ
(† 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1998)**

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Προκαθημένου αὐτῆς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφείμ, συνήλθεν ἐκτάκτως τὴν 10ην Ἀπριλίου ἐ.ἔ. καὶ περὶ ὥραν 11ην π.μ. ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ κατὰ νόμον Τοποτηρητοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου πρώτου τῆ τάξει Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου.

Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως ὁ Σεβ. Προεδρεύων τῆς Ἱ. Συνόδου ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει εἶπε τὰ ἑξῆς:

Λόγος τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Συνοδικοί Σύεδροι,

Ὁ Παντοκράτωρ Θεός, ὁ «γένους θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου, καὶ πάσης φύσεως ἀνθρωπίνης δημιουργός, συνισταμένης τε καὶ πάλιν λυομένης, ζωῆς τε καὶ τελευτῆς, τῆς ἐνταῦθα διαγωγῆς, καὶ τῆς ἐκεῖθεν μεταστάσεως, ὁ χρόνους μετρῶν τοῖς ζῶσι, καὶ καιροὺς θανάτου ἰστών», ὡς προσεύχεται καὶ ἐκφράζεται ἡ ἱερουργοῦσα μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία Του κατὰ τὴν γονυκλισίαν τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ἐκάλεσεν ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης καὶ τῆς ἐν τῇ γῆ προσωρινῆς καὶ προσωκαίρου διαμονῆς εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐπιζητούμενην πόλιν, τὸν ἤδη ἀείμνηστον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸν Σεραφείμ.

Χρηεῦσαντος, κατὰ ταῦτα, τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Ἀθηνῶν, ἀνέλαβον τὰ καθήκοντα τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, συμφώνως τῷ 12ῳ ἄρθρῳ, παράγραφος 1η τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς ἔχων τὰ προεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης μεταξὺ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Σεβ. Μητροπολιτῶν, ὡς ἐπιτάσσει τὸ διαληφθὲν 12ον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.

Συμφώνως, ἐπίσης, πρὸς τὸ 12ον τοῦτο ἄρθρον, καὶ δὴ πρὸς τὴν 2αν παράγραφον αὐτοῦ, συνέρχεται ἐνταῦθα σήμερον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν μου, ἐν τὸς τοῦ ἀναγραφομένου πενθημέρου ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐχίρησεν ὁ Ἀρχιεπισκοπικὸς θρόνος, ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος, ἡ ὁποία ἔχει καθήκον καὶ χρέος νὰ ἀναγγεῖλῃ ἐπισημῶς τὴν χηρείαν

εἰς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Σεβ. Μητροπολίτας, καὶ νὰ ὀρίσῃ ἡμέραν ἐκτάκτου συγκλήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου, ἡμέραν μὴ ἀπέχουσαν πλέον τῶν 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς χηρείας, τόπον δὲ συγκλήσεως τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐξ ὅλων τῶν ἐν συνόλῳ 18 Ποιμεναρχῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας ἡμῶν μέχρι σήμερον, ὁ μεταστὰς Ἀρχιεπίσκοπος ἀρχιεπισκόπευσεν ἐπὶ σειρὰν εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν, ἐξαιρουμένου βεβαίως τοῦ πρώτου Ποιμενάρχου Ἀθηνῶν Νεοφύτου Μεταξᾶ, διαποιμάνοντος τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ 28 ἐν συνόλῳ ἔτη (1833-1861). Τὴν ἐν γένει καὶ κατὰ τομεῖς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος προσφορὰν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σεραφείμ ἐπὶ σειρὰν 60 ἐτῶν μέχρι σήμερον, θὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως ἐν καιρῷ, ὡς συνήθως, ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους.

Συγκεκριμένως, ἀπὸ τῆς εἰς Διάκονον χειροτονίας του, ἐν ἔτει 1938, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἠναλώθη εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ κατ' ἀρχὰς ὡς Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν συνεχείᾳ ὡς Μητροπολίτης Ἄρτης (1949-1958) καὶ ἔπειτα Ἰωαννίνων (1958-1974).

Βεβαίως δὲν εἶναι τῆς παρουσίας στιγμῆς, ἡ ἔστω καὶ ἐπιτροχάδην ἐπισημανσις τῶν ποιμαντορικῶν δραστηριοτήτων τοῦ μεταστάντος, τόσο ἐν τὰς δύο Ἱερᾶς Μητροπόλεις Ἄρτης καὶ Ἰωαννίνων, ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς σκοπιᾶς τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὡς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τῆς ἐπάλξεως τῆς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος γενικώτερον. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας εἰργάσθη καὶ ἔζησε μετὰ βαθυτάτης ἐπιγνώσεως τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Καὶ ὅπως, μετὰ τὸν ἀγῶνα κρίνεται ἀμερολήπτως καὶ ἀπαθῶς ὁ κόπος καὶ ἡ προσπάθεια ἐν τῷ ἀγῶνι, τοιουτοτρόπως καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικῶν πράγμασιν ἀνέκαθεν ἰσχύει ὁ αὐτὸς κοινὸς κανὼν. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι οἱ κρίνοντες τὰ «ἔργα καὶ τὰς ἡμέρας» τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἔθνους προσωποποιήτων, κρίνονται καὶ αὐτοὶ εἴτε ὡς ἀμερολήπτοι ἢ ὡς μεροληπτικοὶ ἱστορικοὶ καὶ κριτικοί.

Ἡ ἐν Κυρίῳ ποιμαίνουσα καὶ ἀδιαλείπτως προσ-

ευχομένη Ἐκκλησία, ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὴν θεόπνευστον ὑπόμνησιν καὶ διδαχὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, τὴν λέγουσαν «ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθάνειν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις» (Ἑβρ. 9,27), ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος ὅσον καὶ ἡ τῆς Ἱεραρχίας, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει ὁ ἱερός Κληρὸς καὶ ὁ εὐσεβὴς λαός, εὐχόμεθα ὅπως «Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκὸς» ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ πρὸς Αὐτὸν μεταστάντος Ἀρχιεπισκόπου Σεραφείμ ἐν χώρα ζώντων καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων, ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ ἀνέσπερον φῶς Αὐτοῦ. Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφείμ αἰωνία ἡ μνήμη.

Καὶ τώρα, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας, παρακαλῶ νὰ ἀναγγεῖλωμεν ἐπισήμως εἰς τοὺς Σεβ. ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας καὶ τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τὴν χρεῖαν τοῦ θρόνου τῶν Ἀθηνῶν, ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ὀρίσωμεν ἡμέραν ἐκτάκτου συγκλήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας πρὸς ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου προτείνω δὲ ὅπως ἡ ἡμέρα ἐκλογῆς ὀρισθῇ ἡ Τρίτη, μετὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, ἧτοι ἡ 28ῃ Ἀπριλίου.

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος

Μετὰ ταῦτα ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἀπεστάλη πρὸς τὸν ἡμερήσιον Τύπον ἀνακοινωθὲν πρὸς τὸν λαὸν ἔχον οὕτω:

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 1283

Ἀριθμ. Ἀθῆναι τῆ 10ῃ Ἀπριλίου 1998
Διεκπ. 453

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Πρὸς
τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα
τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ βαθυτάτης θλίψεως γνωστοποιεῖ εἰς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸς Σεραφείμ ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τὴν 1.35' πρωϊνὴν τῆς Παρασκευῆς 10ῃς τρέχοντος μηνὸς Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἐν Ἀθῆναις. Ἡ πρὸς Κύριον ἐκδημία τοῦ ἀειμνήστου Προκαθημέ-

νου ἐπισυμβάσα, ἐδημιούργησεν αἰσθητὸν κενὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ 24 ἐτῶν Ἀρχιεπισκοπίας καὶ 50ετῆ ἀρχιερατικῆν διακονίαν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Ἡ πενθοῦσα Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέεται ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφείμ καὶ τῆς ἀναδείξεως ἀνταξίου τῶν περιστάσεων Διαδόχου αὐτοῦ. Τὸ σκῆνωμα τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐκτίθεται ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς σήμερον εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἐν τῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν. Ἡ κηδεῖα θὰ τελεσθῇ τὴν Μεγάλῃν Δευτέραν, 13ῃν Ἀπριλίου ἐ.ἔ. καὶ ὥραν 10 πρωϊνὴν.

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος, Τοποτηρητῆς

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

Ἐν συνεχείᾳ ἀπεφασίσθη ὅπως ἀποσταλοῦν πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὰ κάτωθι δύο τηλεγραφήματα:

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 1284

Ἀριθμ. Ἀθῆναι τῆ 10ῃ Ἀπριλίου 1998
Διεκπ. 454

Ἐγκύκλιον Τηλεγράφημα

Πρὸς
τὸν Σεβ. Μητροπολίτην .....

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ βαθυτάτης θλίψεως γνωστοποιεῖ ὑμῖν τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Σεραφείμ ἐπισυμβάσαν 10ῃν τρέχοντος μηνὸς Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἐν Ἀθῆναις. Κύριος ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν μακαριστοῦ Προκαθημένου ἐν σκηναῖς δικαίων. Κηδεῖα τελεσθήσεται Μεγάλῃν Δευτέραν, 13ῃν Ἀπριλίου ἐ.ἔ., 10ῃν πρωϊνὴν ὥραν. Παρακαλοῦμεν ὅπως προσελθόντες μετὰ σχητε ἐξοδίου Ἀκολουθίας φέροντες ἐπιτραχήλιον, ὠμοφόριον, ἐγκόλπιον, ἀρχιερατικὴν ράβδον καὶ ἐπιτριπτάριον.

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος, Τοποτηρητῆς

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 1341
Ἀριθμ. Ἀθήνησι τῆ 11ῃ Ἀπριλίου 1998
Διεκπ. 461

Ἐγκύκλιον Τηλεγράφημα

Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀποφάσει τῆς Διαρκoῦς Ἱεράς Συνόδου, τῆς 10ῆς ὁδεύοντος μηνὸς Ἀπριλίου ἐ.ἔ., συγκαλεῖται ἐκτάκτως Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' ἐκλογὴν Προκαθημένου, τὴν Τρίτην 28ην ὁδεύοντος μηνὸς Ἀπριλίου ἐ.ἔ. καὶ ὥραν 9ην π.μ. ἐν τῷ Ἱερῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 13-16 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Προηγηθήσεται Θεία Λειτουργία τῆ 6ῃ πρωϊνῇ ὑπὸ τοῦ νεωτέρου τῆ τάξει κατὰ τὰ πρεσβεία τῆς Ἀρχιερωσύνης Σεβ. Μητροπολίτου.

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος, Τοποτηρητῆς

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνὸς

Τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνήγγειλεν ἡ Ἱ. Σύνοδος εἰς τὰς λοιπὰς Ὁρθοδόξους Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας διὰ τοῦ ἐξῆς τηλεγραφήματος:

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 1285
Ἀριθμ. Ἀθήνησι τῆ 10ῃ Ἀπριλίου 1998
Διεκπ. 455

Τηλεγράφημα

Μετὰ βαθυτάτης θλίψεως προαγόμεθα νὰ γνωστοποιήσωμεν ὑμῖν, ὅτι Προκαθήμενος Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Ἑλλάδος Ἀρχιεπίσκοπος κυρὸς Σεραφεῖμ μετέστη πρὸς Κύριον πρωϊνὰς ὥρας 10ῆς Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ἐν Ἀθήναις. Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, στερηθεῖσα πεπνυμένου Πρωθιεράρχου δέεται τοῦ Κυρίου ὑπὲρ ἀναπαύσεως ψυχῆς αὐτοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων καὶ χώρα ζώντων. Ἐξόδιος ἀκολουθία τελεστήσεται Μεγάλην Δευτέραν, 13ην Ἀπριλίου ἐ.ἔ. ὥραν 10 π.μ.

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος, Τοποτηρητῆς

Κατὰ τὴν αὐτὴν Συνεδρίαν ἀπεφασίσθησαν ἐπίσης τὰ ἐξῆς:

1. Τὸν προσηκόντα λόγον κατὰ τὴν ἐξόδιον Ἀκολουθίαν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ θὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος.

Ἀκολούθως θὰ ὁμιλήσουν:

α. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς.

β. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

γ. Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων.

δ. Ὁ Δήμαρχος Ἰωαννίνων.

ε. Ὁ Δήμαρχος Ἄρτης.

στ. Ἐκπρόσωποι τῶν Κομμάτων (ΠΑ.ΣΟ.Κ., Ν.Δ., Κ.Κ.Ε., ΔΗ.Κ.ΚΙ., ΠΟ.Α.).

ζ. Ὁ Πρόεδρος τῆς κοινότητος Ἀρτεσιανοῦ.

2. Τὰς ταινίας τοῦ φερέτρου θὰ ἀνέχουν οἱ Σεβ. Μητροπολίται Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, Κίτρος καὶ Κατερίνης κ. Ἀγαθόνικος, Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλωπίας κ. Χρυσόστομος καὶ Καστορίας κ. Σεραφεῖμ.

3. Τὰ Καθήκοντα Τελετάρχου ἀνατίθενται εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Μάξιμον, βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελοπούλου καὶ τοῦ Πρωτοπρεσβ. Δημητρίου Νίκου, καὶ

4. Τὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας θὰ φέρουν οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Μηθύμνης κ. Χρυσόστομος καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Νικηφόρος.

Ἐν συνεχείᾳ ἀπεφασίσθη ὅπως γνωστοποιηθῇ ἐγκαίρως τῷ Ὑπουργεῖῳ Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, ὅτι καθήκοντα μὲν Τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύσαντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου, συμφώνως τῷ ἰσχύοντι Νόμῳ 590/1977 περὶ «Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (ἄρθρ. 12 § 1) ἀνέλαβεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, ὡς πρῶτος τῆ τάξει ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι ἡ Ἱεραρχία αὐτὴ θὰ συνέλθῃ τὴν 28ην Ἀπριλίου διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου τοῦ ἐκλιπόντος Πρωθιεράρχου (ἄρθρ. 12 § 2, ἄρθρα 13-15).

Τέλος τὰ Μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου, κατελθόντα εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Ἱ. Μονῆς Πετράκη, ἐτέλεσαν Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἐκλιπόντος Πρωθιεράρχου, προεξάρχοντος τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομου, συμπαραστατομένου ὑπὸ Σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων καὶ τοῦ Θεοφ. Ἀρχιεπισκοπικοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου.

Ε.Δ.Θ.

Ο ΑΘΗΝΩΝ ΣΕΡΑΦΕΙΜ (†)

Αί διάφοροι ἐκδηλώσεις διὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται ἐκτενὴς λόγος εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος εἰδικοῦ τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας», ἦτοι τὸ λαϊκὸν προσκύνημα τῆς σε-

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

πτῆς σοροῦ τοῦ ἐξ ἡμῶν μεταστάντος, αἱ περὶ αὐτοῦ δηλώσεις, ἢ κηδεῖα αὐτοῦ μετὰ τιμῶν Ἀρχηγοῦ Κράτους, οἱ ἐγκωμιαστικοὶ ἐπικήδαιοι λόγοι, τὰ ἀναρίθμητα συλλυπητήρια γράμματα, τηλεγραφήματα καὶ ψηφίσματα — πάντα ταῦτα, ὡς καὶ τὰ ἀντίστοιχα ἀξιέπαινα σχετικὰ ἄρθρα καὶ σχόλια τῶν ἐφημερίδων καὶ προγράμματα τῶν κυριωτέρων ραδιοφωνικῶν καὶ τηλεοπτικῶν σταθμῶν ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ ἐν εἰρήνῃ ἀναπαυόμενος ἐντὸς τῆς ἀθηναϊκῆς γῆς καὶ φέρων ἐπ' αὐτοῦ τὸ χῶμα τῆς γενετείρας του ἀείμνητος πρωθυεράρχης κατέλαβεν ἰδιαιτέραν τιμητικὴν θέσιν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τὴν κριτικὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἰσχύει ὅτι ὁ Σεβ. Τοποτηρητῆς τοῦ χηρεύσαντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος ἐπεσήμανε κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 10ης Ἀπριλίου 1998 ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ τῆς Ἱ. Συνόδου, τονίσας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι «οἱ κρίνοντες τὰ ἔργα καὶ τὰς ἡμέρας» τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἔθνους προσωπικότητων κρίνονται καὶ αὐτοὶ εἴτε ὡς ἀμερόληπτοι ἢ ὡς μεροληπτικοὶ ἱστορικοὶ καὶ κριτικοί».

Τὰ κυριώτερα γενικὰ κριτήρια, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται διὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀμερόληπτον καὶ ἀντικειμενικὴν κρίσιν, εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ γράφοντος, τὰ ἐξῆς πέντε:

1) Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ὑπάρχει ποικιλία διαφορετικῶν ψυχολογικῶν τύπων καὶ χαρακτήρων. «Ὡσπερ οὐχ ὅμοια πρόσωπα πρόσωποι, οὕτως οὐδὲ αἱ διάνοιαι τῶν ἀνθρώ-

πων» (Παροιμ. κζ', 19). Ἄλλος ἦτο ὁ ψυχολογικὸς τύπος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ ἄλλος ὁ τοῦ Ἀπ. Πέτρου. Ἄλλος ἦτο ὁ χαρακτήρ τῆς — ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου — Μαρίας καὶ ἄλλος ὁ τῆς Μάρθας. Παρομοίως ἐντὸς τῶν τάξεων τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν πιστῶν ὑπάρχουν οἱ θεωρητικοὶ καὶ οἱ πρακτικοὶ ἢ κοινωνικοί, οἱ ἐνδοστρεφεῖς καὶ οἱ ἐξωστρεφεῖς, οἱ σχιζόθυμοι καὶ οἱ κυκλόθυμοι, οἱ βαρῦθυμοι καὶ οἱ εὐχάριστοι χαροποὶ ψυχολογικοὶ τύποι. Ἐπομένως ἐν ἱστορικὸν πρόσωπον δὲν πρέπει νὰ κρίνεται διὰ χρήσεως τοῦ ἰσοπεδωτικοῦ ὁδοστρωτήρος τοῦ ψυχολογικοῦ τύπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ὁ κρίνων ἢ τὸν ὁποῖον προτιμᾷ οὗτος, ἀλλὰ νὰ κατανοῆται «εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης» (Ἐβρ. ι', 24) ἐν τῇ ἰδιουτυπία τῆς ἀτομικότητός του.

2) Ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἡ ἐνότης πρέπει νὰ ἐξασφαλίζεται ἐν τῇ ποικιλομορφίᾳ τῶν θεοδωρητῶν ταλάντων, δοθέντος ὅτι ἐν τῷ μυστικῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ «τὰ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πράξιν» (Ρωμ. ιβ', 5). Ταῦτα ἔχουν «χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητεῖαν, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι» (Ρωμ. ιβ', 6). Ἐπομένως ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν βίον ἐνὸς προσώπου πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει ὅτι «ἐκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως» (Α' Κορ. ζ', 7). Ὅθεν πάντοτε πρέπει νὰ ἀνιχνεύωνται καὶ ἐπισημαίνωνται τὰ ἰδιαίτερα χαρίσματα, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι πεπρωκισμένη πᾶσα κρινομένη προσωπικότης.

3) Δοθέντος ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος ἔχει σκιάς καὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι οὐδεὶς ἀναμάρτητος, δὲν πρέπει διὰ τοῦ λογικοῦ σφάλματος «pars pro toto» (τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου) νὰ ἐστιάζεται μονομερῶς καὶ νὰ περιορίζεται ἡ κριτικὴ θεώρησις εἰς σκιερὰς πτυχὰς καὶ εἰς — διὰ μεγεθυντικοῦ φακοῦ ἐξογκούμενα — σφάλματα καὶ λάθη τῶν κρινομένων προσώπων, παραθεωρουμένης τῆς ὁλότητος τῆς προσφορᾶς αὐτῶν.

4) Διὰ τὴν ὀρθὴν ἀποτίμησιν τοῦ συνόλου τῶν πράξεων καὶ ἐνεργειῶν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐν συνδυασμῷ χρήσις τόσο τῆς ἱστορικῆς «γε-

νετικής μεθόδου», ὅσον καὶ τοῦ ὀρθοῦ ἐρμηνευτικοῦ στοχασμοῦ. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν «γενετικὴν μέθοδο» ὁ μίτος τῆς διαμορφώσεως τῆς ποσοτικῆς καὶ ποιοτικῆς προσφορᾶς ἐνὸς ἀξιολογούμενου ἱστορικοῦ προσώπου πρέπει νὰ ἀναζητῆται καὶ ἐπισημαίνεται ὄχι ὡς κάτι μεμωμένον καὶ αὐθαίρετον, ἀλλ' ὡς κάτι, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ περιρροεῦσιν ἀτμοσφαιρᾶ εἶναι ἔκφρασις καὶ κατοπτρισμὸς συμπλέγματος καὶ ἀλύσεως κρίκων προϋπαρχόντων γεγονότων καὶ προϋπαρχουσῶν πνευματικῶν προϋποθέσεων καὶ συναρτήσεων. Παρόμοιόν τι ἐπιτυγχάνεται καὶ διὰ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ στοχασμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποβλέπει εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἰδιοτυπίας τῆς προσφορᾶς ἐνὸς ἐπιφανοῦς προσώπου. Συμφῶνως πρὸς τὰς δεοντολογικὰς ἀρχὰς τῆς καθ' ὄλου Θεολογικῆς καὶ Φιλοσοφικῆς Ἐρμηνευτικῆς ὁ ἐρμηνευτικὸς στοχασμὸς πρέπει νὰ ἐκκολλάπτεται καὶ ἀναδύεται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς παραδόσεως, ἐντὸς τοῦ προἰδεάζοντος τὸν ἐρμηνευτὴν πολιτισμικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τῶν ἱστορικοκοινωνικῶν συνθηκῶν, συγκυριῶν καὶ συναρτήσεων, εἰς τὰς ὁποίας ἐντάσσεται πᾶς ἀποτιμώμενος.

Ταῦτα ἰσχύουν κατ' ἐξοχὴν διὰ τὴν ἀξιολόγησιν ἐνὸς πνευματικοῦ Ἠγέτου τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν μάλιστα —ὡς συμβαίνει παρ' ἡμῖν σήμερον— ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ ἰσχύοντος συνοδικοῦ συστήματος αἱ μορφοποιούμεναι καὶ ἐνεργοποιούμεναι ἀποφάσεις τοῦ Ἠγέτου αὐτοῦ προϋποθέτουν καὶ ἔχουν κατὰ τεκμήριον τὴν σφραγίδα συλλογικῆς εὐθύνης καὶ συγκαταθέσεως ἢ ἐκδήλου σιωπηρᾶς συμφωνίας καὶ ἀνοχῆς τῆς πλειονότητος τῶν μελῶν τοῦ Ἀνωτάτου Συνοδικοῦ Διοικητικοῦ Ὁργάνου τῆς Ἐκκλησίας.

5) Εἰς τὴν ὀρθὴν ἀξιολόγησιν μιᾶς προσωπικότητος εἶναι δυνατὸν κατ' ἀρχὴν νὰ συμβάλλεται καὶ ἡ περὶ αὐτῆς «ἔξωθεν καλὴ μαρτυρία», ὅταν ἡ μαρτυρία αὕτη δὲν προκατασκευάζεται εἰς προκατελημμένας ομάδας ὁμοφρόνων καὶ ὁμοϊδεατῶν, διὰ τὴν γνώμην τῶν ὁποίων θὰ ἴσχυον ἐνδεχομένως οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ «Κρίτωνι» τοῦ Πλάτωνος: «Οὐ πάνυ ἡμῖν φροντιστέον τί ἐροῦσιν οἱ πολλοί..., ἀλλ' ὅ,τι ὁ εἶς, ὁ ἐπαῖων..., ἢ ἀλήθεια». Τὸ κριτήριον τῆς «ἔξωθεν καλῆς μαρτυρίας» εἶναι πλέον εὐγλωττον, ἀξιόπιστον καὶ πειστικόν, ὅταν ἐναρμονίζεται πρὸς τὰ προηγουμένως μνημονευθέντα λοιπὰ κριτήρια καὶ ὅταν ἐπὶ πλέον ἔχη καθολικὸν

χαρακτῆρα καὶ κατοπτρίσῃ τὴν συνείδησιν σχεδὸν ὁλοκλήρου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος, τῶν ἀνηκόντων εἰς πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς πτέρυγας τῆς Βουλῆς καὶ σχεδὸν πάντων τῶν φορέων τῆς Πολιτειακῆς καὶ Πολιτικῆς Ἠγεσίας.

* * *

Ὑπὸ τὴν ὀπτικὴν γωνίαν τῶν κριτηρίων τούτων εἶναι δεδικοιολογημένοι οἱ ἔπαινοι, οἱ ὁποῖοι ἐλέχθησαν ἢ ἐγράφησαν ἐπὶ τῇ πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ. Οὗτος διεκρίθη:

πρῶτον διὰ τὸν ἐλκυστικὸν ἐξωστρεφῆ, κοινωνικὸν καὶ χαροποιὸν ψυχολογικὸν τύπον του, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἐδημιούργει εὐχάριστον ἀτμόσφαιραν

δεύτερον διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἰδιαιτέρων διακονικῶν καὶ ἀλτροῦστικῶν χαρισμάτων, τὰ ὁποῖα ἔγιναν αἰσθητὰ εἰς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, εἰς τὸ ἄγρυπνον ἐνδιαφέρον του ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τῆς Β. Ἠπείρου καὶ τῆς Κύπρου, εἰς τὰ ἔργα «Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» ἐν Ἀρτη, ἐν Ἰωαννίνοις, ἐν Ἀθήναις, ἐν Ρωσίᾳ, ἐν ταῖς βαλκανικαῖς καὶ ἐν ἀφρικανικαῖς ἢ ἀσιατικαῖς χώραις, αἱ ὁποῖαι κατατρύχονται ὑπὸ πείνης καὶ μεταδοτικῶν ἀσθενειῶν

τρίτον διὰ τὸ ὅτι αἱ ἀναπόφευκτοι εἰς πᾶν ἀνθρώπινον ὄν ἀτομικαὶ σκιερὰ πλευρὰ καὶ τὰ σφάλματα ὑπερεκαλύπτοντο ὑπὸ τῆς φωτεινῆς ἀκτινοβολίας τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ, ἢ ὁποῖα ἐγένετο ἀγαπητὴ εἰς τοὺς ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίζοντας τὴν ἀπλότητα, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὸν πηγαῖον αὐθορμητισμὸν, τὸ ἀνεπιτήδευτον, τὸ θάρρος, τὴν γενναιότητα, τὴν τόλμην, τὴν ἀνδρείαν, τὴν ρωμαλέότητα, τὴν εὐφυΐαν, τὴν θυμοσοφίαν καὶ τὰ ἀνθρωπιστικὰ αἰσθήματα, ἢτοι ἐκείνας τὰς ἀρετὰς, ὁποῖαι διεπότιζον τὰς σκέψεις, τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐνεργείας του

τέταρτον διὰ τὸ ὅτι —εἰς μεγάλην ἔκτασιν— κατῶρθωσε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀνωμάλους ἐκκλησιαστικὰς συγκυρίας καὶ περιστάσεις, νὰ θεραπεύσῃ πλείστας ἐκ τῶν χαινουσῶν πληγῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καὶ ἐθνικῷ ὀργανισμῷ καὶ νὰ δρομολογήσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τάξεως καὶ ἰσορροπίας ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ζωῇ, τὴν ὁμαλοποίησιν τῶν ἐν συναλληλίᾳ διαλεκτικῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ τὴν ἀναθέρμανσιν τῶν παραδεδομένων σχέσεων συμπνοίας καὶ συνεργασίας μετὰ τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν ἐπὶ μέρους Ὁρ-

θοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν ὁποίων ὁ ἀείμνητος Ἀρχιεπίσκοπος κυρὸς Σεραφεὶμ ἐτόνιζεν: «*Ἡμεῖς πάντες, ἐκ τῆς μιᾶς Ἱεραῆς Κολυμβήθρας τῆς κατ' Ἀνατολᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τέκνα Αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) ἐγεννήθημεν καὶ ἀδελφοὶ ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι*» (περ. «Ἐκκλησία», ἔτος 1992, σελ. 369).

καὶ πέμπτον διὰ τὸ ὅτι προεκάλεσεν — ἰδίως κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ προσκνήματος τῆς σεπτῆς σοροῦ καὶ κατὰ τὴν κηδεῖαν— ἀληθῆ ἐκρηξιν ἐκδηλώσεων οὐχὶ τηλεκατευθυνομένης, τεχνητῆς καὶ εἰς ὠρισμένους κύκλους περιορισμένης, ἀλλὰ γνησίας, πηγαίας, αὐθορμήτου καὶ σχεδὸν καθολικῆς «ἔξωθεν καλῆς μαρτυρίας», ἥτις συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐκπλαγοῦν καὶ προβληματισθοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ πλείστοι τῶν ἐχόντων ἀρνητικὴν πωσ γνώμην περὶ τοῦ ἀοιδίου Πρωθυεράρχου.

* * *

Διὰ τὰς λεπτομερείας τῆς ὅλης ἐθνικῆς προσφορᾶς τοῦ ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεὶμ εἶναι εὐγλωττοὶ πᾶσαι αἱ σελίδες τοῦ παρόντος εἰδικοῦ τεύχους τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα ἂς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπογραμμίσωμεν καὶ ἐπισημάνωμεν τὰ ἐξῆς σημεῖα τῆς προσφορᾶς αὐτοῦ.

Ὁ μακαριστὸς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνεβάλετο τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνανέωσιν καὶ ἀναβάθμισιν αὐτῆς, δοθέντος ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς του διακονίας συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἔχουν ἐκλεγῆ ὑπὸ τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας οἱ πλείστοι τῶν ὑπηρετούντων σήμερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος διακεκριμένων Ἱεραρχῶν. Καὶ εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν ὁ γράφων εἶχε τονίσει ὅτι «*ἡ ἀναβάθμις τοῦ ἀνακαινιστικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἡ ἀνανέωσις τοῦ δυναμικοῦ ἐκλεκτῶν ἐπισκόπων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συνεργατῶν εἶναι εἰς ἕκτασιν καὶ ποιὸν μεγαλύτεραι τῆς ὑποτιθεμένης ἀνανεώσεως, ἡ ὁποία ἔχει συντελεσθῆ εἴτε εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν, εἴτε εἰς τὴν παιδείαν, εἴτε εἰς ἄλλους τομῆς τοῦ δημοσίου καὶ ἐθνικοῦ βίου*» (περ. «Ἐκκλησία», ἔτος 1989, σ. 52).

Ἐπειτα ὑπῆρξε σημαντικὴ ἡ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεὶμ περαιτέρω προώθησις καὶ ἀνάπτυξις τῆς ὑπὸ ἀειμνήστων προκατόχων του ἐκκολαφθείσης καὶ ἀναπτύ-

χθείσης — ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς— φιλανθρωπικῆς διακονίας τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατευθυνομένης «Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» ἐλειτούργησαν καὶ συνεχίζουσιν νὰ λειτουργοῦν Γραφεῖα προστασίας γήρατος, κατακοίτων, ἀντιμετώπισεως ἐπείγουσῶν περιπτώσεων (χηρῶν, ὄρφανῶν, πολυτέκνων, ταξιδευόντων, ἀποφυλακισμένων κ.λπ.), περιθάψεως ἀσθενῶν, ἐξυπηρετήσεως «εἰδικῶν (ἀπροσαρμόστων) παιδῶν», λήψεως καὶ παροχῆς αἵματος, συμπαράστασεως ψυχασθενῶν, διανομῆς ἱματισμοῦ, «κινήματος ἀγάπης» (πρὸς περισυλλογὴν καὶ ἀξιοποίησιν χρησίμων ἢ καὶ ἀχρήστων εἰδῶν πρὸς ὄφελος τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων), καρδιοπαθῶν παιδῶν (πρὸς ἀποστολὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν), ἰδρυμάτων-κληροδοτημάτων, μερίμνης τῶν ἐν φυλακαῖς καὶ τῶν ἀποφυλακισμένων, προγράμματος ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς συμπαράστασεως εἰς ἐξαιρετικῶς ἰδιομόρφους καταστάσεις ἐμπεριστάτων κληρικῶν ἢ μελῶν τῶν οἰκογενειῶν των καὶ διὰ προερχομένους ἐξ ἐπαρχιῶν κληρικούς, πρὸς ἀντιμετώπισιν ὑποθέσεών των.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω δέον νὰ προστεθῆ τὸ ζωηρὸν προσωπικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ἀειμνήστου Πρωθυεράρχου διὰ τὰ Ἱδρύματα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, ἥτοι διὰ τὸ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον, τὰ παρ' ἐνορίαις Φιλόπτωχα Ταμεῖα, τὸ Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης, τὸ κέντρον ἀποκαταστάσεως δυσπροσαρμόστων θηλέων ἀτόμων «ἡ Δάμαρις», τὴν Στέγην κατακοίτων γερόντων, τὴν Στέγην Γερόντων Φιλοπτῶχων Ταμεῖων, τὰ Κέντρα Ἐνοριακῆς Ἀγάπης (Κ.Ε.Α), τὰς Ὁμάδας Ἐλευθέρως Διαβιούντων Ὑπερηλικῶν (Ο.Ε.Δ.Υ.), τὰς ἐνοριακὰς Στέγας Προνοίας Γερόντων. Ὡσαύτως πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν ἰδιαίτερος τὰ Ἱδρύματα τὰ ὁποῖα ὡς Πρόεδρος ἐνεψύχωνεν ὁ ἀοιδίμος Ἀρχιεπίσκοπος (Σιβιτανίδειος Δημοσία Σχολὴ Τεχνῶν καὶ Ἐπαγγεμάτων, Δημητριάδειον, Βαφειαδάκειον, Καλησπέρειον, Σπηλιωτοπούλειον, Ἀχιλλοπούλειον, Ὁφθαλμιατρεῖον Ἀθηνῶν, Πάγκειος Ἐπιτροπὴ, Κληροδοτήμα Ἀνθῆς Μελισσοουργοῦ, Κασμάτειον, Ἱδρυμα προικοδοτήσεως «Διαμαντῆς Πατέρας», Ζαφειροπούλειον, Ἱδρυμα παροχῆς ὑποτροφῶν Ἑλένης Σπηλιωτοπούλου, Στέγη Ἀχιλλέως καὶ Εὐδοκίας Κούβελου, Κοινωνηλὲς Κληροδοτήμα Σπύρου Μπάλια (περισσότερα σχετικῶς ἀναφέρονται εἰς τὰ «Δίπτυχα τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1998», Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, σελ. 326-328).

Ἐπειτα, ἂν ἡ μεγαλυτέρα προσφορὰ ἐνὸς Ἐκκλησιαστικοῦ Ἠγέτου εἶναι νὰ συντελέσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο εἰς τὴν σύνδεσιν τοῦ λαοῦ μετὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὁ μακαριστὸς Σεραφεῖμ συνεβάλετο σημαντικῶς εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ στόχου τούτου. Ἡ θωράκισις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῶν πιστῶν διὰ τῆς ἐπεκταθείσης καὶ εἰς ἄλλας Ὀρθοδόξους Χώρας ὀργανώσεως τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἀγῶνος· ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Διευθύνσεως Νεότητος· ἡ ἀνάπτυξις τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἀνελλιπῶς μετεῖχεν ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος, μὴ φειδόμενος προσωπικῶν σωματικῶν κόπων, ἀκόμη καὶ ὅταν ἤρξατο κατατρυχόμενος ὑπὸ τῆς βαρείας νεφρικῆς ἀνεπαρκείας καὶ ὑφίστατο τὰς ἀλλεπαλλήλους αἰμοκαθάρσεις, καὶ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν, τῆς ὁποίας ἦτο μύστις καὶ θεράπων — πάντα ταῦτα, ὡς καὶ αἱ Ἐκδόσεις τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας» —, συνεβάλλοντο τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ αὐξηθῇ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκκλησιαζομένων.

Ἐξ ἄλλου ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἀσθένεια καὶ ὁ θάνατός του συνεκίνησαν τοὺς Ἕλληνας καὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ συνωσιζῶνται μυριάδες πιστῶν τόσο ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας εἰς τὸ προσκύνημα τῆς σεπτῆς σοροῦ του, ὅσον καὶ κατὰ τὴν κηδεῖαν του εἰς τὰς ὁδοὺς, (ὅπως καὶ ἐνώπιον τῶν συσκευῶν τῆς τηλεοράσεως καὶ τοῦ ραδιοφώνου), ἐνῶ παραλλήλως κατέπληξε τοὺς πάντας τὸ γεγονός ὅτι ἐν μέσῳ τῶν μυριάδων αὐτῶν ὑπῆρχον ὀλόκληροι φάλαγγες νέων καὶ νεανίδων, προσκομιζόντων συχνάκις ἄνθη.

Εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς πατροπαραδότου ἀγάπης τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συνετέλεσε καὶ ἡ συγκίνησις των διὰ τὴν ἐπὶ ἓνα καὶ ἡμισὺν μῆνα ἡρωϊκὴν πάλην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ πρὸς τὸν διὰ τῶν ἑαυτοῦ περὺγων ἐγγίζοντα αὐτὸν θάνατον καὶ διὰ τὰς ἐκλάμψεις τῆς παιδιόθεν βαθυτάτης εὐσεβείας καὶ ἀγάπης του πρὸς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Δείγματα τῶν ἐκλάμψεων αὐτῶν ὑπῆρξαν ἡ ἐκδήλωσις τοῦ πόθου του διὰ τὰ Ἁγία Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ὅτι οὐ μόνον ἐν πλήρει συνειδήσει, ἀλλὰ καὶ ἐν καταστάσει ληθάργου ἐψέλλιζε τὰς ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς του ἀναδυόμενας φράσεις λειτουργικῶν προσευχῶν καὶ

ὑμνων· καὶ ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη του τὰς λέξεις «Χριστέ μου», «Παναγία μου».

* * *

Ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ παρόντι τεύχει τῆς «Ἐκκλησίας» δημοσιευομένων γίνεται κατανοητὸν διατί ὁ Προκαθήμενος τῆς πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ Ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, τὴν πρωΐαν τῆς 10ης Ἀπριλίου 1998, ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἐξ ἡμῶν μεταστάντος Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ, τονίσας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι οὗτος διήλθε τὴν ζωὴν του «ἀναλώσας ἑαυτὸν διὰ τῶν ταλάντων, τὰ ὁποῖα ἐχάρισεν αὐτῷ ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐπικτήτων προσόντων καὶ τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ εὐθέως χαρακτήρος αὐτοῦ, εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ προσενεγκῶν ἀληθῶς ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς πηδαλιουχίας τῆς θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς Ἐκκλησίας (τῆς Ἑλλάδος)... Ἀντιμετώπισε πλείστας ὄσας δυσχερεῖς καταστάσεις κυρίως ἐν ταῖς σχέσεσιν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τὰς ὁποίας ἐπιτυχῶς διηυθέτησε, ἐπιδείξας ἀνυποχωρητικότητα ὅπου ἐθίγοντο τὰ ἱερὰ καὶ ὄσια τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ἐδραίωσιν τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Ἄς ὑπομνήσωμεν, ὅτι παρομοίας κρίσεις εἶχε διατυπώσει τὸ 1989 περὶ τοῦ τότε ὑγιοῦς καὶ ἐν πλήρει δράσει Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ καὶ ὁ ἀοίδιμος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κυρὸς Δημήτριος, τονίσας ὅτι ἡ «σεβασμία Μακαριότης... ἐπετέλεσεν ἔργα πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ὀνόματος τοῦ καλέσαντος Αὐτὴν Κυρίου, ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας καὶ εὐκλείας τῆς κατ' Αὐτὴν Ἀγιωτάτης θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ οἰκοδομῆς τοῦ πληρώματος αὐτῆς, πάντοτε ἐν ἀγαστῇ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μάλιστα δὲ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου» (περ. «Ἐκκλησία», ἔτος 1989, σ. 49).

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα συμπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἰδιαίτερος ὁ εὐσεβῆς ἑλληνικὸς λαὸς εὐχονται ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τάξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ ἐν σκηναῖς δικαίων. Εἴη αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ!

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸς Σεραφεῖμ (κατὰ κόσμον Βησσαρίων Τίκας) ἐγεννήθη ἐν Ἀρτεσιανῶν Καρδίτσης τὸ ἔτος 1913. Οἱ γονεῖς του, ἔχοντες ἠπειρωτικὴν καταγωγὴν, ὠνομάζοντο Χρῖστος (Τίκας) καὶ Εὐαγγελία (Τίκα, τὸ γένος Ζόλια).

Κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ὁ Βησσαρίων ἔμεινεν ὀρφανὸς ἐκ μητρὸς, τοῦθ' ὅπερ συνεκί- νει αὐτὸν μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του καὶ τὸν ὤθησε νὰ ζητῇ ἐνίσχυσιν εἰς τὴν Μητέρα Ἐκ- κλησίαν καὶ τὴν λειτουργικὴν ζωὴν αὐτῆς. Τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν εἰς τὸν πνευματικὸν του προσανατολισμὸν ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Κορώνης π. Ἰάκωβος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀρχιεπί- σκοπος κυρὸς Σεραφεῖμ μεγάλως ἐτίμα, ἔχων τὴν φωτογραφίαν ἐκείνου ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Ὁ νεαρὸς Βησσαρίων ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἱε- ρατικὴν Σχολὴν Ἄρτης καὶ συνεχίσας τὰς σπου- δάς του εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Κορίνθου ἀ- πεφοίτησεν ἐξ αὐτῆς τὸ ἔτος 1936, καθ' ὃ εἰσή- χθη —κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξατάσεων— εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθη- νῶν. Τῷ 1940 ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς τὸ πτυχίον (μὲ βαθμὸν «λίαν καλῶς»). Ἡ καλλιέργεια τῶν φω- νητικῶν του χαρισμάτων συνετελέσθη τῇ βοη- θείᾳ τοῦ τυφλοῦ ἱεροψάλτου τῆς Καρδίτσης Χρῖστου Παύλου καὶ τοῦ ἐπιφανοῦς Σίμωνος Καρᾶ, ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ ὁποῖου ὁ Βησσαρίων καὶ μετέπειτα Σεραφεῖμ ἐδιδάχθη πολλὰ διὰ τὰς τό- σσον ἀγαπωμένας ὑπ' αὐτοῦ παραδοσιακὰς μορ- φὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς μουσικῆς. Τὸ 1938, δευτεροετῆς ὢν τῆς Θεολογικῆς Σχο- λῆς, ἐχειροτονήθη Διάκονος ὑπὸ τοῦ τότε Μη- τροπολίτου Κορινθίας κυροῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τὸ ἔτος 1942 ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου ὡς Ἀρχιεπισκόπου τότε Ἀθηνῶν, χειροθετηθεὶς ἅμα καὶ εἰς Ἀρχιμαν- δρίτην.

Ὡς Ἀρχιμανδρίτης ὑπηρετήσεν ὡς Ἐφημέ- ριος καὶ Ἱεροκήρυξ εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ καὶ συγχρόνως ἀπὸ τοῦ 1941 προσελήφθη ὡς ὑπάλληλος τῆς Ἱε- ρᾶς Συνόδου, προαχθεὶς εἰς ὑπογραμματέα καὶ Γραμματέα Αὐτῆς, ὅπου καὶ ὑπηρετήσεν μέχρι τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 1949, ὅτε καὶ ἐξελέγη Μη- τροπολίτης Ἄρτης.

Ὡς Ἀρχιμανδρίτης κατὰ τὴν περίοδον τῆς

Γερμανικῆς κατοχῆς ἴδρυσεν εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ συσσίτια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐσιτί- ζοντο 600 παιδιὰ ἄπορα τῆς ἐνορίας του, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν ἐκ τῆς πείνης, ἢ ὁποῖα «ἐθέριζε» κυριολεκτικῶς τότε τὴν πρωτεύουσαν. Λαβὼν δὲ μέριμναν καὶ διὰ τὴν ὑγίειαν τῶν ἐνοριτῶν του, ἴδρυσεν τὸν Χριστιανικὸν Φιλανθρωπικὸν Σύλλο- γον «Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς», ὅστις παρείχε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ σήμερον πᾶσαν ἰα- τροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν εἰς τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς τῆς ἐνορίας ταύτης κατὰ τρόπον ἀξιο- πρεπῆ καὶ μὴ θίγοντα τὴν προσωπικότητα τῶν ἀσθενῶν.

Ὡς Ἀρχιμανδρίτης μετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὸ κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως καὶ εἶναι ὁ μόνος κληρικός, ὅστις ἀντεπρόσώπευσεν ἐπιση- μως τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ Ἐθνικὸν τοῦτο κίνη- μα, πλειστάκις διακινδυνεύσας.

Ὡς Μητροπολίτης Ἄρτης εἰργάσθη ἀόκνως καὶ εἰς μίαν περίοδον, ὅτε ἦσαν νωπὰ τὰ αἵμα- τα ἐκ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἰς τὴν ἐπαρχίαν του καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν τὰ ἐρείπια, τὰ ὁ- ποῖα ἄφησαν οἱ ἐχθροὶ τῆς Πατρίδος μας.

Ἄνεκαίνισε τὸ Μητροπολιτικὸν Οἶκημα, τὸ ὁποῖον κατεῖχον τὰ ἐκ τοῦ ἐμφυλίου θύματα τῆς ἐπαρχίας του· ἀνήγειρε τὸ Γηροκομεῖον Γεωρ- γίου καὶ Σοφίας Μάτσου εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Φανερωμένης ἐν Ἄρτῃ· ἴδρυσεν τὸ πρῶτον μα- θητικὸν οἰκοτροφεῖον διὰ τοὺς ἀπόρους μαθη- τὰς τῆς Μητροπόλεως του· ἀνήγειρε νέους Ἱε- ροὺς Ναοὺς εἰς τὰ χωρία καὶ ἐπεσκεύασεν ἐτέ- ρους τοιούτους (καὶ εἶναι εἷς ἐκ τῶν τριῶν Ἀρ- χιερέων, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται ὀνομαστικῶς εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθὲν βιβλίον κατὰ τὴν συμβο- λικὴν παράδοσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνεγέρσεως τῶν Ἱ. Ναῶν ὑπὸ τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Σπυριδῶνος, εἰς τὸν ἀείμνηστον Βασιλέα Παῦλον καὶ οἱ ὁποῖοι μὲ ὀλίγα χρήματα κατώρ- θωσαν νὰ ἀποδώσουν πολλὰ εἰς τὸν τομέα αὐ- τόν).

Τῇ συμβολῇ του διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐκ- κλησιαστικῶν οἰκοπέδων ἀνηγέρθησαν πολλὰ Σχολεῖα εἰς τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας του, ὡς ἐπί- σης καὶ μαθητικαὶ Κατασκηνώσεις ἐν Δροσσοπη- γῇ (Βουλγαρέλιον) Ἄρτης, Παιδικὸς Σταθμὸς ἐν τῇ πόλει τῆς Ἄρτης, τὸ Στάδιον αὐτῆς, ὁ Ἱε- ρὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (—κατὰ τὴν

τοιχοποιῶν αὐτοῦ— ἄτε μετατεθέντος ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων).

Ἀνεκαίνισε τὴν Ἱερὰν Μοῦνην Κάτω Παναγιᾶς, μετατρέψας αὐτὴν εἰς γυναικεῖαν καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἰδρύθη καὶ ἐλειτούργησεν ἐργαστήριον ταπήτων, εἰς ὃ εἰργάσθησαν καὶ ἐξεμάνθανον τὴν τέχνην ὄρφανὰ καὶ ἄπορα κοράσια.

Συνετέλεσε μετ' ἀρμοδίων τοῦ Συλλόγου «ΣΚΟΥΦΑΣ» εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὁμωνύμου περιοδικοῦ κ.ἄ.

Σημαντικὸν ἐπίσης γεγονός ἐπῆρξε διὰ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀρτης καὶ μοναδικὸν ἐν Ἑλλάδι ἡ βάπτισις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐν Ἀρτῇ Ἑβραϊκῆς Συναγωγῆς μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀπαρτιζομένης ἐκ τῆς συζύγου του καὶ τῶν δύο θυγατέρων του (Ἑβραῖοι ἐβαπτίσθησαν πολλοί, Ἀρχιεπίσκοπος ὁμοῦ οὐδεὶς ἐν Ἑλλάδι, πλὴν τοῦ διαληφθέντος).

Ὡς Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἐπελήφθη ἔργων, τὰ ὁποῖα καλύπτουσι διαφόρους τομεῖς.

Ἐκ τῶν πρώτων εἶναι ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ Μητροπολιτικοῦ Οἰκῆματος, ὅπερ ἐθεμελίωσε καὶ ἀνήγειρε κατὰ τὴν τοιχοποιῶν αὐτοῦ ὁ πρόκατοχος αὐτοῦ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σπυρίδων, ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων. Ἐθεσεν εἰς λειτουργίαν τὴν, βάσει Νόμου, ἰδρυθεῖσαν Ζωσιμαίαν Βιβλιοθήκην. Ἰδρυσε τὸ Φιλόπτωχον Ταμεῖον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἀνήγειρε τὴν συνδρομὴ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν τὸν Γ' Παιδικὸν Σταθμὸν. Ἐπεξέτεινε τὸ Γηροκομεῖον Ζωσιμαδῶν.

Ἀνήγειρε τὴν Σχολὴν Οἰκιακοῦ προσωπικοῦ παρὰ τὸν λόφον τῆς Περιβλέπτου, πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν μεταναστευουσῶν νεανίδων ἐξ Ἠπείρου.

Τῇ συνδρομῇ τῆς Ἐφοροεπιτροπείας τῶν Ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων, συνεπλήρωσε, μετὰ τὰς ἀνορθωτικὰς ἐργασίας τοῦ αἰοδίου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Σπυρίδωνος Ζωσιμαίαν Σχολὴν, ἣτις θὰ κατέρρει πλέον, ἄτε ὑποστάσα σοβαρὰς ζημίας ἐκ τῶν βομβαρισμῶν κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον τοῦ 1940-41.

Ἀνήγειρε τὴν Παυλίδειον Σχολὴν, τὴν Ἐλισαβέτειον Σχολὴν, τὸ Γυμνάσιον Θηλέων παρὰ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Γ. Σταύρου, ὠλοκλήρωσε τὸ Ἱεροδιδασκαλεῖον Βελλᾶς. Ἀνήγειρε Οἰκοτροφεῖον φοιτητῶν καὶ μαθητριῶν. Ἀποπεράτωσε τὸ Οἰκοτροφεῖον φοιτητῶν καὶ μαθητῶν.

Ἐπεξέτεινε τὰς Τεχνικὰς Σχολὰς Γεωργίου Σταύρου καὶ ἀνήγειρε εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον Οἰ-

κοτροφεῖον διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς.

Ἐθεμελίωσε τὸ Πνευματικὸν Ἰδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, δαπάναις τοῦ Ἰωάννου Καμπέρη. Πρωτοβουλία τοῦ ἀνηγέρθη ὁ Ἱερὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις.

Ἰδρυσε ἄνω τῶν 25 Σταθμῶν πρώτων βοηθειῶν εἰς χωρία τῆς Λάκκας, Σουλίου καὶ Ντουσκάρης, ἐκπαιδεύσας δι' εἰδικοῦ προσώπου ὁμάδας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ χωρίον, παρὰ τῶν καὶ τὰ πρώτα φάρμακα εἰς τοὺς ἐν λόγῳ Σταθμοῦς.

Διὰ τῆς παραχωρήσεως οἰκοπέδου παρὰ τὸν λόφον τῆς Περιβλέπτου ἀνηγέρθη τὸ κτίριον τῶν Δημοσίων Τεχνικῶν Σχολῶν, ἔνθα στεγάζεται σήμερον τὸ Πανεπιστήμιον Ἰωαννίνων.

Πρωτοβουλία τοῦ καὶ δαπάνη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐξεδόθησαν ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀρτης. Ἐπίσης ἐξεδόθη ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Νεομάρτυρος Γεωργίου καὶ τὸ «Ἠπειρωτικὸν Λειμωνάριον», εἰς ὃ περιλαμβάνονται αἱ Ἱερὰ Ἀκολουθίαι τῶν Νεομαρτύρων: Ἁγίου Γεωργίου, Αὐξεντίου, Ἰωάννου, Νικολάου, τῶν Ὁσίων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους καὶ τοῦ Ὁσίου Ἀρσενίου, μετὰ καταλόγου ἐν τέλει τῶν Ἁγίων τῆς Ἠπείρου.

Ὡς πρὸς τὴν ἰδρυσιν τοῦ Πανεπιστημίου ὁ Μακαριώτατος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς Ἐπιτροπῆς ὡς Πρόεδρος αὐτῆς καὶ ἐπετεύχθη ἡ ἰδρυσις τὸ πρῶτον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, διὰ τῆς παραχωρήσεως χώρων εἰς τὴν Ζωσιμαίαν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν, εἰς τὴν ἐπισκευασθεῖσαν γερὰν Ζωσιμαίαν Σχολὴν, ὡς ἡ ὑπ' ἀριθ. 1486/15 Ἀπριλίου 1964 ἀπόφασις τῆς Ἐφοροεπιτροπείας τῶν ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων δηλοῖ.

Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ ἐξαγγελθῆ ἡ ἰδρυσις τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ὁ Μακαριώτατος διὰ προσωπικῶν ἐνεργειῶν ἐπεδίωκε τὴν ἰδρυσιν Πανεπιστημίου εἰς Ἰωάννινα, ἐπιδιώξας μάλιστα καὶ ἰδρυσιν ἰδιωτικοῦ τοιοῦτου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἀπὸ 11.11.1961 γράμματος αὐτοῦ πρὸς τὸν τότε Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Κ. Καραμανλῆν.

Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν διπλὴν ιδιότητα ὡς Μητροπολίτου καὶ ὡς Προέδρου τοῦ Γεωργικοῦ Σχολείου Δουρούτης ἐκίνησε τὸ θέμα τῆς παραχωρήσεως τῶν κτημάτων τῆς Ἱερᾶς Μοῦνης διὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Πανεπιστημιολόγου, ὡς μαρτυ-

ροῦν τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν τῆς 4ης Μαρτίου 1967.

Τὴν 26ην Ὀκτωβρίου 1971 ἐκπληρῶν τὸ ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Θρόνον τῶν Ἰωαννίνων ἀνόδου ὄνειρον αὐτοῦ ἐπραγματοποίησε τὴν ἀνακομιδὴν τῶν Ἱερῶν Λειψάνων τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις.

Ἐθεμελίωσε τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος Σεραφεῖμ παρὰ τὸν συνοικισμὸν Καλλιθέα καὶ εἰς τὸν χῶρον τοῦ Οἰκοτροφείου τῶν φοιτητριῶν. Ὡσαύτως, ἐπανήρχισε τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά».

Συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ' ἀρ. 3 Συντακτικὴν Πράξιν τῆς 9ης Ἰανουαρίου 1974 καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 274 Νομοθετικὸν Διάταγμα τῆς 11ης Ἰανουαρίου 1974, ὁ τότε Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Σεραφεῖμ ἐξελέγη τὴν 12ην καὶ ἐνεθρονίσθη τὴν 16ην Ἰανουαρίου 1974 ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον παρέμεινε 24 καὶ πλέον ἔτη, παρασχὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ ἔθνος νέας σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὰς ὁποίας τὰ «Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1998» (ἐκδ. «Ἀποστολικῆς Διακονίας», σ. 305) ἀναφέρονται εὐσυνόπως ὡς ἑξῆς: Εἶχε «τὴν προεδρίαν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος, τὴν ὁποίαν διετήρει μέχρι τῆς σήμερον (δηλ. τοῦ θανάτου του). Πολλάκις μετέσχε Συνοδικῶν Ἀποστολῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου. Ὡς Μητροπολίτης Ἰωαννίνων, κυρίως, ὅμως, ὡς Προκαθημένος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπεσκέφθη σχεδὸν ἀπάσας τὰς Ὀμοδόξους Ἐκκλησίας, ἐνῶ ὑπεδέχθη εἰς Ἀθήνας τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Δημήτριον (1987) καὶ τοὺς Προκαθημένους τῶν περισσοτέρων Ἐκκλησιῶν. Ἀνεκηρύχθη Ἐπίτιμος Διδάκτωρ ξένων Πανεπιστημίων.

Ὡς Προκαθημένος ἀποκατέστησε τὴν διασλευθείσαν κανονικὴν τάξιν ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς ἀρμονικὰς αὐτῆς σχέσεις πρὸς τὴν Μητέρα Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

Συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν δοκιμαζομένων ἐκ πείνης λαῶν τοῦ Σουδάν, τῆς Αἰθιοπίας, τῆς Σομαλίας κ.λπ., τῶν σεισμοπαθῶν τῆς Ἀρμενίας, Καλαμάτας κ.λπ., ἀναλαβὼν ἐκ παρὰλλήλου ρηξικέλευστον πρωτοβουλίαν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς πείνης διὰ τῆς συγκλήσεως ἐν

Ἀθήναις παγχριστιανικῆς Συσκέψεως (1985), ἐνῶ τὸ παράδειγμά του ὡς δωρητοῦ σώματος μεγίστην ἔσχε τὴν ἀπήχησιν. Ὡσαύτως, μερίμνη αὐτοῦ διηυθετήθη τὸ πρόβλημα τῆς μισθοδοσίας ἐκ τοῦ Δημ. Ταμείου τοῦ ὑπηρετούντος ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσι πολιτικοῦ προσωπικοῦ, ἔδρασε τὴν 15νθήμερον ἐφημερίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἐπ' ἐσχάτων δὲ κατέστησε πραγματικότητα τὴν ἀπὸ πολλῶν δεκαετιῶν ἐπιθυμίαν ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἐπισήμου ἐκκλησιαστικοῦ ραδιοσταθμοῦ. Ἐλαβε μέρος τὴν 15ην Μαρτίου 1992 εἰς τὴν συνάντησιν τῶν Ὀρθοδόξων Προκαθημένων εἰς Φανάριον καὶ τὴν 26ην Σεπτεμβρίου 1995 ἐν Πάτμῳ.

Ὄρκισε ἐπτὰκις Προέδρους Δημοκρατίας, ἤτοι τοὺς Φαίδωνα Γκιζίκην, Μιχαὴλ Στασινόπουλον, Κωνσταντῖνον Τσάτσον, Κωνσταντῖνον Καραμανλῆν (δύς), Χρῆστον Σαρτζετάκη, Κωνσταντῖνον Στεφανόπουλον.

Ὡσαύτως ὄρκισε δέκα τρεῖς Κυβερνήσεις ὑπὸ τοὺς Πρωθυπουργοὺς Ἀδαμάντιον Ἀνδρουτσόπουλον, Κωνσταντῖνον Καραμανλῆν (τρῖς), Γεώργιον Ράλλην, Ἀνδρέαν Παπανδρέου (τρῖς), Τζαννῆν Τζαννετάκη, Κωνσταντῖνον Μηστοτάκη, Ξενοφῶντα Ζολώταν, Ἰωάννην Γρίβαν καὶ Κωνσταντῖνον Σημίτην. Ὡσαύτως ὄρκισε πολλοὺς Ὑπουργοὺς εἰς κυβερνητικοὺς ἀνασχηματισμοὺς.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κυρὸς Σεραφεῖμ ἐτιμήθη διὰ Χρυσοῦ Ἀριστείου Ἀνδρείας, Ἀνωτέρου Ταξιάρχου Φοίνικος, Πολεμικοῦ Σταυροῦ Πρώτης Τάξεως, Μεταλλίου Ἐξαιρέτων Πράξεων, Μεταλλίου Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων μεταλλίων καὶ παρασήμων.

Πτυχαί τινες τῆς πολυσχιδοῦς καὶ πολυπτυχοῦς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς δράσεως τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ ἀναφέρονται ἐπὶ πλέον ἢ μνημονεύονται ἐκτενέστερον ἢ ἀξιολογοῦνται ἐναργέστερον εἰς τὰς προηγουμένας καὶ ἐπομένας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», ἰδίως εἰς τὸν λόγον τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου ἐν τῇ Ἱ. Συνόδῳ, εἰς τὸ κύριον ἄρθρον, εἰς τοὺς ἐπικηδεῖους λόγους, εἰς τὰς περὶ τοῦ κοιμηθέντος δηλώσεις προσωπικότητων, εἰς διάφορα ψηφίσματα διατυπωθέντα ἐν τῇ πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ μακαριστοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰ πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον καὶ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν σταλέντα συλλυπητήρια γράμματα ἢ τηλεγραφήματα.

Ε.Δ.Θ.

Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Ο ἐξ ἡμῶν μεταστὰς μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος κυρὸς Σεραφεῖμ τὴν 10ην Ἀπριλίου 1998 καὶ ὥραν 01.35' παρέδωκε τὸ πνεῦμα, ἀφοῦ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 417 δωματίῳ τοῦ 4ου ὀρόφου τοῦ Λαϊκοῦ Νοσοκομείου Ἀθηνῶν ἐπὶ ἓνα καὶ ἡμισὺν μῆνα ἐπάλαισεν πρὸς τὸν ἐπ' αὐτοῦ ῥίπτοντα τὴν ἑαυτοῦ σκιάν θάνατον, καταπλήξας τοὺς θεράποντας ἰατροὺς διὰ τὸν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα αὐτοῦ ἐναντίον τῆς μὴ ἀναστρεψίμου φθορᾶς τῶν ὀλίγων κατ' ὀλίγον φθινουσῶν ζωτικῶν λειτουργιῶν τῶν πνευμόνων, τῶν νεφρῶν καὶ τέλος τῆς καρδίας, ἔνεκα τῶν φθοροποιῶν ἐπιδράσεων τῆς χρονίας βρογχίτιδος, τῆς ὑπερτετραετοῦς νεφρικῆς ἀνεπαρκείας, τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συχνῶν αἰμοκαθάρσεων, τῆς βαρυτάτης γενικῆς λοιμώξεως καὶ σηψαιμίας τῶν τελευταίων ἑβδομάδων καὶ τῆς ἐκ τοῦ προβεβηκότος τῆς ἡλικίας προοιούσης ἐπιβαρύνσεως τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ μειώσεως ἢ ἐξασθενήσεως τῶν βιολογικῶν ἐφεδρειῶν τῆς ἀντοχῆς καὶ ἀντιστάσεως εἰς τὸ ἐπὶ ἑβδομάδας ἐπερχόμενον τέλος. Τὸ τέλος τοῦτο ἦτο ὀρατὸν, παρὰ τὰς διακυμάνσεις, μεταπτώσεις, συχνὰς ἀπροβλέπτους προσωρινὰς ἀνακάμψεις καὶ καταπλησσοῦσας τοὺς θεράποντας ἰατροὺς βελτιώσεις τῆς κλινικῆς εἰκόνας καὶ ἐκ διακοπτομένης βυθιότητος ἀναλαμπᾶς τῆς πνευματικῆς ὄξυνοίας του, ἢ ὅποια ἐξεδηλοῦτο μέχρι τοῦ τέλους, τὸ ὅποιο ἐπλήθη διὰ πτώσεως τῆς πίεσεως εἰς 2.

Τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐβίωσεν ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Μαραθῶνος κ. Μελίτων, ὅστις, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ ἓνα καὶ ἡμισὺν μῆνα νυχθημερὸν εὐρίσκετο πλησίον τοῦ ἀεμνήστου Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Θεοφιλέστατος, ὅστις μετὰ δακρῶν ἐκλείσε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, ἐδήλωσε χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς:

«Θέλω νὰ εὐχαριστήσω τὸν Θεὸ διότι μὲ ἠξίωσε νὰ μείνω 45 ἡμέρες καὶ 45 νύχτες κοντὰ του. Θέλω νὰ τὸν εὐχαριστήσω διότι ἐγὼ ἡμιοννα ἐκεῖνος, ποὺ ἐκλείσε τὰ μάτια ἐνὸς μεγάλου ἀνθρώπου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους, ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἐπὶ 24 χρόνια κράτησε τὸ τιμὸν τῆς Ἐκκλησίας».

Πρέπει ἐπίσης νὰ ἐξαρθῆ, ὅτι πλησίον τοῦ ἀσθενοῦντος Ἀρχιεπισκόπου καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς νοσηλείας του ἦσαν σχεδὸν συνεχῶς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ κυρία Κωνσταντίνα Δημάκη, ὁ ἑξαδελφός του κ. Θωμᾶς Τίκας, στενοὶ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Θεόκλητος, ὅστις ἐπὶ δεκαετίας εἶχεν υἱικὰς σχέσεις πρὸς τὸν πνευματικὸν του Πατέρα κυρὸν Σεραφεῖμ καὶ πάντοτε εὐρίσκετο εἰς τὸ πλευρὸν του τροπικῶς καὶ τοπικῶς. Κατὰ τὴν διάρ-

κειαν τῆς νοσηλείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὸ Λαϊκὸν Νοσοκομεῖον ἐπεσεκέφθησαν αὐτὸν πολλοὶ Ἀρχιερεῖς, Κληρικοὶ καὶ συνεργάται αὐτοῦ, ὡς καὶ οἱ κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι τῆς Πολιτειακῆς καὶ Πολιτικῆς Ἠγεσίας, οἱ ὅποιοι εἴτε τὸν ἔβλεπον ἐκ τοῦ σύγγυς, εἴτε ἐνεγράφοντο εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἐπισκεπτῶν.

Μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔσπευσαν εἰς τὸ Λαϊκὸν Νοσοκομεῖον ὁ Διευθυντῆς Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Λαϊκοῦ Νοσοκομείου κ. Ἰωάννης Παπαδόπουλος, ὅστις περὶ ὥραν 02.35' ἀνέγνωσε τὸ ἑξῆς λιτὸν Ἀνακοινωθέν: *«Σήμερον 10 Ἀπριλίου καὶ ὥραν 01.35' ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. Οἱ θεράποντες ἰατροὶ Καθηγηταὶ Μητσόπουλος, Σταθάκης καὶ Κυριακίδης».* Ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως μετέβη εἰς τὸ Λαϊκὸν Νοσοκομεῖον εἰδοποιηθεὶς ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γεράσιμος Ἀρσένης, ὅστις διὰ δηλώσεως ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος Ἀρχιεπισκόπου (βλ. κατωτέρω εἰς τὴν ἐνότητα, ἢ ὅποια παρουσιάζει δηλώσεις προσωπικότητων).

Ἡ σορὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ, ἀφοῦ ἐταριχεύθη, περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου, Μηθύμνης κ. Χρυσοστόμου, Κίτρους καὶ Κατερίνης κ. Ἀγαθονίκου καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου Θεοφ. Ἐπισκόπου Διαυλείας κ. Δαμασκηνοῦ, μετεφέρθη εἰς τὸν Ἱ. Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν καὶ ἐξετέθη εἰς λαϊκὸν προσκύνημα. Κατὰ τὴν μεταφορὰν ταύτην ἐγένετο ἐπ' ὀλίγον στάθμευσις εἰς τὸν περίβολον τοῦ στεγάζοντος τὰς Ὑπηρεσίας τῆς Ἱ. Συνόδου κτιρίου καὶ ἐκεῖ ἐτελέσθη Τρισάγιον ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μηθύμνης κ. Χρυσοστόμου, ἐνῶ τὸ ἀκάλυπτον σεπτὸν σκήνωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ ἐδέχθη τοὺς πρώτους ἀσπασμοὺς τῶν ἐργαζομένων ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱ. Συνόδου, τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τῆς Οἰκονομικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία».

Ἄμα τῇ ἀφίξει τῆς σεπτῆς σοροῦ εἰς τὸν Ἱ. Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, ὁ κατὰ νόμον Τοποτηρητῆς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, περιτοιοχούμενος ὑπὸ Σεβ. καὶ Θεοφ. Ἱεραρχῶν, ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Θεοφ. Ἐπισκόπου Μαραθῶνος κ. Μελίτωνος καὶ ὑπὸ πλήθους συρρε-

Μετὰ τὸ τελεσθὲν Τρισάγιον εἰς τὸ καθολικὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσωμάτων Πετράκη, ὁ Σεβ. Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Τοποτηρητὴς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου, μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ καὶ Μηθύμνης κ. Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Θεοφ. Διαυλείας κ. Δαμασκηνοῦ, ἐπιστρέφουν εἰς τὸ Συνοδικὸν Μέγαρον.

σάντων κληρικῶν καὶ πιστῶν, ὑπεδέξατο τὸ ἐκτεθὲν εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἀκάλυπτον σεπτὸν σκῆνωμα τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἐτέλεσε Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Τὴν αὐτὴν πρωΐαν τῆς 10ης Ἀπριλίου 1998 ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Φαναρίου Κωνσταντινουπόλεως ἐψάλη Τρισάγιον ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἐν εἰρήνῃ κοιμηθέντος Ἀρχιεπισκόπου, ἐνῶ ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐν ὁμιλίᾳ του πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξήρξε τὸ ἔργον καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (βλ. κατωτέρω εἰς τὴν περιλαμβάνουσαν Δηλώσεις ἐνότητα).

Τὴν αὐτὴν πρωΐαν ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἐν εἰδικῇ συνεδριάσει ἀπεφάσισεν εἰς ἐνδειξιν πένθους νὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας της, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέδωσε τιμὴν εἰς τὸν ἐν Κυρίῳ κοιμηθέντα Πρωθυεράρχην. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ ἐκπρόσωποι ὄλων τῶν πτερυγῶν τῆς Βουλῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πολιτικῶν παρατάξεων ἐξήραν τὴν ἰσχυρὰν προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος καὶ ἀπέτισαν φόρον τιμῆς εἰς τὸν μακαριστὸν Προκαθημένον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Χαρακτηριστικὰς περικοπὰς ἐκ τῶν λεχθέντων βλ. κατωτέρω εἰς τὴν εἰδικὴν ἐνότητα).

Ἐξ ἄλλου τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Ἀθηναίων ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ τῆς 10ης Ἀπριλίου 1998 ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως νὰ δοθῇ εἰς τὸν Μακαριστὸν Ἀρχιεπίσκοπον κυρὸν Σεραφεῖμ μετὰ θάνατον καὶ τιμῆς ἐνεκεν τὸ Χρυσὸν μετάλλιον ἀξίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, νὰ παραχωρηθῇ τιμῆς ἐνεκεν τάφος εἰς τὸ Α' Κοιμητήριον, νὰ παραστή σύσσωμον εἰς τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ νὰ καταθέσῃ στέφανον, ἐνῶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Ἰωαννίνων ἀπεφάσισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅπως πλατεία τῶν Ἰωαννίνων λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ.

Ἡ εἶδησις τοῦ θανάτου προεκάλεσεν ἰδιαίτερον συγκίνησιν καὶ βαρὺ πένθος εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, εἰς τὸ Ἀρτεσιανὸν Καρδίτσης καὶ ἐν Καρδίτῃ, ἐνθα, ὑπὸ πενθίμους κωδωνοκρουσίας ἐγένοντο ἐπιμνημόσυνοι δεήσεις, ἐξεφωνήθησαν λόγοι διὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος, ἐκλείσαν τὰ σχολεῖα καὶ αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, διευτυπώθησαν ψηφίσματα καὶ ἐλήφθησαν ἀποφάσεις διὰ νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Κηδεῖαν πολλοὶ ἐκ Καρδίτσης καὶ —εἰ δυνατὸν— οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τοῦ Ἀρτεσιανοῦ. Παρόμοιαι ἐκδηλώσεις ἐγένοντο ἐν Ἄρτῃ καὶ Ἰωαννίνοις. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐψάλησαν Τρισάγια καὶ ἐν διαφόροις Ἰ. Ναοῖς τῆς χώρας.

Ε.Δ.Θ.

ΛΑΪΚΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Τὸ λαϊκὸν προσκύνημα τῆς σοροῦ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, ὄπερ διήρκεσεν ἀπὸ ὥρας 10 π.μ. τῆς 10ης Ἀπριλίου 1998 μέχρι τῆς πρωΐας τῆς 13ης Ἀπριλίου 1998 (κατ' οὐσίαν μέχρι τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας), ὑπῆρξεν ἐντυπωσιακόν. Ὁρθόδοξοι Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιεπίσκοποι, Σεβ. Μητροπολίται καὶ Θεοφ. Ἐπίσκοποι, Κληρικοὶ ὄλων τῶν βαθμίδων, Μοναχοὶ καὶ Μοναχαί, ἐπώνυμοι καὶ ἀνώνυμοι, οἱ κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι τῆς Πολιτειακῆς καὶ Πολιτικῆς Ἡγεσίας τοῦ τόπου, ἡγετικά στελέχη τῶν παντῶς εἶδους Ἀρχῶν, πλήθη ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων (ἀκόμη καὶ ἐξ ἐπαρχιῶν) καὶ —τὸ σπουδαιότερον, τοῦθ' ὄπερ κατέπληξε τοὺς πάντας— ὀλόκληροὶ φάλαγγες νέων καὶ νεανίδων, προσκομιζόντων συχνάκις ἄνθη, προσήρχοντο ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, διὰ νὰ ἀποτίσουν τὸν ἕστατον φόρον τιμῆς πρὸς τὸν ἀείμνηστον Ἀρχιεπίσκοπον κυρὸν Σεραφεῖμ. Μεθ'

ὑποδειγματικῆς τάξεως καὶ ἐν κατανύξει πάντες ὑπέμενον τὸν συνωστισμόν καὶ τὸν ἐαρινὸν καύσωνα καὶ —τὰς δύο τελευταίας ἡμέρας ἐπὶ ὥρας— ἀνέμενον διὰ τὸ προσκύνημα εἰς τὴν σειράν, ἐνῶ ἡ συγκίνησις τῶν ἦτο ἀποτετυπωμένη εἰς τὸ πρόσωπόν των. Ἡ Ἀστυνομία ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ μέτρα, τοποθετήσασα σχοινία καὶ συρματόσχοινα καὶ πολλοὺς ἀστυφύλακας πρὸ καὶ πέραξ τοῦ Ἱ. Καθεδρικοῦ Ναοῦ, διὰ νὰ συγκρατῶνται τὰ πλήθη ἐντὸς τῆς πυκνοτάτης σειρᾶς των καὶ διὰ νὰ μὴ διαταράσσεται ἡ τάξις.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ προσκυνήματος ἐπὶ πολλὰς ὥρας εὕρισκοντο πλησίον τῆς σοροῦ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐκτὸς Ἀρχιερέων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ ἐκτὸς τῶν εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ φερέτρου ἐναλλασσομένων ἱσταμένων κληρικῶν, ἡ βαρυπενθοῦσα ἀδελφὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ κυρία Κωνσταντῖνα Δημάκη, ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ κ. Θωμᾶς Τίκας, ἄλλοι συγγενεῖς, ἡ Γραμματεὺς

Ὁ ἐξοχώτατος Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Στεφανόπουλος πρὸ τῆς σοροῦ τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ λαϊκοῦ προσκυνήματος.

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Δημήτριος Ἀβραμόπουλος ἀπονέμων — μετὰ θάνατον — εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κυρὸν Σεραφεῖμ, τὸ χρυσοῦν μετάλλιον ἀξίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

τοῦ στρατηγοῦ Ναπολέοντος Ζέρβα καὶ μετέπειτα τοῦ κοιμηθέντος Ἀρχιεπισκόπου κυρία Μάχη Μακρῆ, κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἐκ τῶν στενῶν συνεργατῶν του, ὁ πιστὸς ὁδηγὸς τοῦ αὐτοκινήτου του (ὁ «Χρηστάκης», ὅπως ἀπεκάλει αὐτὸν ὁ ἀειμνήστος Ἀρχιεπίσκοπος) κ.ἄ.

Ὁ Διευθυντὴς Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης εὐρίσκετο ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐν τῷ Ἱ. Καθεδρικῷ Ναῷ καὶ παρεῖχε πληροφορίας περὶ τῶν περιστατικῶν τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Ἐκ τῶν πρώτων μετασχόντων τοῦ Προσκυνηματος ἦτο ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γέρων πρ. Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, ὅστις ἐτέλεσε καὶ Τρισάγιον, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Παναγιώτου Ἀγγελοπούλου. Ὡσαύτως διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν προσήλθον εἰς τὸν Ἱ. Καθεδρικὸν Ναὸν οἱ ἐλθόντες πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὴν κηδεῖαν ἐκπρόσωποι διαφόρων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται κατωτέρω:

Ἴτεροι, προσελθόντες εἰς τὸ Προσκύνημα, ἦσαν ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κωστῆς Στεφανόπουλος, ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Κώστας Σημίτης, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Ἀπόστολος Κακλαμάνης, ὁ Πρόεδρος τῆς Νέας Δημοκρατίας κ. Κώστας Καραμανλῆς, ὁ πρ. Πρωθυπουργὸς καὶ Ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Νέας Δημοκρατίας κ.

Κωνσταντῖνος Μητσοιάκης, ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γεράσιμος Ἀρσένης, ὁ Ὑφυπουργὸς Παιδείας κ. Ἰω. Ἀνθόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐξεπροσώπησε τὴν Κυβέρνησιν κατὰ τὴν εἰς τὸν Ἱ. Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν ἄφιξιν τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου, οἱ πλείστοι Ἀρχιεπίσκοποι τῶν Κομμυατικῶν, ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Δημήτριος Ἀβραμόπουλος, πολλοὶ Ὑπουργοί, Βουλευταὶ καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Αἱ κυριώτεραι δηλώσεις τῶν ἐκπροσώπων τῆς παντοειδούς Ἡγεσίας τῆς Χώρας δημοσιεύονται κατωτέρω εἰς εἰδικὴν ἐνότητα.

Τὴν Κυριακὴν, 12ην Ἀπριλίου, μετὰ τὸ τέλος τῆς τελέσεως τῆς Θείας Λειτουργίας, τῆς ὁποίας προεξήρχεν ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Δημήτριος Ἀβραμόπουλος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἔθεσεν ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ τὸ δοθὲν μετὰ θάνατον, τιμῆς ἔνεκεν, χρυσοῦν μετάλλιον τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν τοῦ Δημοτικοῦ τούτου Συμβουλίου, ἀφοῦ ἐξήρε δι' ὀλίγων τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν προσφορὰν τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ.

Ε.Δ.Θ.

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Τῆς Μ. Δευτέρας, 13ῃ Ἀπριλίου ἐ.ε. καὶ ἀπὸ ὥρας 10ῆς π.μ. ἐψάλη εἰς τὸν Ἱ. Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν ἡ Νεκρώσιμος Ἀκολουθία ὑπὲρ τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, συμφώνως πρὸς πρόγραμμα, ὄπερ κατηρτίσθη τῇ συνεργασίᾳ τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῆς Νομαρχίας Ἀθηνῶν ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν ὑπ' ἀρ. 7 Πρᾶξιν (τῆς 10ῆς Ἀπριλίου 1998) τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου περὶ «ἀπόδοσης τιμῶν στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ». Ἡ Πράξις αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς:

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ἐχοντας ὑπόψη:

- α. Τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1 παρ. 1 τοῦ Ν. 409/1976 «Περὶ καθορισμοῦ κατηγοριῶν προσώπων δυναμένων νὰ κηδευθῶσι δημόσια δαπάνῃ» (ΦΕΚ 209/11.8.1976 τεύχος Α).
- β. Τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 6 παρ. 6 τοῦ Ν. 851/1978 «Περὶ τῆς Ἐθνικῆς Σημαίας, τῶν Πολεμικῶν Σημαίων καὶ τοῦ Διακριτικοῦ Σήματος τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας».
- γ. Τὶς ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας ποὺ πρόσφερε στὸ Λαό, στὴν Πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ.

Καὶ κατόπιν προτάσεως
τοῦ Ὑπουργοῦ Ὑγείας καὶ Πρόνοιας,
ἀποφασίζει:

1. Νὰ τελεσθῆ ἡ κηδεία του μετὰ δημόσια δαπάνη.
2. Νὰ ἀποδοθῶν κατὰ τὴν κηδεία του οἱ τιμὲς ποὺ προσήκουν σὲ Ἀρχηγὸ Κράτους.
3. Νὰ τηρηθῆ τετραήμερο δημόσιο πένθος ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του.
4. Νὰ ἀναρτηθοῦν μεσιόσιες οἱ σημαίες τῶν Δημοσίων Καταστημάτων ἕως καὶ τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας του.

Οἱ Ὑπουργοὶ Ἐσωτερικῶν, Δημόσιας Διοικήσεως καὶ Ἀποκέντρωσης, Ἐθνικῆς Ἀμυνας, Ἐξωτερικῶν, Ὑγείας καὶ Πρόνοιας καὶ Δημοσίας Τάξεως νὰ προβοῦν στίς ἀπαραίτητες ἐνέργειες γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῆς παρούσας Πράξεως.

Ἡ Πράξις αὕτη νὰ δημοσιευθῆ στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Πρόεδρος

Τὰ Μέλη

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφο

Ὁ Γεν. Γραμματέας τοῦ Ὑπουργ. Συμβουλίου
ΣΩΚΡΑΤΗΣ Ι. ΚΟΣΜΙΔΗΣ

Τὸ διὰ συνεργασίας τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῆς Νομαρχίας Ἀθηνῶν καταρτισθὲν καὶ ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου κοινοποιηθὲν Πρόγραμμα τῆς Ἐξοδίου Ἀκολουθίας ἔχει ὡς ἐξῆς:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΞΟΔΙΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΥΡΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Τὴν 13ῃν Ἀπριλίου 1998, ἡμέραν Δευτέραν, καὶ ὥραν 10ῃν π.μ. ψαλήσεται ἐν τῷ Ἱερῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ.

Τὴν 10ῃν π.μ. ὥραν θέλει ἀφιχθῆ εἰς τὸν Ναὸν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

Θέλουσι παραστῆ εἰς τὸν Ναόν:

1. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ὁ Ἀντιπρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, οἱ Βουλευταί, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐξῶν Δογμάτων, οἱ πρῶην Προϋπουργοί, οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Κομμάτων.
2. Ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὁ Πρόεδρος, ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁ παρ' αὐτῷ Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου, ὁ Πρόεδρος καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν.
3. Ὁ Πρόεδρος καὶ ἡ Σύγκλητος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὁ Πρύτανις καὶ ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ Πρύτανις καὶ ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὁ Πρύτανις καὶ ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, ὁ Πρύτανις καὶ ἡ Σύγκλητος τοῦ Οἰκονομικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ Πρύτανις καὶ ἡ Σύγκλητος τοῦ Γεωργικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ Πρύτανις καὶ ἡ Σύγκλητος τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου, τὸ Ἀνώτατον Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον.
4. Οἱ Πρόεδροι, οἱ Γενικοὶ Γραμματεῖς τῶν Ὑπουργείων καὶ τῆς Βουλῆς, ὁ Νομάρχης, ὁ Δήμαρχος καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Ἀθηναίων, οἱ Γενικοὶ Διευθυνταὶ τῶν Ὑπουργείων καὶ τῆς Βουλῆς, ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Εἰσαγγελεὺς Ἐφετών, ὡς καὶ οἱ ἐπίτιμοι ἰσοβάθμιοι πρὸς τοὺς

ώς άνω Δημόσιοι λειτουργοί, ό Πρόεδρος και ό Είσαγγελεύς Πρωτοδικών, αί πολιτικά Άρχαί μετά τών άνωτέρων λειτουργών αυτών.

5. Ό Άρχηγός του Γενικού Έπιτελείου Έθνικής Άμύνης, οί Άρχηγοί τών Γενικών Έπιτελείων Στρατού, Ναυτικού και Άεροπορίας, ό Γενικός Έπιθεωρητής Στρατού, οί Άντιστράτηγοι, Άντιναύαρχοι και Άντιπτέραρχοι, ό Άρχηγός τής Έλληνικής Άστυνομίας, οί έν άποστρατεία Άντιστράτηγοι, Άντιναύαρχοι και Άντιπτέραρχοι (έν στολή), οί Υποστράτηγοι, Υποναύαρχοι, Υποπτέραρχοι, οί Άρχηγοί του Λιμενικού Σώματος και του Πυροσβεστικού Σώματος, οί έν άποστρατεία Υποστράτηγοι, Υποναύαρχοι, Υποπτέραρχοι (έν στολή), οί Ταξίαρχοι, αί αντιπροσωπεία τών Άξιωματικών του κατά γήν, θάλασσαν και άέρα Στρατού, Λιμενικού Σώματος και Πυροσβεστικής Υπηρεσίας.
6. Ό Διοικητής και ό Υποδιοικητής τής Τραπεζής τής Ελλάδος, ό Διοικητής και ό Υποδιοικητής τής Έθνικής Τραπεζής Ελλάδος, ό Διοικητής και οί Υποδιοικηταί τής Αγροτικής Τραπεζής Ελλάδος, ό Διοικητής και ό Υποδιοικητής τής Κτηματικής Τραπεζής τής Ελλάδος, ό Διοικητής του Ίδρύματος Κοινωνικών Άσφαλίσεων, ό Πρόεδρος του Έλληνικού Όργανισμού Τουρισμού.
7. Άντιπροσωπεία Πανελληνίου Έπιτροπής Ένώσεως Κύπρου και Κεντρικής Έπιτροπής Βορειοηπειρωτικού Άγώνος, ό Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Σώματος τών Έλλήνων Προσκόπων μετά του Γενικού Γραμματέως και Γενικού Έφόρου, ό Πρόεδρος και τό Διοικητικόν Συμβούλιον του Πανελληνίου Ίατρικού Συλλόγου, ό Πρόεδρος και τό Διοικητικόν Συμβούλιον του Πανελληνίου Φαρμακευτικού Συλλόγου, ό Πρόεδρος και τό Διοικητικόν Συμβούλιον του Συμβολαιογραφικού Συλλόγου Έφετείων Άθηνών, ό Πρόεδρος και τό Διοικητικόν Συμβούλιον του Τεχνικού Έπιμελητηρίου τής Ελλάδος, οί Πρόεδροι και τά Διοικητικά Συμβούλια τών Έπιμελητηρίων, ή Διοίκησις τής Γενικής Συνομοσπονδίας Έπαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος, ή Διοίκησις τής Γενικής Συνομοσπονδίας Έργατών Ελλάδος, ό Πρόεδρος του Χρηματοστηρίου Άθηνών, οί Πρόεδροι τών άνεγνωρισμένων Λογοτεχνικών Σωματείων, οί Άντιπρόσωποι του Τύπου, ό Πρόεδρος τής Ένώσεως Έλλήνων άποστράτων Άξιωματικών, Άντιπροσωπεία τών έφεδρων εκ μονίμων και τών έφεδρων Άξιωματικών, τό Προεδρείον του Συνδέσμου τών άντιπών πολέμου, τό Διοικητικόν Συμβούλιον του Έλληνικού Έρυθρού Σταυρού και Άντιπροσωπεία του Σώματος τών Άδελφών, του Έλληνικού Έρυθρού Σταυρού, ό Πρόεδρος και οί Άντιπρόεδροι του Π.Ι.Κ.Π.Α., Άντιπροσωπεία του Σώματος Έλληνίδων Όδηγών, τά Προεδρεία και τά Μέλη τών Συμβουλίων τών Έπιστημονικών και Έπαγγελματικών Όργανώσεων, ό Πρόεδρος του Έμπορικού Συλλόγου Άθηνών, τά Προεδρεία και τά Μέλη τών Έργατικών Όργανώσεων, τά Προεδρεία τών παλαιών πολεμιστών, άξιωματικών, ύπαξιωματικών και όπλιτών, Άντιπροσωπεία τής Ένώσεως Άγωνιστών Έθνικής Άντιστάσεως 1941-1944, οί Πρόεδροι και τά Διοικητικά Συμβούλια τών Συλλόγων και Σωματείων και αί Όργανώσεις Άλυτρώτων, θεράποντες Ίατροί.

Οί κ.κ. Άντιπρόσωποι τών ξένων Κρατών, αί έν Ελλάδα Συμμαχικά Όργανωτικά άποστολαί, αί άποστολαί του Όρ-

γανισμού Ήνωμένων Έθνών, ή Διεθνής Έπιτροπή του Έρυθρού Σταυρού θέλουσι κληθή, όπως παρερευθώσιν εις την νεκρώσιμον άκολουθίαν.

Περειβολή: Διά τούς Πολιτικούς: Ζακέττα ή βαθέος χρώματος περιβολή. Διά τούς Άξιωματικούς του Στρατού Ξηράς, του Πολεμικού Ναυτικού και τής Πολεμικής Άεροπορίας: ή προβλεπόμενη παρὰ τών Στρατιωτικών Κανονισμών.

Μετά τό πέρας τής νεκρώσιμου Άκολουθίας, ή Σεπτή Σορός θέλει τοποθετηθή επί κιλλίβαντος.

Ή επικήδειος πομπή, εκκινούσα εκ του Ναού, θέλει διέλθη διά τών όδών Μητροπόλεως, Πλατείας Συντάγματος, όδου Γεωργίου του Α' και Λεωφόρου Βασιλίσσης Άμαλίας και καταλήξη εις τό Α' Νεκροταφείον.

Ή πομπή σχηματισθήσεται ως έξής:

Άστυνομική Δύναμις. — Μουσική. — Ό έχων τό Γενικόν Πρόσταγμα και τό Έπιτελείον αυτου. — Στρατιωτικά Τμήματα. — Ό Σταυρός και τά Ίερά Έξαρτέρυγα. — Ό Ίερός Κλήρος. — Η Ίεραρχία. — Η Ίερά Σύνοδος. — Οί στέφανοι. — Τά παράσημα. — Η ΣΟΡΟΣ επί κιλλίβαντος. — Οί φέροντες τό πένθος Συνοδικοί. — Οί βοηθοί Έπίσκοποι του έκλιπόντος. — Οί συγγενείς του Νεκρού. — Η Α.Ε. ό Πρόεδρος τής Δημοκρατίας. — Ό Πρόεδρος τής Κυβερνήσεως. — Ό Πρόεδρος τής Βουλής. — Ό Άντιπρόεδρος και τά μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου. — Οί Έκπρόσωποι τών Όρθοδόξων Εκκλησιών και οί άρχηγοί ξένων Δογμάτων. — Οί Πρέσβεις τών Ξένων Κρατών, μετά τών Στρατιωτικών, Ναυτικών και Άεροπορικών Άκολούθων. — Οί διατελέσαντες Πρωθυπουργοί, οί Άρχηγοί τών Κομμάτων. — Οί Βολοιταί. — Τό Συμβούλιον τής Έπικρατείας, ό Άρειος Πάγος, τό Έλεγκτικόν Συνέδριον, ή Άκαδημία και τό Άνώτατον Συμβούλιον Δημοσίων Υπηρεσιών, τό Νομικόν Συμβούλιον. Οί Πρυτάνεις, αί Σύγκλητοι και οί Καθηγηταί του Έθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Άθηνών, του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Έθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και τών Άνωτάτων Σχολών, τό Διοικητικόν Συμβούλιον του Δικηγορικού Συλλόγου Άθηνών. — Οί Άρχηγοί τών Γενικών Έπιτελείων Έθνικής Άμύνης, Στρατού, Ναυτικού και Άεροπορίας, ό Άρχηγός τής Έλληνικής Άστυνομίας, οί Άντιστράτηγοι, Άντιναύαρχοι και Άντιπτέραρχοι έν ενεργεία και άποστρατεία (έν στολή) και οί Άρχηγοί τών Συμμαχικών Άποστολών. — Οί Πρέσβεις και οί Πρεσβευταί, οί Γενικοί Γραμματείς τών Υπουργείων και τής Βουλής. Ό Νομάρχης Άττικής και οί Γενικοί Διευθυνταί τών Υπουργείων και τής Βουλής. Οί Υποστράτηγοι, Υποναύαρχοι, Υποπτέραρχοι, έν ενεργεία και άποστρατεία (έν στολή), οί Άρχηγοί του Λιμενικού Σώματος, τής Έλληνικής Άστυνομίας και του Πυροσβεστικού Σώματος, οί Ταξίαρχοι. — Ό Δήμαρχος Άθηναίων και τό Δημοτικόν Συμβούλιον. — Ό Πρόεδρος και ό Είσαγγελεύς τών Έφετών. — Οί Διοικηταί και Υποδιοικηταί τής Τραπεζής τής Ελλάδος, Έθνικής Τραπεζής τής Ελλάδος, Αγροτικής Τραπεζής τής Ελλάδος, Κτηματικής Τραπεζής τής Ελλάδος, ό Διοικητής του Ίδρύματος Κοινωνικών Άσφαλίσεων, ό Πρόεδρος του Έλληνικού Όργανισμού Τουρισμού. — Άντιπροσωπεία Άνωτέρων Άξιωματικών έν ενεργεία και άποστρατεία (έν στολή). — Ό Πρόεδρος και ό Είσαγγελεύς τών Πρωτοδικών. — Οί Διευθυνταί τών Υπουργείων κατά την τάξιν αυτών. — Άντιπροσωπεία Κατωτέρων Άξιωματικών. — Άντιπροσωπεία Πανελληνίου Έπιτροπής Ένώσεως Κύπρου και Κεντρικής Έπιτροπής Βορειοηπειρωτικού Άγώ-

Ἡ σεπτή σορὸς τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ εἰς τὸ κέντρον τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐξοδίου Ἀκολουθίας, παρισταμένον Ἱεραρχῶν, ἐκπροσώπων τῶν Ἀρχῶν καὶ λαοῦ. Προεξάρχει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Τοποτηρητῆς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου.

νος. — Ἀντιπροσωπεῖαι Δήμων καὶ Κοινοτήτων Ἀττικῆς καὶ Ἠπείρου. — Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου προεδρευομένων Ἰδρυμάτων, ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Σώματος τῶν Ἑλλήνων Προσκόπων μετὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως καὶ Γενικοῦ Ἐφόρου, ὁ Πρόεδρος καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Πανελληνίου Ἱατρικοῦ Συλλόγου, ὁ Πρόεδρος καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Πανελληνίου Φαρμακευτικοῦ Συλλόγου, ὁ Πρόεδρος καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συμβολαιογραφικοῦ Συλλόγου Ἐφετείων Ἀθηνῶν, ὁ Πρόεδρος καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος, οἱ Πρόεδροι καὶ τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τῶν Ἐπιμελητηρίων, ἡ Διοίκησης τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἐπαγγελματιῶν καὶ Βιοτεχνῶν Ἑλλάδος, ἡ Διοίκησης τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἐργατῶν Ἑλλάδος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Χρηματοπιστηρίου Ἀθηνῶν, οἱ Πρόεδροι τῶν ἀνεγνωρισμένων Λογοτεχνικῶν Σωματείων, οἱ Ἀντιπρόσωποι τοῦ Τύπου, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Ἑλλήνων ἄποστράτων Ἀξιωματικῶν, τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τῶν ὀργανώσεων τῶν ἐφέδρων ἐκ μονίμων καὶ τῶν ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν, τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἀναπήρων πολέμου, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ

Σταυροῦ καὶ ἡ Διοίκησης τοῦ Σώματος τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ Πρόεδρος καὶ οἱ Ἀντιπρόεδροι τοῦ Π.Ι.Κ.Π.Α., τὸ Συμβούλιον τοῦ Σώματος Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν, τὰ Προεδρεία καὶ τὰ Μέλη τῶν Συμβολίων τῶν Ἐπιστημονικῶν καὶ Ἐπαγγελματικῶν Ὀργανώσεων, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, τὰ Προεδρεία καὶ τὰ Μέλη τῶν Ἐργατικῶν Ὀργανώσεων, ἡ Ἐθνικὴ Ἐνωσις Βορείων Ἑλλήνων, τὰ Προεδρεία τῶν παλαιῶν πολεμιστῶν, ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν, ἡ Διοίκησης τῆς Ἐνώσεως Ἀγωνιστῶν Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως 1941-1944, οἱ Πρόεδροι καὶ τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τῶν Συλλόγων καὶ Σωματείων καὶ αἱ Ὀργανώσεις Ἀλυτρώτων, οἱ θεράποντες Ἱατροί. Συντεταγμένοι Ἀντιπροσωπεῖαι Ἀναπήρων πολέμου, Ἀδελφῶν Νοσοκόμων Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, Παλαιῶν Πολεμιστῶν, Προσκόπων καὶ Ὀδηγῶν. — Ἀντιπροσωπεῖαι Σωματείων καὶ Συλλόγων μετὰ λαβάρων. — Τμήματα Στρατοῦ, Μουσικῆ, Ἀστυνομικῆ Δύναμις.

Ἐνεκεν ἐλλείψεως ἐπαρκoῦς χώρου ἐντὸς τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ, αἱ Ἀντιπροσωπεῖαι Σωματείων καὶ Συλλόγων θέλουσι παραμείνῃ ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ, εἰς τὴν πλατεῖαν Μητροπόλεως, καταλαμβάνουσαι τὰς ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων ἀ-

Οἱ Μακαριώτατοι Πατριάρχαι Σερβίας κ. Παῦλος, Ρουμανίας κ. Θεόκτιστος, Βουλγαρίας κ. Μάξιμος, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Πράγας καὶ Μητροπολίτης Τσεχίας καὶ Σλοβακίας κ. Δωρόθεος, μετὰ τοῦ Σεβ. Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων Ἱεραρχῶν, εἰς τὴν Ὁραϊὰν Πύλην, κατὰ τὴν ἐξόδιον Ἀκολουθίαν.

ξιωματικῶν ὑποδειχθσομένας αὐταῖς ἐπὶ τόπου θέσεις.

Κατὰ τὴν Πομπὴν αἱ τῶν κεκλημένων ομάδες θ' ἀκολουθήσωσι τὴν ἐν τῷ προγράμματι καθωρισμένην τάξιν, ἢ μία ὀπισθεν τῆς ἄλλης καὶ εἰς πέντε βημάτων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, τῶν ἀποτελούντων ἐκάστην ομάδα τασομένων ἐφ' ἐνὸς ἢ πλειοτέρων ζυγῶν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν.

Ἡ τοιαύτη διάταξις, δέον ὅπως τηρηθῆ καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τῆς Πομπῆς.

Βοηθοὶ τοῦ Τελετάρχου, πολιτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ ἀξιωματικοί, θέλουσι παρακολουθῆ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως τῆς πομπῆς.

Μετὰ τὴν προσέλευσιν τῶν κεκλημένων εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναόν, τὰ ὄχηματὰ αὐτῶν δέον ὅπως κατευθυνθῶσι πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον, ἐνθα καὶ θὰ ἀναμένωσι τὰς ὑποδείξεις τῆς Τροχαίας Κινήσεως. Μόνον τὰ ὄχηματὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ξένων Κρατῶν, τῶν μὴ προτιθεμένων νὰ παρακολουθήσωσι τὴν Πομπήν, θὰ παραμείνωσι παρὰ τὸν Ναόν, εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας Τροχαίας Κινήσεως ὑποδειχθσομένας θέσεις.

Ἐπὶ τῆς ὑποδοχῆς ἦσαν ὁ ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ὀρισθεὶς Σεβ. Μητροπολίτης Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Μάξιμος, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ

Πανοσ. Ἀρχιμ. π. Σεραφεῖμ Μεντζελοπούλου καὶ τοῦ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Νίκου. Τοὺς προσκεκλημένους ὑπεδέχοντο ὡσαύτως ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Θεοφ. Ἐπίσκοπος Μαραθῶνος κ. Μελίτων, ὁ Νομάρχης Ἀθηνῶν κ. Δημήτριος Εὐσταθιάδης καὶ ὁ Ὑπεύθυνος Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης.

Οἱ παρευρεθέντες εἰς τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ἐκπρόσωποι τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀναφέρονται ἐν *Δελτίῳ Τύπου τῆς Ἱεράς Συνόδου*, ὅπερ ἐξεδόθη τὴν 12ην Ἀπριλίου 1998 καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς:

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ

Ἀνακοινούται ὅτι ἐπὶ τῇ πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, ἀφίχθησαν καὶ ἀφικνοῦνται ἵνα παραστώσιν εἰς τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν, οἱ ὡς κάτωθι ἐκπρόσωποι τῶν Ἀγιοπάτων Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων καὶ Ἐκκλησιῶν:

Έκπρόσωποι Όμοδόξων Έκκλησιών παρακολουθούντες την έξόδιον Άκολουθίαν.

- α. Έκ μέρους του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γέρων Έφέσου κ. Χρυσόστομος, μετά των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Τυρολόης και Σερεντίου κ. Παντελεήμονος και Περγάμου κ. Ιωάννου.
- β. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Άλεξανδρείας, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γέρων Μέμφιδος κ. Παύλος και ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καρθαγένης κ. Χρυσόστομος.
- γ. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Άντιοχείας, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τύρου και Σιδώνος κ. Ηλίας, μετά του Θεοφιλεστάτου Έπισκόπου Άπαμείας κ. Ηλιού και του Πανοσιολογιωτάτου Άρχιμανδρίτου κ. Παύλου Σαλλάχ.
- δ. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Ίεροσολύμων, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γέρων Σκυθουπόλεως κ. Κωνσταντίνος και ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ίεραπόλεως κ. Ειρηναίος.
- ε. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Μόσχας, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ και Γιούρεφ κ. Πιτριμί.
- στ. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Σερβίας, ή Αυτού Μακαριότης ή Πατριάρχης των Σέρβων κ. Παύλος συνοδευόμενος υπό του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δαμπροβονίας κ. Νικολάου και των Πανιερωτάτων Έπισκόπων Μπάτοκας κ. Ειρηναίου και Βράνιε κ. Παχωμίου.
- ζ. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Ρουμανίας, ή Αυτού Μακαριότης ή Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Θεόκτιστος συνοδευόμενος υπό του Θεοφιλεστάτου Έπισκόπου Σιναιάς κ. Θεοφάνους και του Πρεσβ. Κων. Κομάν.
- η. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Βουλγαρίας, ή Αυτού Μακαριότης ή Πατριάρχης Βουλγαρίας κ. Μάξιμος συνοδευόμενος υπό των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Νευροκοπίου κ. Ναθαναήλ και πρώην Νέας Ύόρκης κ. Γελασίου.
- θ. Έκ μέρους του Πατριαρχείου Γεωργίας, ή Πανιερώτατος Άρχιεπίσκοπος Σαγκαρέτζο και Γκουτζαάνυ κ. Άβραάμ.
- ι. Έκ μέρους της Έκκλησίας της Κύπρου, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πάφου κ. Χρυσόστομος.
- ια. Έκ μέρους της Έκκλησίας της Άλβανίας, ή Αυτού Μακαριότης ή Άρχιεπίσκοπος Τυράνων κ. Άναστάσιος.
- ιβ. Έκ μέρους της Έκκλησίας της Πολωνίας, ή Θεοφιλεστάτος Έπίσκοπος Λούμπλιν κ. Άβελ.
- ιγ. Έκ μέρους της Έκκλησίας Τσεχίας και Σλοβακίας, ή Αυτού Σεβασμιότης ή Άρχιεπίσκοπος Πράγας κ. Δωρόθεος.
- ιδ. Έκ μέρους της Έκκλησίας της Φινλανδίας, ή Πανοσιολογιώτατος Άρχιμανδρίτης κ. Άρσένιος Χέκκινεν.
- Έπίσης άφίχθησαν οί Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Γορτύνης και Άρκαδίας κ. Κύριλλος, Ίεραπότνης και Σητείας

Χορεία Σεβ. Μητροπολιτῶν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν εἰς τὴν ἱερὰν Ἐξόδιον Ἀκολουθίαν.

κ. Εὐγένιος καὶ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Ἄνθιμος ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου κ. Δαμιανὸς καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἱεράς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ῥωσάτως εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν ἐστάλησαν συλλυπητήρια τηλεγραφήματα πάντων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου τοῦ Β', τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων Καρεκὶν τοῦ Α', τοῦ Προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Μπιλ Κλίντον, τοῦ Προέδρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς Ζὰκ Σαντέρ, τοῦ Προέδρου τῆς Γιουγκοσλαβίας Σλόμποταν Μιλόσεβιτς καὶ ἄλλων πολιτικῶν προσωπικοτήτων.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱεράς Συνόδου

Εἰς τὸν Ἱερὸν Καθεδρικὸν Ναὸν προσήλθον οἱ πλείστοι τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Στεφανόπουλος, ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Κώστας Σημίτης καὶ ἡ κυρία Σημίτη, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Ἀπόστολος Κακλαμάνης, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως καὶ Πρόεδρος τῆς Νέας Δημοκρατίας κ. Κων-

σταντῖνος Καραμανλῆς, πολλὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Βουλῆς Κομμάτων, τὰ μέλη τοῦ Προεδρείου τῆς Βουλῆς, ὁ πρ. Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζετάκης, οἱ πρ. Πρωθυπουργοὶ κ.κ. Γεώργιος Ράλλης, Τζαννῆς Τζαννετάκης καὶ Ἰωάννης Γρίβας, καὶ σχεδὸν πάντες οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ἐπίσημον Πρόγραμμα ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τῶν διαφόρων Ἀρχῶν.

Ὁ πρ. Πρωθυπουργὸς καὶ Ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Ν. Δημοκρατίας κ. Κωνστ. Μητσοτάκης καὶ ἡ κυρία Ντόρα Μπακογιάννη δὲν παρέστησαν, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔλθουν ἐγκαίρως ἐκ Χανίων, ἐφ' ὅσον τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐματαιώθη ἡ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης πτήσις τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἀεροπορίας. Μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος ἦτο καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι πρεσβευτῆς τῶν Η.Π.Α. κ. Νίκολας Μπέρνς, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς ἀνεγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἐνεποίησεν ἰδιαίτερον ἐντύπωσιν «τὸ ὀρθόδοξον τελετουργικόν».

Ἐτέρα χορεία Σεβ. Ἀρχιερέων εἰς τὸ δεξιὸν τμήμα τοῦ Σολέα κατὰ τὴν Ἐξόδιον Ἀκολουθίαν.

Ἐκ τῆς Πνευματικῆς Ἠγεσίας ἦσαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, παρόντες Ἀκαδημαϊκοί, ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Δημόπουλος, ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Χρ. Βούλγαρης, οἱ Πρόεδροι τῶν Τμημάτων Θεολογίας καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς αὐτῆς Σχολῆς κ. Στυλιανὸς Παπαδόπουλος καὶ κ. Νικολίτσα Γεωργοπούλου, οἱ Καθηγηταὶ κ.κ. Ἡλίας Οἰκονόμου καὶ Κωνσταντῖνος Σκουτέρης.

Ὡσαύτως παρέστησαν τὰ λαϊκὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἀσκεῖ τὸν ἔλεγχον τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι ὁ πρ. Πρόεδρος καὶ νῦν Ἐπίτιμος Πρόεδρος καὶ ὁ πρ. Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου κ.κ. Νικόλαος Θέμελης καὶ Κων. Τράκας.

Συμφώνως πρὸς τὸ Πρόγραμμα, ὅπερ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Νομάρχου Ἀθηνῶν κ. Δημητρίου Κυρ. Εὐσταθιάδου, τὸ πέρας τῆς προσελεύσεως τῶν κληθέντων εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν ἦτο δι' ὅλους ἡ ὥρα 09.30, διὰ τοὺς Ὑπουργοὺς καὶ Ὑφυπου-

γοὺς 09.35, διὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως 09.40, διὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς 09.45, διὰ τὸν Πρωθυπουργὸν 09.50 καὶ διὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας 09.55.

Μετὰ τὴν προσέλευσιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανοπούλου, ἐψάλη ἐν μέσῳ βαθυτάτης συγκινήσεως ἡ Νεκρώσιμος Ἀκολουθία, προεξάρχοντος τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Θρόνου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ Προεδρεύοντος τῆς Δ. Ἱ. Συνόδου καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, συμπαραστατουμένου ὑπὸ τῶν πλείστων Σεβ. καὶ Θεοφ. Ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος φερόντων ἐπιτραχήλιον, ὠμοφόριον, ἐγκόλπιον, ἀρχιερατικὴν ράβδον καὶ ἐπιρριπτάριον. Πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ Προεξάρχοντος Σεβ. Τοποτηρητοῦ ἴσαντο οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων καὶ Ἐκκλησιῶν καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Σεβ. καὶ Θεοφ. Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Οἱ λοι-

Κληρικοί τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν φέροντες ἐπ' ὤμων τὸ σεπτὸν σκῆνωμα τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

ποὶ ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων εὐρίσκοντο εἰς τιμητικὰς θέσεις.

Ἐντολὴ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐξεφώνησεν ἐκ μέρους αὐτῆς τὸν ἐπικηδεῖον λόγον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ὁ ἐκ τῶν Συνοδικῶν Συνέδρων Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος καὶ ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ὡσαύτως ἐπικηδεῖους λόγους ἐξεφώνησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, οἱ Δήμαρχοι Ἀθηναίων, Ἰωαννίνων καὶ Ἄρτης, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Βουλῆς Κομμάτων καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Ἀρτσιανοῦ.

Ὅλοι οἱ ἐπικηδεῖοι λόγοι δημοσιεύονται κατωτέρω εἰς ἰδιαιτέραν ἐνότητα.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἀφοῦ οἱ ἐπίσημοι προσεκύνησαν τὴν ἀκάλυπτον σεπτὴν σορὸν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ, ἐγένετο ἡ ἐκφορὰ τοῦ ἱεροῦ σκηνώματος, συμφώνως πρὸς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν πρόγραμμα. Ἀναρίθμητοι χι-

λιάδες λαοῦ εἶχον συγκεντρωθῆ καὶ συνωστίζοντο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἐπὶ ὥρας ἀνέμενον σιωπηλοὶ διὰ νὰ ἀποχαιρετήσουν χειροκροτοῦντες τὸ πρὸς τὴν τελευταίαν ἐπὶ γῆς κατοικίαν ὁδεῦον ἀνοικτὸν σεπτὸν σκῆνωμα τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου, ὁ ὁποῖος ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐκοιμάτο ἐν γαλήνῃ. Κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς σοροῦ ἐκ τοῦ Ἱ. Καθεδρικοῦ Ναοῦ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πορείας πρὸς τὸ Α' Κοιμητήριον ἐρρίφθησαν ἐκ τοῦ λόφου τοῦ Λυκαβηττοῦ 21 κανονιοβολισμοί, ἐνῶ οἱ κώδωνες τῶν Ἱ. Ναῶν ἐκρούοντο πενθίμως. Ἐπίσης πολεμικὰ ἀεροπλάνα ἐξετέλουν εἰς σχηματισμοὺς πτήσεις εἰς χαμηλὸν ὕψος.

Τὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας ἔφερον, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν ἐντολὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, οἱ Σεβ. Συνοδικοί Μητροπολίται Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Μηθύμνης κ. Χρυσόστομος καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρρεσιᾶδος κ. Νικηφόρος. Τὰς ταινίας τοῦ φερέτρου ἀνεῖχον οἱ Σεβ. Μητροπολίται Κίτρου καὶ Κατε-

Κληρικοί τῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν φέροντες τὰ παράσημα τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

ρίνης κ. Ἀγαθόνικος, Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Χρυσόστομος, ὁ — ἀντικαταστήσας τὸν ὀρισθέντα Σεβ. Μητροπολίτην Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανον — Σεβ. Μητροπολίτης Ἀργολίδος κ. Ἰάκωβος καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καστορίας κ. Σεραφεῖμ.

Τῆς σοροῦ φερομένης ἐπὶ κιλλίβαντος τηλεβόλου, συρομένου ὑπὸ ὀχήματος τοῦ στρατοῦ ξηρᾶς, προηγούντο οἱ βαστάζοντες τὰ παράσημα τοῦ εἰς Κύριον ἐκδημήσαντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀρχιμανδριταί.

Συντετριμμένη ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ κυρία Κωνσταντίνα Δημάκη, ὑποβασταζομένη ὑπὸ συγγενῶν ἠκολούθει εἰς τὴν πομπὴν μετὰ συγγενῶν, κατοίκων τοῦ Ἀρτεσιανοῦ Καρδίτσης καὶ παλαιμάχων τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ὁ Πρωθυπουργός, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως ἠκολού-

θησαν εἰς τὴν πομπὴν μέχρι τῆς Βουλῆς, ἐνῶ μερικοὶ Ὑπουργοί, ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἔφθασαν πεζῇ μέχρι τοῦ Ἀ' Κοιμητηρίου μετὰ πλήθους ἐκ τοῦ Χριστεπωνύμου ποιμνίου.

Περὶ ὥραν 13.00 ἡ πομπὴ ἔφθασεν εἰς τὸ Ἀ' Κοιμητήριον. Στρατιωτικὰ ἀγήματα εἶχον παραταχθῆ πρὸς ἀπόδοσιν τιμῶν, ἐνῶ ἡ «μπάντα» τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀπέδιδε πένθιμον ἐμβατήριον.

Ἡ σορὸς τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου μετεφέρθη ἐκ τοῦ κιλλίβαντος εἰς τὸν τάφον, ὅστις ἐδόθη τιμῆς ἔνεκεν ὑπὸ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καὶ εὐρίσκεται παρὰ τοὺς τάφους τῶν ἀειμνήστων Ἀρχιεπισκόπων Δωροθέου, Θεοκλήτου Β' καὶ Χρυσοστόμου Β'. Πρὸ τῆς ταφῆς ἐτελέσθη Τρισάγιον προεξάρχοντος τοῦ Τοποτηρητοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀφηρέθησαν ἐκ τῆς σοροῦ τὸ ἐγκόλπιον, ἡ μίτρα, τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Στεφανόπουλος, ὁ Πρωθυπουργός κ. Κων. Σημίτης μετὰ τῆς συζύγου του, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Ἀπ. Κακλαμάνης, ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Δημ. Ἀβραμόπουλος, ἀρχηγοὶ κομμάτων, ὑπουργοὶ καὶ ἄλλοι ἀκολουθοῦν τὴν πομπὴν πρὸς τὸ Α΄ Κοιμητήριον.

καὶ ἡ ἀρχιεπισκοπικὴ ράβδος. Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος φέρων ὠμοφρόριον καὶ ἔχων κεκαλυμμένον τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τιθεμένου «ἀέρος» ὠδηγήθη εἰς τὴν τελευταίαν ἐπὶ γῆς κατοικίαν του, ἐνῶ τιμητικὸν ἄγημα καταδρομέων ἀπέδωσε τιμὰς διὰ τῶν κεκανονισμένων συγχρονισμένων ριπῶν (τρὶς) καθ' ὃν χρόνον παραλλήλως ὑπερίπταντο πολεμικὰ ἀεροπλάνα εἰς σχηματισμοὺς καὶ εἰς χαμηλὸν ὕψος ὑπεράνω τοῦ Κοιμητηρίου.

Συγκινητικὴ ἦτο ἡ ὑστάτη στιγμή, καθ' ἣν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. Κλεόπας, κύπτων εὐλαβῶς πρὸς τὸ εἰς τὸν τάφον κατερχόμενον σκῆνωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ καὶ ἀποθέτων ἐπὶ τῆς σεπτῆς σοροῦ χῶμα μεταφερθὲν ἐκ τῆς γενετείρας τοῦ ἐκλιπόντος, εἶπε: «Σοῦ ἔφερα λίγο χῶμα ἀπὸ τὴν πατρίδα σου γιὰ νὰ μὴ αισθάνεσαι μόνος στὸ ταξίδι σου πρὸς τὸν παράδεισο. Παρακαλῶ γιὰ τὴν εὐχὴ καὶ τὴν εὐλογία σου».

Τῆς σοροῦ κατερχομένης εἰς τὸν τάφον οἱ

πιστοὶ χειροκροτοῦντες αὐθορμήτως ἀνεφώνουν «Ἄξιος» καὶ συνήνουν τὴν φωνὴν των μετὰ τῆς φωνῆς τῶν παρισταμένων Ἱεραρχῶν καὶ λοιπῶν Κληρικῶν, οἱ ὅποιοι ἔψαλλον τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Πρέπει ἰδιαίτερος νὰ ἐξαρθῆ τὸ γεγονός ὅτι πολλαὶ ἑκατοντάδες ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν τῶν τριῶν ὄπλων καὶ ἀναρίθμητοι ἀστυνομικοὶ εἶχον διατεθῆ ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις Διοικήσεων καὶ Διευθύνσεων αὐτῶν πρὸς ἀπόδοσιν τιμῶν πρὸ τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ, κατὰ μῆκος τῆς διαδρομῆς πρὸς τὸ Κοιμητήριον καὶ πρὸ ἢ ἐντὸς αὐτοῦ.

Ἐπίσης πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅτι οἱ μεγαλύτεροι ραδιοφωνικοὶ καὶ τηλεοπτικοὶ σταθμοὶ καὶ ὁ Τύπος μετέδωκαν κατὰ τρόπον ἄριστον τὰ τῆς κηδείας, ὡς καὶ προηγουμένως τὰ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ λαϊκοῦ προσκυνήματος εἰς τὴν σεπτὴν σορὸν αὐτοῦ.

Ε.Δ.Θ.

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΛΟΓΟΙ

1. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

«Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα»,
(Μάρκ. 10,33).

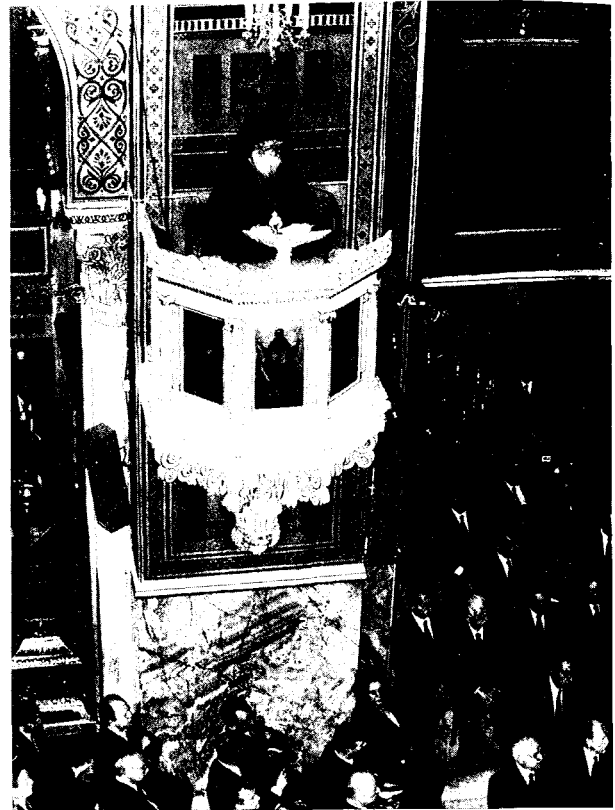
Μεγάλη Δευτέρα! Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν κηδεύει τὸν Πρωθιεράρχην της. «Τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου τὰς ἀπαρχὰς ἡ παρούσα ἡμέρα λαμπροφορεῖ». Καὶ τὸ προανάκρουσμα τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου ἐσήμαναν οἱ λόγοι Του· «Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα». Οἱ μαθηταὶ του ταράσσονται. Ἀνησυχοῦν διὰ τὰς ἀναμενομένας ἐξελίξεις κατ' Αὐτοῦ ἐκ τῆς φονικῆς μανίας τῶν Ἰουδαίων. Ἄλλ' ὁ Κύριος παρεισάγει τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ φίλου του Λαζάρου, λέγων· «Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κοιμῆται, ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν», τ.ἔ. ἵνα ἀναστήσω αὐτόν.

Παρεισάγεται καὶ ἐνώπιον ἡμῶν σήμερον, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς ὑμνωδίας τῆς παρουσίας ἡμέρας· «Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα», τὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν κοίμησιν τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ, συνοδευόμενον — ὅπως καὶ τότε — μετὰ τὸ προμήνυμα τῆς ἀναστάσεως. Καὶ ἰδοὺ οἱ παράλληλοι λόγοι τοῦ Χριστοῦ· «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται ... καὶ ἀπεκτενοῦσιν αὐτόν» καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται...» (Μάρκ. 10,34). Καὶ ἀντιστοίχως· «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον... καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰω. 6,41,54).

Κύριε Πρόεδρε τῆς Δημοκρατίας,
Πενθηφόρε Ἱεραρχία καὶ Ἱερατεῖον
Ἀπορφανισθὲν ποιμνιον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης,

Ὑπὸ τὴν αἰσίαν αὐτὴν προοπτικὴν τῆς ἀναστάσεως προπέμπομεν σήμερον εἰς τὴν αἰωνιότητα τὸν προκείμενον ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ διαγεγνόμενον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, κατὰ κόσμον Βησσαρίωνα (Τίκαν), ὁρμώμενον ἐξ Ἀρτσιανοῦ Καρδίτσης.

Μακρὰ καὶ πολυώνυμος ἀσθένεια τὸν ἐταλαιπώρησεν ἐπὶ μακρόν· ὑπὲρ τὰ τέσσαρα ἔτη. Ἄλλ' ἀναπολοῦμεν τὴν ζωηρὰν του προσωπικότητα, πρὸ τῆς ὑποσκάψεως τῆς υἰείας του ἐκ τῆς νόσου, ὅταν μετὰ πολλὴν γενναιότητα ἔλεγεν· ἂν ὑπῆρξα ἀγωνιστῆς εἰς τὴν ἀντίστασιν κατὰ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος ἐκφωνῶν — ἐντολῇ τῆς Ἱεράς Συνόδου — τὸν ἐπικήδειον λόγον, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν.

τῶν κατακτητῶν τῆς χώρας μας, αὐτὸ ἀπεδείκνυε ὅτι δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατον.

Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὠμιλοῦσε καὶ διὰ τὸν θρόνον εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ἀνύψωσεν ἡ Ἐκκλησία. Καὶ δὲν ἔστερξε νὰ ἀποχωρισθῇ τὴν ἐκκλησιαστικὴν του ἐπαλξιν, μέχρι τελευταίας του πνοῆς, μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι αἱ δυνάμεις του δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψουν, ἀλλὰ θὰ ἀγωνισθῇ νὰ ἐπιβιώσῃ, διὰ νὰ εἶναι μέχρι τέλους χρήσιμος καὶ μάχιμος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος.

Ἄλλὰ ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται θάνατος».

Ἔδωσε, καὶ ἐκέρδησε, πολλὰς μάχας εἰς τὴν ζωὴν του. Ἐκ τῶν 85 ἐτῶν τῆς ζωῆς του τὰ 60 διήνυσεν ἐν τῇ ἱερωσύνῃ (ἀπὸ τοῦ 1938, ὅτε ἐχειροτονήθη διάκονος). Καὶ ἐκ τούτων τὰ 50 ἐν τῇ ἀρχιερωσύνῃ (ἀπὸ τοῦ 1949, ὅτε ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀρτῆς, διὰ νὰ τοποθετηθῇ ἀκολού-

θως —τὸ 1958— εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων, καὶ νὰ κληθῇ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ 1974). Ἠξιώθη δὲ νὰ συμπληρώσῃ σχεδὸν 25ετίαν ἐπὶ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ὁ μακροβιότερος ἐν ἐνεργείᾳ Ποιμενάρχης αὐτῆς.

Ἡ προσφορά του καὶ οἱ ἀγῶνες του καλύπτουν πρακτικοὺς κυρίως τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος.

Ἐλεγε δὲ χαρακτηριστικῶς ὅτι δὲν ἀρκοῦν αἱ περιγραφαὶ καὶ τὰ διπλώματα διὰ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐφρῶνει ὅτι ἡ κοινωνία καὶ ὁ κόσμος χρειάζονται «τὴν πρᾶξιν εἰς θεωρίας ἐπιβάσιν», κατὰ τὸ σοφὸν λόγιον τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Διὰ τοῦτο ἄφηνεν εἰς ἄλλους —ὅπως ἔλεγε— τὴν θεωρίαν· καὶ αὐτὸς ἐστρέφετο εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ εὐποιίας, δεικνύων δι' αὐτῶν τὴν ἀλληλεγγύην τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ ἐνδεεῖς.

Δὲν ἐδίσταζε δὲ νὰ φθάνῃ μέχρι τοῦ σημείου νὰ λέγῃ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἀγιότης δὲν καλύπτει ἐπαρκῶς τὸν ἐργάτην τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν ὑστερῇ εἰς πράξεις καὶ ἐνεργείας κοινωνικῆς προσφοράς καὶ συμπαράστασης. Διὰ τοῦτο ἐστήριξε καὶ ἐπεξέτεινε τὸ δίκτυον τῶν μονάδων εὐποιίας τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Καὶ προώθησεν ἔργα ἀγάπης πρὸς ἐμπεριστάτους περιοχὰς τῆς χώρας (σεισμοπαθεῖς, πλημμυροπαθεῖς κ.λπ.), καὶ διη καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος, εἰς ὑπαναπτύκτους λαοὺς, καὶ χώρας μαστιζομένης ὑπὸ λιμοκτονίας ἢ θεομηνιῶν κ.λπ.

Κατὰ τὴν μακρὰν διαδρομὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς θητείας του, εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰσήγαγεν ὑπὲρ τοὺς 60 νέους μητροπολίτας, τοὺς πλείστους τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος ἐχειροτόνησε, πρὶν ἀρρωστήσῃ καὶ στερηθῆ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἰκανότητος νὰ ἱερουργῇ. Ἀκολουθῶν δὲ τὴν γραμμὴν «ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται», ἐμεθόδευσε λύσεις ἀποκατάστασης τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐνότητος τοῦ Σώματος τῆς Ἱεραρχίας, τὸ ὁποῖον καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐταλαιπωρήθη καὶ συνεκλονίσθη. Καὶ τὰς πληγὰς αὐτοῦ ἠξιώθη ἐν μέρει —μὲ νέας ρυθμίσεις— νὰ ἐπουλώσῃ σχετικῶς.

Ἦλεως γένοιτο ὁ Κύριος εἰς τὴν ἐπιμέτρησιν τῶν εὐθυνῶν ἐκατέρωθεν — καθ' ὅσον «ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ

τοῦτο κρίσις». Ἦδη ἐκοιμήθη. «Κεκοίμηται», ὅπως εἶπε διὰ τὸν Λάζαρον ὁ Χριστός. Καὶ ἐπὶ τῇ θεᾷ αὐτοῦ «ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς». Καὶ «ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι· ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτὸν» (Ἰω. 11, 35-36).

Εἶδομεν καὶ ἡμεῖς κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας νὰ παρελαίνη τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ νὰ δακρῶνουν πολλοὶ ἀσπαζόμενοι εὐλαβῶς τὴν σορὸν τοῦ πρωθιεράρχου. Νέοι καὶ πάσης ἡλικίας ἄνθρωποι· καὶ ἐπίσημοι πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν προσήλθον νὰ καταθέσουν τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα, πρὸς τὸν πνευματικὸν ἡγέτην, πρὸς τὸν ὑπεύθυνον ποιμενάρχην, πρὸς τὸν ἐπικεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Τρανὸν δεῖγμα τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκχυσίς τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καὶ ἔκφρασις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὅπωςδήποτε ἀναγνώρισίς τῆς προσφοράς τοῦ κοιμηθέντος Ἱεράρχου, καὶ τῆς θέσεως τὴν ὁποῖαν κατεῖχεν εἰς τὰς καρδίας τοῦ ποιμνίου του.

Πολλοὶ πολλὰ ὠμολόγησαν δι' αὐτὴν εὐφημία καὶ ἐπαινετικά. Καὶ ἐπλεξαν μὲ τὰ ὠραιότερα ἄνθη τὸν στέφανόν του. Ὑπεγράμμισαν τὸ θάρρος καὶ τὴν παρρησίαν του. Ἐτόνισαν τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ. Διεκήρυξαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φιλάνθρωπον μέριμνάν του καὶ τὰς παροχὰς του πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ τοὺς πάσχοντας. Καὶ ἐπεβεβαίωσαν ὅτι «ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

Ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου βήματος τῆς Ἐκκλησίας, θὰ συνάψωμεν τὸν ἔπαινον αὐτοῦ μετὰ τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεών μας. Καὶ θὰ δανεισθῶμεν τοὺς λόγους τῆς Ἀποκαλύψεως, διὰ νὰ τοὺς ἐπιγράψωμεν εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ, καὶ νὰ τονίσωμεν, ὅτι εἶναι:

«Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι.

»Ναί, λέγει τὸ Πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν·

»Τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν» (Ἀποκ. 14, 13).

Καὶ τέλος θὰ μεταφέρωμεν νοερῶς τὴν πενθηφόρον ταύτην σύναξιν κατενώπιον τοῦ θρόνου τῆς χάριτος τοῦ Σταυρωθέντος Σωτήρος Χριστοῦ, «ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν». Καὶ

θὰ ἐκφράσωμεν τὸν ὄραματισμὸν καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἐκεῖ, εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, ὅπου οἱ ἱερωμένοι νοσταλγοῦμεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν λειτουργίαν μας· ἐκεῖ εὐχόμεθα νὰ συμπαρεδρεύσῃ μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀγίων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἡμῶν Σεραφεῖμ. Νὰ εὕρῃ ἡτοιμασμένην θέσιν ἐκεῖ.

Ναί, ἐκεῖ, «ἐν πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ καὶ μυριάσιν ἀγγέλων, πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ Θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας μεσίτη Ἰησοῦ» (Ἐβρ. 12, 22-24).

Μακαριώτατοι Πρωθιεράρχαι τῶν ἀγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ πάντες οἱ συμπαραγερόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, εὐχεσθε καὶ προσεύχεσθε μεθ' ἡμῶν, ἀδελφοί, νὰ τὸν δεχθῇ ὁ ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ ἐπούσιον Πάθος Χριστός ὁ Κύριος ἡμῶν, ὁ ἐπαγγεϊλάμενος καὶ βεβαιώσας ὅτι «ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα ... καὶ συναντησῶ ὑμᾶς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Ἀμήν.

2. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Ἐφέσου κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ἀοίδιμε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος,

ἡ μὲν μακαρία ψυχὴ σου κατὰ τὸν κοινὸν τῶν ἀνθρώπων προορισμὸν ἀπέπτη ἀπὸ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ὅμως ἡ ἐν μέσῳ ἡμῶν παρουσία σου ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ χώρῳ εἶναι ἔντονος καὶ ὑποβλητικῇ.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ὁ Σεπτὸς Προκαθήμενος αὐτοῦ γνωρίζουσι καὶ ἀνομολογοῦσιν ὅτι ἡ ἐκ Φαναρίου φωνὴ σοὶ ἦτο πάντοτε συμπαθῆς, κατανοητὴ καὶ ἀξιοσέβαστος, γνωρίζουσιν ὅμως καὶ ἀνομολογοῦσιν ὅτι καὶ ἡ σὴ φωνὴ ἦτο ἀγαπητῇ, εὐπρόσδεκτος καὶ οἰκοδομητικῇ διὰ τὴν Πρωτόθρονον Ἐκκλησίαν καὶ μάλιστα ἐν καιροῖς χαλεποῖς καὶ τοῦτο διότι ἦτο φωνὴ ἔντιμος καὶ γενναία. Ἐντιμος καὶ γενναῖος εἰς ὑπεράσπισιν βωμῶν καὶ ἐστιῶν, εἰς στήριξιν θεσμῶν ἱερῶν, ὡς ἡ πατρις καὶ τὸ γένος, εἰς προάσπισιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς ἐνότητος αὐτῆς, εἰς συμπόρευσιν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς ἀγῶνας εὐγενεῖς ὑπὲρ τοῦ ἐκλεκτοῦ ἡμῶν λαοῦ, ὑπὲρ τῆς προβολῆς τῆς πατρῴας κληρονομίας πρὸς τοὺς ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς τῆς αὐλῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ὑπὲρ τῆς ἐνι-

σχύσεως τῶν δεσμῶν ἀλληλεγγύης καὶ συνεργασίας μὲ τὰς ὁμαιμόνας ἀδελφὰς Ἐκκλησίας καὶ μὲ πάσας τὰς λοιπὰς.

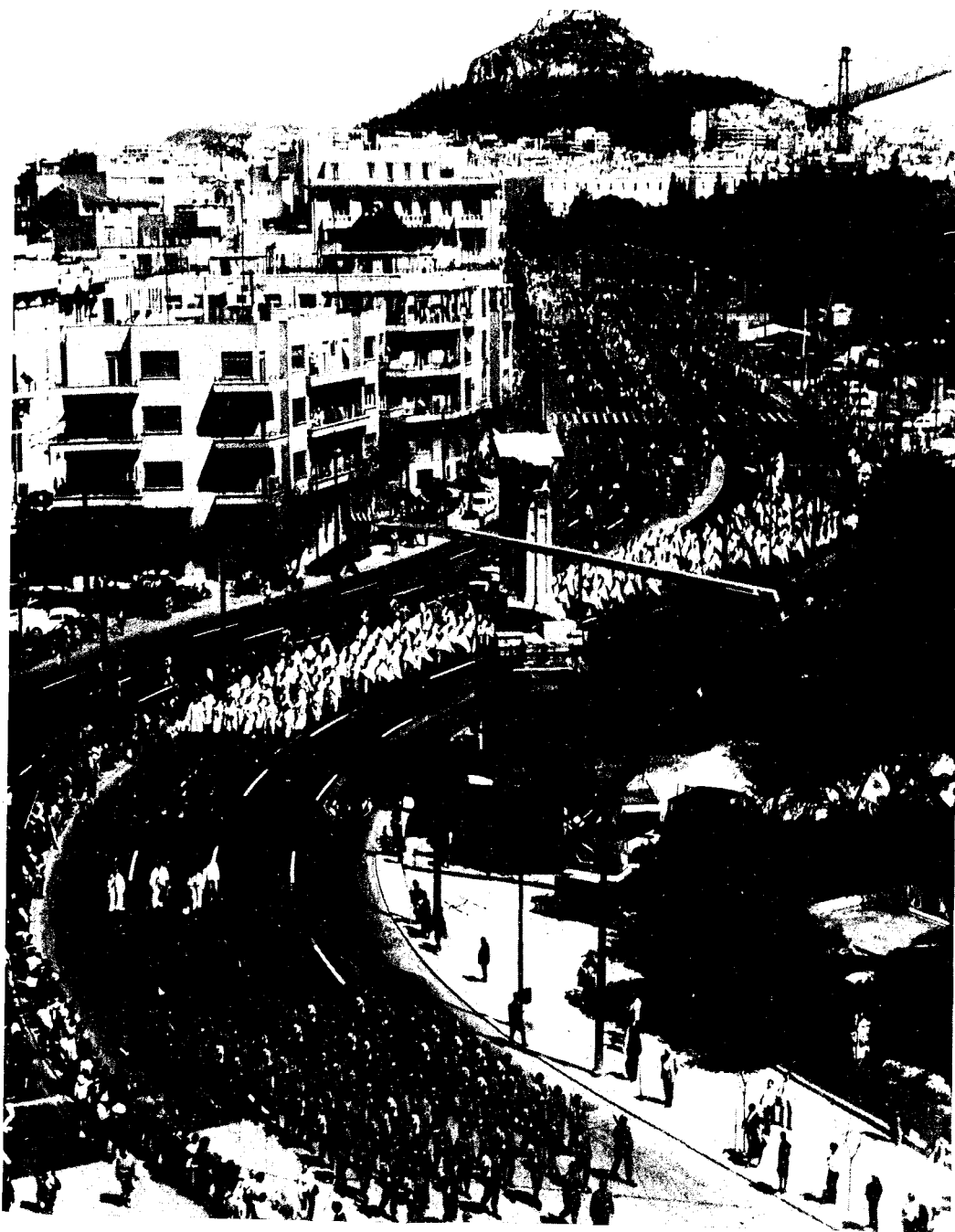
Ἡ ἐλαχιστότης μου καὶ οἱ δύο συναδελφοὶ Ἀρχιερεῖς, ἐκπροσωποῦντες κατὰ τὴν νῦν ἐξοδὸν σου τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὸν Προκαθήμενον αὐτοῦ, διαβεβαιούμεθα εὐλαβῶς ὅτι μετὰ βαθείας ἱκανοποιήσεως ἐγένοντο ἀποδεκταὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἱ τίμια αὐταὶ καταθέσεις σου καθ' ὅλην τὴν μακρὰν πρωθιεραρχικὴν εὐθύνην σου ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας τῆς φιλιότητος Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Θὰ ἡχῇ πάντοτε εἰς τὰ ὅρα ἡμῶν ἡ θαρραλέα φωνὴ σου. Πέραν ὅμως τούτου ἡ μνήμη σου θὰ μείνῃ βαθέως ἀποτετυπωμένη εἰς τὰς καρδίας ὄλων ἡμῶν ὅσοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἶχομεν τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν τιμὴν νὰ συνεργασθῶμεν μετὰ σοῦ καὶ νὰ συνάρωμεν τὸν σταυρὸν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Μακαριστὲ Ἀρχιεπίσκοπε, ἀπέρχεσαι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τῶν Παθῶν, ἀλλ', ὡς εἶναι γνωστὸν, αὕτη ἀπολήγει εἰς τὴν μεγάλην Κυριακὴν τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ πορεία σου ἐπὶ τῆς γῆς ἐγνώρισεν ἀσφαλῶς πολλὰς ἑβδομάδας παθῶν, ποικίλων διακυμάνσεων, ἀλλὰ καταλήγει ἤδη ἀπὸ σήμερον εἰς τὴν μεγάλην, εἰς τὴν μεγαλυτέραν καὶ ὀριστικωτέραν διὰ σὲ ἡμέραν τῆς προσδοκωμένης Ἀναστάσεως, διὸ καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ νῦν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία καὶ ὁ Πατριάρχης τῆς σοὶ ἀπευθύνουσι τὸν Πασχάλιον χαιρετισμὸν. Ἀνέστη Χριστός, Μακαριώτατε, καὶ ζῶν προμνηστεύεται θάνατος. Εἶναι μακαρία ἡ ὁδός, ἣν πορεύῃ σήμερον πρὸς ὑπάντησιν τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου.

Τῆς δὲ ἀπορφανισθείσης Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ἣν ἀπευθύνομεν τὰ βαθύτατα συλλυπητήρια τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἴη ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, συμπαραστάτης ἐν πᾶσι τοῖς ἐφεξῆς. Ἀμήν.

3. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς κ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗ

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν πολιτικὴν καὶ πολιτικὴν του ἡγεσία ἀποδίδει τὸν ὕστατο χαιρετισμὸ μὲ σεβασμὸ καὶ ἀγάπη στὸν Ἀρχιεπίσκοπο κυρὸ Σεραφεῖμ, πού τὸ σεπτὸ σκῆνωμά του θὰ ἐναποτεθῇ σὲ λίγο στὰ σπλάχνα τῆς ἀθηναϊκῆς γῆς. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ πορεύεται πρὸς τὸν Κύριο τῆς ζωῆς καὶ

Πανοραμική ἄποψις τῆς νεκρωσίμου πομπῆς πρὸς τὸ Α΄ Κοιμητήριον, ἐπὶ τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας, παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ἀδριανοῦ.

τοῦ θανάτου, σὸν Ὅποιο ἀφιέρωσε μὲ πιστότητα καὶ συνέπεια ὅλη τὴν ζωὴ του. Διακονώντας τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ ὑπηρέτησε τὸν Χριστό, πὸν τὸν καταξίωσε σὲ ποιμένα τοῦ λαοῦ Του σὴν Ἄρτα, σὰ Γιάννενα, σὴν Ἀθήνα καὶ Προκαθήμενο τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας.

Στὴν ἱερὴ αὐτὴ στιγμή, πὸν καλούμεθα ὅλοι σὲ περισυλλογὴ καὶ αὐτοενδοσκόπηση, εἶναι περιττὸς κάθε ἡχηρὸς λόγος, κάθε ὑπερβολὴ ἢ ἐξιδανίκευση. Μόνον λόγος εὐλικρινείας πρέπει ν΄

ἀκουσθῆ ἀναφερόμενος μάλιστα σὲ πρόσωπο πὸν ἐπὶ τέταρτο αἰῶνος κατεῖχε τὴν κορυφὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, πηδαλιουχώντας τὴν Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία μέσα σὲ κλυδωνισμοὺς καὶ δυσκολίες πὸν συσσώρευσε ἡ ἱστορικὴ συγκυρία.

Πιστεύω ὅτι διερμηνεύω τὰ συναισθήματα ὄλων τῶν περὺγων τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ἀν χαρακτηρίσω τὴν Ἀρχιεπισκοπεῖα τοῦ ἐκλιπόντος ὡς ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ σὴν πορεία τῆς

Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους. Παρὰ τὶς συνθήκες πολιτειακῆς ἀνωμαλίας καὶ ἐθνικῆς κρίσεως, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ κινηθῆ στὴν ἀρχὴ τῆς Ἀρχιεπισκοπείας του, κατώρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὁμαλότητα καὶ κανονικότητα, τὴν ἡρεμία καὶ εὐρυθμία. Διεφύλαξε τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναδείχθηκε κατὰ κοινὴν ὁμολογία ἱκανώτατος κυβερνήτης, διακρατώντας τὶς ἀναγκαῖες καὶ εὐθραυστες συχνὰ ἰσορροπίες πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις.

Ἄλλοι ἔχουν τὴν ἀρμοδιότητα νὰ μελετήσουν, καταγράψουν καὶ ἀποτιμήσουν τὴν ἐνδοεκκλησιαστικὴ του δράση κατὰ τομεῖς καὶ στὸ σύνολό της. Ὡς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπὶ τετραετία Ὑπουργὸς ἀρμόδιος γιὰ τὶς σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, θεωρῶ καθήκον μου νὰ ἐξάρῳ αὐτὴν τῆ στιγμῇ τὸν ὑποδειγματικὸ τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ ἐκλιπὼν Πρωθυεράρχης συνέβαλε στὴ διευθέτηση τῶν σχέσεων αὐτῶν, ὥστε νὰ παραμείνουν σταθερὲς καὶ ἀμοιβαίως ἐπωφελεῖς, ἰδιαίτερος δὲ σὲ περιόδους μεταβατικῆς, περιόδους ἐντασης καὶ κρίσεων. Συνέβαλε ἀποφασιστικὰ νὰ καταστή κοινὴ πλέον πεποίθηση ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ἀνάγκη πλήρους ἐλευθερίας, ἀνεσης καὶ συναντίληψης μὲ τὴν Πολιτεία, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐκδιπλώνη τῆ διακονία της πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ. Συνεπῶς, ὅπως καὶ ἡ πρόσφατη ἱστορία μας ἀπέδειξε, οἱ ὅποιες ἀκαιροὶ ἐπεμβάσεις εἰς τὰ ζητήματά της ὀδηγοῦν σὲ ἐπικίνδυνες διαταράξεις καὶ τριβὲς πού βλάπτουν τόσο τὴν Ἐκκλησία, ὅσον καὶ τὴν ἴδια τὴν Πολιτεία, βλάπτουν τελικῶς τὸν λαὸ καὶ τὸ ἔθνος. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μὲ τὴν τόλμη πού τὸν χαρακτηρίζε καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά του ἐπέτυχε νὰ ἀναπτύξῃ ἀριστη συνεργασία μὲ ὀλόκληρο τὸν πολιτειακὸ καὶ πολιτικὸ χῶρο, σὲ περίοδο μάλιστα ἐθνικῶν ἀναπροσανατολισμῶν καὶ ἐπαναπροσδιορισμοῦ τῶν στόχων τῆς ἐθνικῆς μας στρατηγικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀνασυγκρότησης τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ὅλη θέση καὶ στάση τῆς Ἐκκλησίας εἶχεν ἰδιαίτερη σημασία. Χωρὶς στὸ ἐλάχιστο νὰ θυσιάσῃ τὸ κύρος καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς Ἐκκλησίας ἢ νὰ ἀνεχθῆ περιορισμὸ τῆς αὐτοδυναμίας καὶ αὐτοτέλειας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ, ἐτήρησε θαυμαστὴν οὐδετερότητα ἐναντι τῶν πολιτικῶν μας δυνάμεων, ἀποφεύγοντας κάθε ἀκαιρὸν καὶ ζημιολόγον ἀνάμιξη στὴν διακομματικὴ διαπάλη. Τὸ ση-

μαντικώτερο, κατώρθωσε νὰ ἀποδυναμώσῃ καὶ ἐξουδετερώσῃ ὅλες τὶς φυγόκεντρες δυνάμεις καὶ τάσεις ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χώρου πού εἶχαν σχηματισθῆ στὴ διάρκεια τριῶν τουλάχιστον δεκαετιῶν, πού μὲ τὶς ἀσύνητες πολλὲς φορὲς ἐνέργειές τους θὰ μπορούσαν σὲ κάθε στιγμὴ νὰ διαταράξουν τὴν ὁμαλότητα, πού διασφαλίστηκε στὴ χώρα μας μετὰ τὴν μεταπολίτευση.

Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ μὲ τὸν γνωστὸ αὐθορμητισμὸ του, τῆ φυσικῆ καὶ ἀνυπόκριτη εὐθύτητα καὶ ἀπλότητά του χωρὶς νὰ κρῦβῃ ποτὲ τίποτε, κέρδιζε ἀμέσως τὸν συνομιλητὴ του, μετατρέποντας κάθε πιθανὴ ὀξύτητα σὲ ἀμοιβαιότητα καὶ συνεργασία. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο ἀναπολώ τὴν ἀψογὴν συνεργασία μας κατὰ τὰ τέσσερα ἔτη τῆς θητείας μου στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων σὲ ἐποχὴ σοβαρῶν προβληματισμῶν καὶ ἀναπροσαρμογῶν σὲ πολλοὺς τομεῖς, περιλαμβανομένης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μετριοπάθεια καὶ ἡ σύνεση τοῦ ἐκλιπόντος Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἡ μόνιμα πατρικὴ καὶ φιλικὴ διάθεσή του συνέβαλαν στὴ δημιουργία κλίματος ἀπόλυτα εὐνοϊκοῦ γιὰ τὴν ὁμαλὴ πορεία τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν τότε Κυβέρνηση καὶ τὴν Πολιτεία γενικώτερα. Οἱ κατευναστικὲς πρωτοβουλίες του καὶ ἡ πρόθυμη συμπαράστασή του συνέβαλαν ἀποφασιστικὰ στὴν ἐπίλυση ἀκανθωδῶν προβλημάτων, ὅπως ἐκεῖνα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης ἢ ἄλλα σοβαρώτερα πού εἶχαν ἐπιφέρει διαταραχὴ τῆς εἰρήνης στὴν Ἐκκλησία καὶ σκανδαλισμὸ τοῦ πληρώματος καὶ ὀλόκληρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ πατριωτισμὸς πού συνείχε ὅλη τὴν ὑπαρξὴ του ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς νεότητος καὶ τῆς πρώτης ποιμαντικῆς του δράσης ἀναδείχθηκε περισσότερο καὶ εὐρύτερα κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἀρχιεπισκοπείας του. Παρέμεινεν ἔξ ὀλοκλήρου αὐτὸς ὁ πατριωτισμὸς ἐθνικὸς, ἀνυπόκριτος, ἀφατρίαστος μὲ βαθειὰ τὴ συνείδηση ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ πνευματικὴ Μητέρα ὀλόκληρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ παράγων ἐνότητας σὲ κάθε περίπτωσιν τοῦ ἔθνους. Ἡ κοίμηση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ ἐγένε ἀφορμὴ νὰ φανερωθῆ ἀκριβῶς ὁ ἐνωτικὸς καὶ πατριωτικὸς ρόλος, πού ἀνέπτυξεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἡ Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία. Ἡ ἀθρόα συρροὴ τοῦ λαοῦ μας αὐτὲς τὶς ἡμέρες γιὰ νὰ προσκυνήσῃ τὸ σεπτὸ σκῆνωμά του δὲν ἀποκαλύπτει μόνον τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σεβασμὸ, πού ἔτρεφε ὁ λαὸς

μας στὸν ἀπλὸ καὶ ταπεινὸ Ποιμενάρχη, ἀποκαλύπτει συνάμα τὸ ἰσχυρὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα τοῦ λαοῦ μας καὶ τὴν προσήλωσή του στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ὀρθόδοξη παράδοσή του. Καὶ εἶναι αὐτὸ μιὰ σημαντικὴ υπόμνηση πρὸς ὅλους μας. Εἶναι τεράστια ἡ δύναμη, πὺ συμπικνώνεται στὴν ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση τοῦ λαοῦ μας, πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοσή του καὶ βεβαίως πρὸς ἐκείνους πὺ εἶναι ἄξιοι ἐκφραστὲς αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς παράδοσης τοῦ Ἔθνους, ὅπως ἦταν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ, μιὰ δύναμη πὺ μὲ ἐξαίρεση ἴσως τὸ ἰουδαϊκὸ ἔθνος εἶναι ἀμφίβολο ἂν μπορεῖ νὰ ἐπισημανθῆ στὸν λοιπὸ εὐρωπαϊκὸ καὶ στοὺς πέρα αὐτοῦ χώρους. Ἐπιβεβαιώνεται ἔτσι ἡ Ὁρθοδοξία συνεχίζει στοὺς δύσκολους καιροὺς μας νὰ συγκινῆ, νὰ δυναμοποιῆ καὶ νὰ ἐνώνῃ τὸ λαὸ μας. Ἄλλως τε, ὅπως ἀποδεικνύει σύμφωνη ἡ ἱστορία μας, ἡ Ὁρθοδοξία μας δὲν ἔγινε ποτὲ μιὰ τυφλὴ καὶ ἄλογη ἐκκλησιαστικὴ δύναμη. Παραμένει ἔλλογη καὶ διαχρονικὴ, ἰσχυροποιώντας τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους. Εἶναι συνεπῶς ἀνάγκη, ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ μας, ὅχι ἀπλὰ νὰ παραδεχθοῦμε αὐτὴ τὴν πολυτιμὴ δύναμη, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἐνισχύσουμε ἀξιοποιώντας τη στὸ νέο θρησκευτικὸ μας πλαίσιο πὺ γενικώτερες συνθήκες καὶ στὴν περιοχὴ ἰδίως τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης ἔχουν δημιουργηθῆ, διότι μπορεῖ πολλὰ νὰ προσφέρῃ ἀκόμη μιὰ φορὰ στὴν ἱστορικὴ μας συνέχεια καὶ συνοχή.

Ὁ ἐν εἰρήνῃ ἀναπαυόμενος Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ ἄφησε μιὰ βαρεῖα παρακαταθήκη στὸν διάδοχό του καὶ στὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία γιὰ τὸν κόσμο πὺ ἔρχεται. Ἐδωσε ἕνα νέο τύπο διοικήσεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁργανισμοῦ χωρὶς ὑποκριτικὰ σχήματα καὶ ἀθεμελίωτους δογματισμούς, ὁμαλοποιώντας τὴν πορεία του καὶ προλειαινώντας τὸ ἔδαφος γιὰ μιὰ δυναμικώτερη ὀρθόδοξη ποιμαντικὴ παρουσία στὸν κοινωνικὸ μας χώρο.

Ὁ διάδοχός του, πὺ θὰ ἐκλεγῆ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πιστεύομε ὅτι θὰ συγκεντρώνῃ τὰ ἀπαραίτητα προσόντα γιὰ νὰ συνεχίσῃ αὐτό, πὺ ἐγκαινίασε ἤδη ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ, ὅστε νὰ καταστῆ δυνατὸν Πολιτεία καὶ Ἐκκλησία ἀπὸ κοινού νὰ συνεχίσουν νὰ βοηθοῦν τὸ Ἔθνος νὰ ἀνταποκρίνεται καὶ νὰ ἀνταποκριθῆ μὲ ἐπιτυχία σὶς μεγάλες προκλήσεις πὺ αὐτὴν τὴ

στιγμὴ ἀντιμετωπίζει.

Ἀείμνηστε Προκαθήμενε τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, σὲ εὐχαριστοῦμε γιὰ ὅσα προσέφερες στὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἔθνος μας. Παρακαλοῦμε τὸν Δίκαιο Κριτὴ νὰ σοῦ ἀπονεύμῃ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸν στέφανο τῆς δικαιοσύνης γιὰ τὴν πιστότητά σου στὴν ὑψηλὴ ἀποστολή σου. Θὰ μείνῃς στὴ μνήμη μας ὡς πιστὸς συνεχιστὴς τῆς παραδόσεως τῶν Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν πὺ ἔνωσαν στὴν καρδιά τους τὴ διπλὴ ἀγάπη γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν πατρίδα.

Αἰωνία ἡ μνήμη σου!

4. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΑΡΣΕΝΗ

Ἡ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας, σῶμα Χριστοῦ, πενθεῖ σήμερα τὴν κοίμηση τοῦ πρώτου μεταξὺ ἴσων ἐπισκόπου της μὲ πίστη στὴν Ἀνάσταση καὶ στὴ δικαίωση τῶν δικαίων. Στὸ βαθύτατο αὐτὸ πένθος συμμετέχει τὸ Πανελλήνιο καὶ ἡ ἀπανταχοῦ Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία. Ἡ μακρὰ παραμονὴ τοῦ κοιμηθέντος Προκαθημένου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας μακαριστοῦ Σεραφεῖμ στὸ πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας ἔχει συνδεθῆ ἤδη στὴ μνήμη τοῦ λαοῦ μὲ δύσκολες καὶ συγκλονιστικὲς στιγμὲς γιὰ τὸ Ἔθνος καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Γενιὲς πιστῶν συνέδεσαν τὸ θεσμὸ μὲ τὴν ἰσχυρὴ παρουσία του καὶ γενιὲς πολιτικῶν ὀρκίστηκαν ἐνώπιόν του καὶ μὲ τίς εὐλογίες του. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου εἶχε καὶ ὁ ἴδιος καταγραφῆ στὴ λαϊκὴ συνείδηση ὡς θεσμός.

Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος βρέθηκε στὸ πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας σὲ δύσκολες στιγμὲς. Ἡ προσπάθειά του γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας κάτω ἀπὸ αὐτὲς τίς συνθήκες ἦταν ἰδιαίτερα ἀξιόλογη καὶ ἀποτελεσματικὴ. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θητείας του κατεβλήθησαν προσπάθειες γιὰ τὴν καλύτερη λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ τὴν ἀποδοτικὴ προφορὰ πρὸς τὸ λαὸ. Ἀναμφισβήτητα ἡ ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας τὸ 1974 συνέβαλε καὶ στὴ δημιουργία εὐνοϊκοῦ κλίματος γιὰ τὴ λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν. Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος ἐκινεῖτο πάντοτε ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὰ καθορίζονται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ ὑπῆρξε μιὰ ἰδιαίτερα ἰσχυρὴ προσωπικότητα, ἀλ-

λά και ἕνας σῶφρων Ἱεράρχης. Ἐπέδειξε σύνεση στις σχέσεις με τὴ Μητέρα Ἐκκλησία και τις ἄλλες ὁμόδοξες Ἐκκλησίες. Κεντρικὸ σημεῖο στις σχέσεις αὐτὲς ἦταν τὸ ἀλώβητο τοῦ αὐτοκεφάλου καθεστώτος. Ὁ μόχθος γιὰ τὴ διατήρηση καλῶν σχέσεων με ὅλες τις ὁμόδοξες Ἐκκλησίες ἦταν καθημερινός, ἐνῶ συγχρόνως ἦταν ἀξιόλογη ἢ ἠθικὴ συμπαράσταση και ἡ ὑλικὴ βοήθεια πρὸς ἐμπεριστατες χῶρες.

Ἐπῆρξε ἕνας Ἱεράρχης πὸν ὑπερασπίστηκε τὸν ἀπλὸ λαϊκὸ ἄνθρωπο, ὄντας ὁ ἴδιος ἕνας λαϊκὸς ἄνθρωπος. Στάθηκε δίπλα του και προσέφερε πλούσιο κοινωνικὸ ἔργο. Προσηνής, πρᾶος, αὐθόρμητος, οἰκείος και ἀπλὸς διατηροῦσε συγχρόνως τὸν πηγαῖο δυναμισμό και τὸ αὐθόρμητο τοῦ χαρακτήρα του. Ὡς Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας και Θρησκευμάτων εἶχα τὴν τύχη και τὴν τιμὴ νὰ συναντηθῶ πολλές φορὲς με τὸν μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπο μέχρι τις τελευταῖες ἡμέρες τῆς ἐπίγειας ζωῆς του. Σὲ ὅλες τις συναντήσεις μας ἡ ἐπισημότητα τῶν ὑπηρεσιακῶν θεμάτων περνοῦσε γρήγορα σὲ δευτέρη μοῖρα, γιατί ἡ ἀτμόσφαιρα ἐγκαρδιότητας και ἀπλότητας πὸν δημιουργοῦσε με τὸν αὐθόρμητισμό του και τὴ θυμοσοφία του δὲν μοῦ ἄφηναν περιθώριο νὰ χάσω τὴν εὐκαιρία μιᾶς προσωπικῆς ἐμπειρίας πὸν γινόταν μετὰ γιὰ μένα πηγὴ σκέψεων και προβληματισμοῦ.

Ὁ Σεραφεῖμ — ἔτσι ἤθελε νὰ τὸν ἀποκαλοῦν σὲ φιλικὲς συναντήσεις — εἶχεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ιδιαίτερα στοιχεῖα πὸν ξεχωρίζουν τὸν γνήσιο Ἕλληνα. Ὡς κληρικὸς διακρινόταν γιὰ τὴν ἀπὸλυτὴ πίστη του και ὡς καθημερινὸς ἄνθρωπος ξεχώριζε γιὰ τὴν αὐθεντικότητά του, γιὰ τὴ λεβεντιά του, πὸν ἔβγαυε μέσα ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς φυλῆς μας, ἀπὸ τὴν ἀνόθευτὴ ἀπὸ τὰ χρόνια πηγὴ τῆς πολιτισμικῆς μας παράδοσης και ἔλεγε πάντοτε τὰ πράγματα με τὸ ὄνομά τους. Γι' αὐτὸ και πέρασε ἀβίαστα στὴ συνείδηση κάθε Ἕλληνα, ιδιαίτερα τῆς νεολαίας, γιατί στὸν Σεραφεῖμ εὑρίσκαν τὸ πρότυπο τοῦ ἀνθρώπου πὸν στις μέρες μας ἀρχίζει νὰ γίνεται δυσεῦρετο. Ἡ προσφορά του στὴν Ἐκκλησία και στὴν Πολιτεία ἦταν ἀνεκτίμητη ὄχι μόνο γιατί με τὴ σωφροσύνη του συνέβαλε στὴν προαγωγή τῶν μεταξύ των σχέσεων πὸν δὲν ἦταν πάντα ἀνέφελος, ἀλλὰ και γιατί σὲ μιὰ ἐποχὴ ἐκπτώσης τῶν παραδοσιακῶν ἀρχῶν και ἀξιών ἔδειξε στὸν κόσμο και ιδιαίτερα στοὺς νέους τὸν πλοῦτο και τὴ δύναμη τῆς λαϊκῆς μας παράδοσης και κληρονομιάς.

Ἀγαπητέ μας μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπε Σε-

ραφεῖμ, με τὴν προσδοκία τῆς πραγμάτωσης τῆς ἐλπίδας σου γιὰ ἕνα καλύτερο κόσμο σου ἀπευθύνω τὸν τελευταῖο χαιρετισμὸ με λόγια πὸν ξέρω ὅτι θὰ ἤθελες ν' ἀκούσης ἀπὸ ἐμᾶς, ὅτι θὰ συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας με πίστη και ἀποφασιστικότητα γιὰ ἕνα καλύτερο κόσμο με ἀγάπη, εἰρήνη και κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Ἐκ μέρους τῆς Κυβέρνησης ἐκφράζω πρὸς τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος και τοὺς συγγενεῖς τοῦ κοιμηθέντος Προκαθημένου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας τὰ θερμότερά μου συλλυπητήρια.

5. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων κ. ΔΗΜ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀποχαιρετᾶ σήμερα γιὰ πάντα ἡ Ἀθήνα και ἡ Ἑλλάδα, κλῆρος και λαός, τὸν Προκαθημένο τῆς Ἐκκλησίας τῆς. Κατευοδώνει τὸν σεπτὸ Πρωθιεράρχη τῆς και θαρραλέο ἐθνικὸ ἀγωνιστὴ τῆς στὸ δρόμο τῆς αἰώνιας γαλήνης. Κηδεύει ἕνα γενναῖο και σκληροτράχηλο ἄνθρωπο και ταυτόχρονα ἕναν εὐαίσθητο και καλωσυνάτο ἀνθρωπιστὴ. Κηδεύει και συνοδεύει στὴν τελευταία του κατοικία τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ και οἱ ὅπου γῆς Ἕλληνες και σύμπασα ἡ Ὁρθοδοξία, και ὄχι μόνον, νοερὰ παρίστανται σ' αὐτὴν τὴν ἱεροτελεστία τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ ἀπὸ τὰ ὑλικά και τὰ γήινα και τῆς κατευοδώσεώς του στὰ αἴθια και τὰ οὐράνια, ὅπου δὲν ὑπάρχει πόνος, λύπη και στεναγμός. Ὁ Σεραφεῖμ πορεύεται σήμερα τὴν ὁδὸ τῆς ἀναπαύσεως ἀφοῦ τόσον πολὺ κουράστηκε στὴν ζωὴ του γιὰ νὰ συναντήση τὸν Κύριο και Θεό το. Τὰ συναισθήματα τοῦ πόνου και τῆς λύπης καταλείπονται σ' ἐμᾶς ἀνάμικτα με ὑπερηφάνεια, σεβασμὸ και θαυμασμὸ γιὰ τὸν σπάνιο ἄνδρα πὸν σήμερα με ἀντάξιες τιμὲς Ἀρχηγοῦ Κράτους κηδεύουμε και ἐλαφρὸν τὸ χῶμα τῆς Ἀθήνας ἀναμένει νὰ τὸν περιβάλλη και νὰ τὸν σκεπάση.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ στὸν προσωπικὸ βίο του και στὴν ἐκκλησιαστικὴ διακονία του ἐβίωσε και ἐνάσκησε στὴν πληρότητά του τὸ πνεῦμα και τὸ γράμμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Πιστὸς στὸ δόγμα, συνεπῆς στὴν ἐμπρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως και τῶν ἐντολῶν τῆς θείας διδασκαλίας, ἐπιεικῆς, συγκρατητικὸς και ἀνεξίκακος συνεπύκνωσε και ἐνσάρκωσε στὸ μακαριστὸ πλέον πρόσωπό του τις ἀρετὲς ἐνὸς θρησκευτικοῦ και ἐθνικοῦ ἀνδρός. Ἦταν εὐσεβῆς και πατριώτης, ἀπλὸς και μεγαλειώδης. Ὁ Σεραφεῖμ ἀπεκλήθη ἐν ζωῇ

ἀντάρτης. Καὶ ποιὸς ξέρε; Μπορεῖ ὡς ἀντάρτης Ἀρχιεπίσκοπος νὰ παραμείνῃ στὴν Ἱστορία. Ἀντάρτης ὑπῆρξε πρὶν γίνῃ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὡς λαϊκὸς καὶ ὡς κληρικὸς. Πραγματικὸς ἀντάρτης τῆς ἐλευθερίας στὴν ἀντίσταση κατὰ τῆς Γερμανικῆς Ναζιστικῆς Κατοχῆς. Συμβολικὸς ἀντάρτης γιὰ τὴν Κύπρο μας στοὺς ἐθνοκολληθερωτικὸς ἀγῶνες τῆς. Ἐκεῖ προσέφερε πολλὰ, ἀλλὰ ἐργάστηκε ἄοκνα καὶ μὲ πάθος γιὰ τὴν Βόρεια Ἡπειρο καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων. Ἀντάρτης συμβολικὸς καὶ πρωτόπορος σὲ ἔργα ἀνθρωπισμοῦ καὶ κοινῆς ὠφελείας καὶ εὐποιΐας. Ἀκόμη καὶ δωρητῆς σώματος θέλησε νὰ γίνῃ φεύγοντας, γι' αὐτοὺς ποὺ μένουν. Ἐφυγε λεβέντικα ὁ λεβέντης Σεραφεῖμ, ἀλλὰ καὶ παραμένει μαζί μας ζωντανὸς στὶς καρδιές μας. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ συγκίνηση τὸν ἀποχαιρετοῦν μὲ αἰσθήματα ἀγάπης, σεβασμοῦ, ἀναγνώρισης καὶ τιμῆς. Ἄς εἶναι γαλήνιος ὁ δρόμος σας πρὸς τὴν Αἰωνιότητα, Μακαριώτατε.

6. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Δημάρχου Ἰωαννίνων κ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΓΚΑΙΝΑΒΟΥ

Ἐκεῖ στὰ Γιάννενα δὲν τὸ πήραμε καὶ πολὺ σὰ σοβαρὰ, ὅταν μάθαμε ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μπήκε στὸ Νοσοκομεῖο καὶ αὐτὸ γιὰ ξέραμε ὅτι πάντα κέρδιζε τίς μάχες. Σαράντα καὶ πέντε μέρες περιμέναμε νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο καὶ μὲ τὸ σπινθηροβόλο βλέμμα του νὰ τὸν ἀπικρύσουμε ξανὰ ὄρθιο καὶ νὰ τὸν ἀκούσουμε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ δικά του σχόλια, ποὺ μόνον ἐκεῖνος ἤξερε νὰ κάνῃ. Ὅταν τελικὰ ἔφθασε ἡ θλιβερὴ εἶδηση τοῦ θανάτου του, τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου ἦταν σὰν νὰ κράτησαν γιὰ μιὰ στιγμή τὴν ἀνάσα. Ἐχασε τὴ μάχη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ; Φάνταζε ἀπίστευτο. Γρήγορα ὁμοῦς ὁ θρήνος ἀπλώθηκε.

Μακαριστὲ Ἀρχιεπίσκοπε καὶ σεβαστὲ Πατέρα, ἦλθα ἀπὸ τὰ Γιάννενα γιὰ νὰ σοῦ φέρω ὡς Δήμαρχος τῆς πόλης τὴν ὀδύνη ὄλων ὅσοι σὲ γνώρισαν καὶ σὲ ἀγάπησαν. Δέκα ἔξι ὀλόκληρα χρόνια ἦταν ὁ Σεραφεῖμ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων. Πῶς νὰ μὴ τὸν θεωροῦμε τὸν δικό μας ἄνθρωπο; Ἐπιβλητικὸς καὶ ἀγέρωχος. Σημαντικὴ ἢ ἐκκλησιαστικὴ του δράση καὶ προσφορά. Πλούσιο τὸ κοινωνικὸ ἔργο ποὺ ἄφησε στὰ Γιάννενα τόσο μάλιστα ποὺ πολλοὶ νόμιζαν ὅτι τὰ Γιάννενα ἦταν ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς του. Ἰδρυσε Φιλόπτωχο Ταμεῖο, τὸ Ἄσυλο ἀνιάτων,

ὄρφανοτροφεία, οἰκοτροφεία. Ἀποπεράτωσε τὴν Ζωσιμαία Σχολὴ καὶ πολλὰ ἄλλα. Συγκαταλέγεται ἐπίσης μεταξὺ τῶν κτιτόρων καὶ εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων. Ἐντονο ἦταν τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὰ προβλήματα τῶν Βορειοηπειρωτῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Κύπρο. Δὲν ἦταν ὁμοῦς μόνον αὐτά, ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ τὸν νοιώθουμε σὰν ἓνα δικό μας ἄνθρωπο. Ὅχι. Ἦταν ἡ ντομπροσύνη του, ἡ εὐθύτητα, ἡ συμπεριφορὰ του χωρὶς προσποίηση. Στοιχεῖα ποὺ τὰ θεωροῦμε ἡπειρώτικα, ποὺ τὸν ἔκαναν ἓναν ἀπὸ ἐμᾶς χωρὶς νὰ παύσῃ ποτὲ νὰ εἶναι ὁ Ποιμενάρχης μας.

Ὁ ἦχος τοῦ κλαρίνου, ποὺ καὶ σὺ ἀγαποῦσες, σ' ἀκολουθεῖ στὸ τελευταῖο σου ταξίδι. Καλότυχτα εἶναι τὰ βουνά, καλότυχοι κι οἱ κάμποι, ποὺ θάνατο δὲν καρτεροῦν καὶ χάρο δὲν προσμένουν, ὅπως λέγει τὸ δημοτικὸ μας τραγούδι. Ὅμως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ, ἄνθρωπος μὲ Α κεφαλαῖο, ὅπως ὄλοι μαρτυροῦν, ἔφυγε γιὰ πάντα. Καὶ ὁ τόπος μας ἔγινε πιὸ πτωχός. Ἐμεῖς στὰ Γιάννενα θὰ σὲ ἐνθυμούμαστε γιὰ πάντα καὶ θὰ σὲ τιμοῦμε. Αἰωνία σου ἡ μνήμη!

7. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Δημάρχου Ἄρτης κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΓΙΑ

Ἡ σημερινὴ μέρα ποὺ πρέπει νὰ ποῦμε τὸ στερνὸ ἀντίο στὸν μακαριστὸ Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸ Σεραφεῖμ, στὸν ἄνθρωπο ποὺ ἄφησε ἀνεξίτηλη τὴ σφραγίδα του τόσο στὴν Ἱστορία τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδος, ὅσο καὶ στὴν Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, δὲν εἶναι μόνον ἡμέρα πένθους καὶ θλίψης, ἀλλὰ καὶ περισυλλογῆς καὶ μνήμης. Γιατὶ ἂν ὁ μακαριστὸς Σεραφεῖμ γιὰ τὸ Χριστεπώνυμο πλήθος ὑπῆρξεν ὁ Μακαριώτατος καὶ ὁ ἅγιος Πατέρας, ἂν γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας ἦταν ὁ σκληρὸς καὶ δίκαιος Ἰεράρχης, ἂν γιὰ τὴν πατρίδα μας ὑπῆρξεν ὁ Δεσπότης ἀντάρτης, γιὰ τὸν Ἄρτινὸ λαὸ καὶ ὠρισμένους ἀπὸ μᾶς ὡς Μητροπολίτης Ἄρτης ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς Πατέρας καὶ ὁ θεραπευτῆς τῶν ἀνοικτῶν πληγῶν ποὺ ἄφησε πίσω του στὴν περιοχὴ μας ὁ ἀδελφοκτόνος ἐμφύλιος σπαραγμὸς. Ἦταν ἐκεῖνος ποὺ μὲ τίς ἄοκνες προσπάθειές του μὲ μεθοδικότητα καὶ ὑψηλὸ αἶσθημα δικαίου καὶ εὐθύνης ἀνασυγκρότησε τὴν κατεστραμμένη ἐπαρχία μας. Δὲν στάθηκε ὁμοῦς μόνο σ' αὐτό. Γνωρίζοντας ὅτι τὰ γηραιὰ χρειάζονται φροντίδα, στοργὴ καὶ σεβασμὸ, δημιούργησε τὸ Γηροκο-

μείο Άρτας και ξέροντας ότι τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας εἶναι οἱ νέοι μας, μὲ τὴ δημιουργία τοῦ Ἐθνικοῦ Σταδίου Άρτας ἔθεσε τὶς προϋποθέσεις γιὰ δημιουργικὲς διεξόδους στὶς ἀναζητήσεις τῆς νεολαίας μας. Στὴ διάρκεια τῶν δέκα ἐτῶν ποὺ διατέλεσε Μητροπολίτης Άρτας οἱ πόρτες τῆς Ἐκκλησίας ἦταν ἀνοικτὲς στοὺς πιστοὺς ποὺ ἤθελαν τὴ βοήθειά του καὶ τὴ φιλανθρωπία του.

Πλούσιο καὶ τεράστιο τὸ ἔργο καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ, ὥστε ἡ ὁποιαδήποτε ἀπόπειρα καταγραφῆς των νὰ κινδυνεύη νὰ εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη τῶν προθέσεων. Ὡστόσο ὁ μακαριστὸς δὲν ξεχώριζε μόνο γιὰ τὸ ἔργο του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ ντομπροσύνη του, τὴν εὐκρίνειά του, τὸν γνήσιο αὐθορμητισμὸ του, τὸν λαϊκὸ χαρακτήρα του, τὴν ἀπλότητά του, τὸ ἐλεύθερο πνεῦμα του, τὴν εὐθύτητά του, τὴν ἀγωνιστικότητά του, τὴ λεβεντιά του. Αὐτὴν τὴν ἀγωνιστικότητα, ποὺ δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ παραδοθῆ ἀμαχητὶ στὸ μοιραῖο, ἂν καὶ γνώριζε ἐκ τῶν προτέρων τὸ μάταιο τῆς προσπάθειάς. Ἰδιαίτερα ὁμως γι' αὐτὴ τὴ λεβεντιά ποὺ τὸν ἐβγαλε ἀντάρτη στὰ Τζουμέρκα νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν πατρίδα τὸν Ἰταλο - Γερμανὸ κατακτητὴ, στὰ ἀγαπημένα του Τζουμέρκα, τὰ ὁποῖα θέλησε ν' ἀποχαιρετήσῃ σὲ πρόσφατο ὁδοιπορικὸ του διαισθανόμενος ὅτι τὰ ἀντίκρυζε, ὅπως μᾶς εἶπε, γιὰ τελευταία φορὰ.

Γνήσιος Χριστιανὸς Ἕλληνας ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, μὰ τὸ κυριώτερο γνήσιος ἄνθρωπος, ὥστε τὸ κενὸ ποὺ ἀφήνει, νὰ φαντάξῃ δυσαναπλήρωτο.

Ἄς εἶναι αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀγαπημένε μας Ποιμενάρχα, Πατέρα καὶ Καθοδηγητὴ, καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι οἱ ἀρχὲς καὶ τὰ ἰδανικά σου θὰ ἀποτελοῦν γιὰ μᾶς φωτεινὸ καὶ παντοπινὸ παράδειγμα.

8. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Πανελληνίου Σοσιαλιστικοῦ Κινήματος (ΠΑΣΟΚ) Γραμματέως τῆς Κ.Ε. αὐτοῦ κ. ΚΩΣΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗ

Πολύβουο, πολυκύμαντο, πλούσιο καὶ μακρὸ τὸ ταξίδι ποὺ ἔφερε ὡς ἐδῶ τὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐνα ταξίδι γεμάτο μάχες. Ἐνα ταξίδι ἀρκετὸ, ἱκανὸ νὰ κρατήσῃ μέσα μας, στὴν ψυχὴ μας, στὴν καρδιά μας τὴν εἰκό-

να του, τὴν εἰκόνα τοῦ μαχητῆ τῆς πίστες, τοῦ ἀπλοῦ καὶ λαϊκοῦ ἀνθρώπου, τὴν εἰκόνα τοῦ Ἕλληνα πατριώτη.

Μεγαλοβδομάδα καὶ ἀνοιξη στὴν Ἑλλάδα. Δὲν ὑπάρχει καλύτερη στιγμή γιὰ νὰ πάρῃ κανεὶς τὴν ἀνηφόρα τ' οὐρανοῦ.

Οἱ εὐχὲς καὶ οἱ μνήμες μας θὰ τὸν συνοδεύουν πάντα. Ἄς εἶναι ἐλαφρὸ τὸ χῶμα ποὺ θὰ τὸν σκεπάσῃ.

9. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ ἐκπροσώπου τῆς «Νέας Δημοκρατίας» (ΝΔ) κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΙΟΥΦΑ

Σύσσωμη ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κηδεύει σήμερα τὸν Προκαθήμενὸ τῆς. Σύσσωμη ἡ Ὁρθοδοξία κηδεύει σήμερα ἕνα μεγάλο Ἰεράρχη τῆς. Σύσσωμος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κηδεύει σήμερα ἕνα μεγάλο Ἠγέτη του, τὸν θρησκευτικὸ τοῦ Ἠγέτη ἕναν Ἠγέτη, ποὺ ἔζησε Ἱστορία καὶ δημιούργησε Ἱστορία στὴν Ἑλλάδα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα ἕναν Ἠγέτη ἀπὸ κάθε ἀποψη ἔθνικὸ, ἕναν Ἠγέτη ἀνθρώπινο, ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἡ ἡγεσία ἦταν ἐμφυτὴ στὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ του ἕναν ἄνθρωπο ποὺ συνδύαζε τὰ πιὸ μεγάλα καὶ τὰ πιὸ σπάνια χαρίσματα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς· πίστη στὸν ἑαυτό του καὶ τὸ λαό, ποὺ κλήθηκε ἀπὸ τὴ Θεῖα Πρόνοια νὰ ποιμάνῃ· θάρρος στὸν πόλεμο καὶ τὴν εἰρήνη· δύναμη νὰ ἐπιβάλλεται, νὰ συγχωρῆ, νὰ ὑπομένῃ· μέτρο στὴν ἀσκήση τῆς ἡγεσίας, στοιχεῖο ἀπαραίτητο γιὰ τὴ συμπόρευση ὄλων καὶ τὴ διατήρηση τῆς ἐνότητας λαοῦ καὶ Ἐκκλησίας· μνήμη, πυξίδα ἀναγκαία γιὰ τὴν πορεία τῆς ζωῆς· ποτὲ δὲν ξέχασε ἀπὸ ποῦ ξεκίνησε, πῶς καὶ μὲ ποιούς προχώρησε καὶ γιατί ἔφτασε στὴν κορυφὴ τῆς Ἐκκλησίας· ἐργατικότητα καὶ ζωντάνια ποὺ καθοδηγοῦσε, ὀργάνωνε καὶ ἐνεργοποιοῦσε ὅσους ἐργάζονταν μαζί του· καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα ἔμπνευση, γιατί κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἡγηθῆ ἂν δὲν ἐμπνέῃ. Καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ ἐνέπνεε· ἐνέπνεε τὴν πίστη στὴν Ὁρθοδοξία, τὴν ἐλπίδα στὴν Ἑλλάδα, τὴν ἀγάπη.

Μὲ τὰ χαρίσματα αὐτά, ἀληθινὲς σφραγίδες θείας δωρεᾶς, ὅποιος κι ἂν ἦταν ὁ δρόμος τῆς ζωῆς του, πάλιν Ἠγέτης θὰ γινόταν. Ἐπέλεξε νὰ γίνῃ Ἰεράρχης, Ἠγέτης τοῦ διαρκέστερου θεσμοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας. Δίδαξε μὲ τὴν ζωὴ του καὶ τὴν πολιτεία του ἡγεσία σὲ ὄλους τοὺς τομεῖς, γιὰ ὄλους τοὺς θεσμούς, γιὰ ὄλες τὶς ἐποχὲς. Ἐνσάρ-

κωνε παραδειγματικά τῆ χριστιανικῆ διδασκαλία χωρίς ὑποκρισία, χωρίς ὑστεροβουλία, ἀλλὰ μὲ αὐτογνωσία καὶ μετάνοια. Δίδαξε τὴν πίστη μὲ τὸ παράδειμά του. Δίδαξε τὴ συγγνώμη ἔμπρακτα, δίδαξε τὴν ταπεινότητα μιλώντας λίγο γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ πράττοντας πολλὰ γιὰ τὸ ποιμνιό του.

Αὐτὸν τὸν σπάνιο ἄνθρωπο, αὐτὸν τὸν μεγάλο Ἡγέτη ἀποχωρίζομαστε σήμερα. Καὶ στὸν ἱερό αὐτὸ τόπο εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ γιὰτὶ ἐξῆσε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ ἀνάμεσά μας. Εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ γιὰτὶ ἡ ζωὴ του στήριξε τὴν Ὁρθοδοξία, τὸ ἔθνος καὶ τὸν ἐλληνικὸ λαό. Εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ γιὰτὶ ἡ δική του ζωὴ στήριξε τὶς δικές μας ζωές.

**10. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὸ ΚΚΕ Ἐπιτίμου Προέδρου αὐτοῦ
κ. ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΦΑΩΡΑΚΗ**

Μακαριστὲ Σεραφεῖμ. Διπλὸ χρέος μου ὑπαγορεύει τὰ στερνὰ τούτα λόγια στὸ σημερινὸ ξόδι σου. Εἶναι τὸ χρέος τοῦ κοντοχωριανοῦ καὶ τοῦ συντοπίτη. Μαζὶ ξεκινήσαμε στὴ δευτέρῃ δεκαετία τοῦ αἰώνα, ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ κάμπου τῆς Καρδίτσας ἐσὺ καὶ τῶν Ἀγράφων ἐγώ. Καὶ οἱ δύο ἀγωνιστήκαμε γιὰ τὴν πατρίδα, ἀπὸ διαφορετικὸ ταμπούρι, φυσικά, ὁ καθένας, ἀλλὰ ἐναντία στὸν κοινὸ κατακτητὴ, στὸν κοινὸ ἐχθρό. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ πορεία σου ἐπιβεβαιώνουν μιὰ ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ὅτι, δηλαδή, ἐντιμοὶ ἀγωνιστὲς καὶ πατριῶτες ὑπῆρξαν σὲ ὅλες τὶς ὀργανώσεις τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης. Στὸ τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ '20, χωρίστηκαν οἱ δρόμοι. Ὑστερα ἀπὸ χρόνια ἀνέβηκες ψηλὰ κι ἔγινες ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσο ψηλά, ὅμως, κι ἂν ἔφτασες, δὲν χάθηκε ἀπὸ μέσα σου ὁ ξωμάχος τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου καὶ ἡ νιομπροσύνη του, οὔτε φυσικά ἡ παλληκαριά τοῦ ἀντάρτη. Καὶ παρὰ τὴ μακρὰ θητεία σου καὶ στὴ δημόσια ζωὴ, δὲν ἐνέδωσες στὸν πειρασμὸ τῆς ὑποκρισίας καὶ τῆς μισαλλοδοξίας. Ἡ στάση σου ἀπέναντι σὲ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ δρώμενα στὴ χώρα μας, ἡ ἐθνικὴ σου ὑπερηφάνεια, οἱ χωρίς προκαταλήψεις σχέσεις σου ἀπέναντι σ' ἐκείνους ποὺ εἶχαν διαφορετικὴ θρησκευτικὴ, φιλοσοφικὴ ἢ πολιτικὴ θεώρηση συνέβαλε στὸ χτύπημα τῆς μισαλλοδοξίας καὶ στὸ ἀνοιγμα τοῦ δρόμου τῆς ἐθνικῆς συμφιλίωσης. Ἡ ἱστορία θὰ στὸ ἀναγνωρίσει αὐτό. Ἐκ μέρους τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ, καλὸ σου ταξίδι μακαρίτη συντοπίτη.

**11. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Προέδρου τοῦ Συνασπισμοῦ τῆς Ἀριστερᾶς καὶ τῆς Προόδου
κ. ΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ εἶχε ἐντυπωσιακὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν ζωὴ, μιὰ σημαντικὴ παρουσία στὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ τόπου ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, στὰ γεγονότα καὶ στὰ χρόνια. Πολλὰ τοῦ ἔτυχαν καὶ πολλὰ ἔπραξε. Ὑπῆρξε ὅμως πάντα ὁ ἑαυτὸς του. Δὲν τοῦ πρόεπον λοιπὸν οἱ μετὰ θάνατον ὠραιοποιήσεις. Γιὰτὶ κέρδισε τὸ πιὸ δύσκολο, τὸ πιὸ ἀκριβὸ πρᾶγμα, τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ κόσμου, τῶν παλιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν νέων. Δὲν φτιασίδωνε ποτὲ τὴ συμπεριφορὰ του. Ἐκανε τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ ἀξίωμά του οἰκεία σὲ ὅλους. Εἰλικρινῆς, ἄμεσος, αὐθόρμητος πέρασε μέσα ἀπὸ δύσκολα χρόνια καὶ δύστροπους καιροὺς. Δὲν περίμενε στὴ σκιά γιὰ νὰ φανῆ ὅταν τὸν βόλευαν τὰ πράγματα. Πάλεψε καὶ τὰ προβλήματα ποὺ τοῦ ἔτυχαν καὶ τοὺς δικούς του στόχους. Ὑπῆρξε μέχρι τὸ τέλος μαχητῆς καὶ ἀναλάμβανε τὴ διακινδύνευση τῶν ἐπιλογῶν του.

Δὲν ἔχασε ποτὲ τὴ λαϊκότητά του, τὸν αὐθορμητισμὸ του. Δὲν ξέχασε ποτὲ τὶς ρίζες του, δὲν ξεχάσθηκε ποτὲ στὸ δρόμο ἀπὸ ὅπου ξεκίνησε γιὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ποὺ ἔφθασε. Ἀνέδειξε ἠγετικὰ προσόντα καὶ διορατικὴ ἱκανότητα νὰ παρεμβαίνει στὶς ἐξελίξεις. Μετὰ τὴ δικτατορία ἀποκατέστησε τὸ κύρος καὶ τὴν ἐσωτερικὴ τάξη στὴν Ἐκκλησία. Ἡ ἀνθρώπινη παρουσία του διαμόρφωσε μιὰν ἄλλη σχέση τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν Ἐκκλησία.

Ἡ ἐγνοιά του γιὰ τὸν ἀνθρώπινο πόνο, γιὰ τὸν κοινωνικὸ κατατρογυμὸ, γιὰ τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀνημποριά κυριάρχησε στὸ ἔργο του χωρίς περιττὸ θόρυβο καὶ προσωποποιημένες ἐπιδιώξεις. Στὸ δρόμο ἀπὸ τὴν ζωὴ πρὸς τὸ ἀπειροτὸν συνοδεύει καὶ τὸν μνημονεύει ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου.

Ὁ Συνασπισμὸς τῆς Ἀριστερᾶς καὶ τῆς Προόδου ἐκφράζει τὴ λύπη του στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ στὴν οἰκογένειά του.

**12. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Προέδρου τοῦ Δημοκρατικοῦ Κοινωνικοῦ Κινήματος (ΔΗΚΚΙ)
κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΟΒΟΛΑ**

Μακαριστὲ Ἀρχιεπίσκοπε τῆς Ἑλλάδας, ἀγαπητὲ φίλε Σεραφεῖμ, ἔδωσες ἐξετάσεις στὴν

ζωή σου και πέτυχες σ' όλα τὰ επίπεδα. Πέτυχες ὡς χωρικός. Πέτυχες ὡς ἄνθρωπος τοῦ βουνοῦ, τῆς στάνης, ἀλλὰ και τῆς πεδιάδας. Πέτυχες ὡς πατριώτης. Πέτυχες και ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας. Ἐλαφρὸν νὰ εἶναι τὸ χῶμα πού θὰ σὲ σκεπάσῃ.

13. Ἐπικήδειος τοῦ Προέδρου τῆς «Πολιτικῆς Ἀνοιξῆς» (ΠΟΛ.Α.) κ. ΑΝΤΩΝΗ ΣΑΜΑΡΑ

Ὅταν στέκεσαι μπροστὰ στὸν Ἱεράρχη τῆς εὐθύτητας, τῆς εἰλικρινοῦς γλώσσας, τοῦ λιτοῦ βίου, θὰ πρέπει νὰ εἶσαι, ὅπως ἐκεῖνος, αὐστηρὰ λιτός. Δὲν ταιριάζουν στὸν Σεραφεῖμ — θὰ ἦταν ἀσέβεια — ὑπερβολές, κορῶνες, μεγαλοστομίες. Καὶ δὲν ταιριάζουν γιατί τὴν τρισδιάστατη δράση του — Ἐκκλησία, Ἔθνος, Λαὸς — σφραγίζει ἡ μοναδικότητα μιᾶς ἀμεσης σχέσης, μιᾶς ἀπ' εὐθείας σπάνιας σχέσης Ἱεράρχη - Λαοῦ, πού μόνον ὁ αὐθορμητισμὸς μπορεῖ νὰ ζωντανέψῃ, ποτὲ ἡ σκοπιμότητα. Σὲ ὅλες μας τίς συναντήσεις μὲ συνάρπαζε τὸ αὐθεντικὸ του χάρισμα νὰ μιλά ὀρθὰ κοφτὰ ὅπως αἰσθανόταν. Χωρὶς τυπικότητες, ψευτοωραιοποιήσεις και ἀνούσιες διπλωματικότητες. Αὐτὸς ἦταν πάντα και μὲ ὅλους ὁ Σεραφεῖμ.

Βεβαίως ἡ ὑστεροφημία ἐνὸς δημόσιου προσώπου εἶναι πάντοτε ἀποκλειστικὴ εὐθύνη τῆς Ἱστορίας. Ἡ Ἱστορία ποτὲ δὲν χαρίζει, ποτὲ δὲν ἀδικεῖ. Πάντοτε καταγράφει, ἀποφαίνεται, καταλήγει στὸ δικό της συμπέρασμα πού καμιὰ ἄλλη δύναμη δὲν μπορεῖ κἂν νὰ ἐπηρεάσῃ. Ἐχῶ ὁμως τὴν αἴσθησις ὅτι ὁ Σεραφεῖμ κέρδισε τὴν Ἱστορία πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα πού θὰ βρεθῆ ἐνώπιον τῆς τελικῆς κρίσης τῆς. Τὴν κέρδισε γιατί δὲ ἀφῆσε τὴ δύναμη, πού περιήλθε στὰ χέρια του, νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ. Ἀντίθετα ἀπλά, ἀπίστευτα ἀπλά και ἀνθρώπινος χωρὶς ταμπούρα και φανφάρες, χρησιμοποίησε τὴ δύναμή του γιὰ στήριξη στὸν ἀνήμπορο, στὸν ἀνεργο, στὸν ἄρρωστο, στὸν κοινωνικὰ ἀποκλεισμένο. Χρησιμοποίησε τὴ δύναμή του ἀθόρυβα, ἀπίστευτα ἀθόρυβα γιὰ τίς ἡμέρες μας, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὰ ἐθνικά μας θέματα και νὰ ἐνεργοποιήσῃ τὸν Ἑλληνισμὸ ὅπου γῆς. Χρησιμοποίησε τὴν ἰσχύ του γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὴν κοινωνικὴ γοητεία τῆς Ἐκκλησίας και πέτυχε τὸ θαῦμα γιὰ τὴν ἐποχὴ μας ἡ Ἐκκλησία νὰ ξαναγυρίσῃ στὶς ἐλληνικὲς οἰκογένειες και πρὸ παντὸς νὰ μπεῖ στὶς καρδιές τῶν νέων παιδιῶν μας. Μπροστὰ μας, ἀγόρια και κορίτσια, περιμέναν ὥρες

γιὰ νὰ προσκυνήσουν και νὰ ἀποχαιρετήσουν τὸν ἀγαπημένο τους Ἱεράρχη. Μὲ τὴ βαρυσήμαντη αὐτὴ στάση τῆς ἡ νεολαία στέλνει σὲ ὄλους ἐμᾶς τοὺς πολιτικοὺς ξεκάθαρο μήνυμα. Μᾶς λέει: Ἄν θέλετε κάποτε νὰ συνεννοηθοῦμε, ἂν θέλετε νὰ σᾶς ἀκούσουμε, ἂν θέλετε ἐπὶ τέλους νὰ σᾶς καταλάβουμε, ἀφήστε στὴν ἄκρη τὴν ξύλινη γλώσσα και συμπεριφορὰ. Μᾶς λέει: Μιλᾶτε και φερθῆτε, ὅπως ὁ Σεραφεῖμ, ντόμπρα, στὰ ἴσια, παλικαρίσια. Αὐτὴ ἡ νέα στάση - ἐκπληξὴ τῆς νεολαίας μας ἴσως νὰ εἶναι και ἡ μεγαλύτερη προσφορὰ τοῦ Ἱεράρχη στὴν Ὁρθοδοξία και στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ἐκλείσει τὰ μάτια. Ἐφυγε γιὰ τὸ αἰώνιο ταξίδι τῶν οὐρανῶν. Παρηγοριά μας τώρα ὅτι ἐκεῖ πάνω θὰ ἔχουμε τὸ δικό μας ἄνθρωπο, πού θὰ ζητάει ἀπὸ κοντὰ τὴ Θεία Χάρη γιὰ τὴν πατρίδα μας και τὸ λαὸ μας.

Μακαριώτατε, ἡ Ἑλλάδα αὐτὲς τίς πικρὲς ὥρες ὑπὸ βαρὺ πένθος σὲ χαιρετᾷ, δὲν σὲ ἀποχαιρετᾷ, γιατί δὲν γίνεται ἡ Ἑλλάδα νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Αἰωνία ἡ μνήμη σου.

14. Ἐπικήδειος Λόγος τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος Ἀρτεσιανοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΔΗΜΑΚΗ

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε, ἀδελφὲ και Πατέρα μας, βιάστηκε ἐφέτος νὰ ἔλθῃ ἡ Μεγάλῃ Παρασκευὴ. Ἡ Παρασκευὴ πού ἐφυγες 10 τ' Ἀπριλίου ἔγινε στὸ χωριὸ Μεγάλῃ Παρασκευὴ. Ἔτσι τὸ νοιώσαμε ὅσες μέρες τώρα παρακολουθοῦσαμε μὲ ἀγωνία τὴν τελευταία σου μάχη. Τὸ Ἀρτεσιανὸ γέμισε ἀπὸ βουβά, κλαμένα πρόσωπα, πλημμυρισμένα μὲ ἀγάπη και ὀδύνη. Ἡ καρδιὰ τοῦ χωριοῦ μας, ἡ πατρίδα σου, μακαριστὲ Πατέρα μας, κτυποῦσε γιὰ σαράντα πέντε μέρες στὸ δωμάτιο τοῦ πόνου και τῆς δοκιμασίας σου. Πύρινες ἀνέβαιναν οἱ προσευχές μας γιὰ νὰ μπορέσῃς ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ βγῆς νικητής. Φαίνεται ὁμως πὼς ὁ Πανάγαθος Θεὸς ἀποφάσισε διαφορετικὰ και πὼς ἀπὸ καιρὸ σοῦ εἶχεν ἔτοιμο τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανο και τόπον ἀναπαύσεως. Καὶ μεῖς ὀρφανέψαμε, Πατέρα μας, και βιώνουμε σκληρὴ τὴν ἀπώλεια προσώπου προσφίλου και ἀγαπημένου.

Δὲν θὰ μιλήσω γιὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Σεραφεῖμ τὸν ἐπὶ 24 συναπτὰ ἔτη Ἡγέτη τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ἄλλοι τὸ ἔκαναν αὐτὸ και κάποιοι ἄλλοι θὰ ξαναμιλήσουν γιὰ τὸ ἔτσι κι ἄλλιως σημαντικὸ του ἔργο. Ἐγὼ θέλω

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΠΙΣΗΜΩΝ

Ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ, καὶ κατὰ τὸ προσκύνημα τῆς σεπτῆς σοροῦ αὐτοῦ ἐγένοντο πλείσται δηλώσεις ἐπισήμων, ἐκ τῶν ὁποίων δηλώσεων παραθέτομεν κατωτέρω τὰς κυριωτέρας:

Δήλωσης τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. **Βαρθολομαίου**:

Ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνεδριάσει τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ σεπτὸς Προκαθήμενος τῆς πρωτοθρόνου ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων προέβη εἰς τὴν ἐξῆς ἐκτενὴ δήλωσιν:

Ἅγιοι ἀδελφοί,

Μετὰ βαθείας συγκινήσεως ἀγγέλλομεν τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν ἐν Κυρίῳ κοίμησιν τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, κατατροχημένου ἀπὸ τινος καιροῦ ὑπὸ ἀνιάτου νόσου, ἐσχά-

τως δὲ νοσηλευθέντος ἐν τῷ Λαϊκῷ Νοσοκομείῳ Ἀθηνῶν, Πρωθυεράρχου ἀναλώσαντος ἑαυτὸν διὰ τῶν ταλάντων, τὰ ὅποια ἐχάρισεν αὐτῷ ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐπικτητῶν προσόντων καὶ τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ εὐθέως χαρακτήρος αὐτοῦ, εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ προσενεγκόντος ἀληθῶς ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς πηδαλιουχίας τῆς θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον. Ὑπῆρξεν ἀληθῶς πολῦτιμος ἀδελφὸς καὶ φίλος, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Θρόνον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

Ὁ ἀειμνήστος Ἀρχιεπίσκοπος, κατὰ κόσμον Βησσαρίων Τίκας, ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀρτεσιανὸν Καρδίτσης τὸ ἔτος 1913, ἔνθα ἐδιδάχθη τὰ πρώτα γράμματα καὶ ἐπεράτωσε τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς αὐτοῦ. Τὸ ἔτος 1936 εἰσήχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθη-

νὰ πῶ γιὰ τὸν δικό μας ἄνθρωπο, τὸν πατριώτη, τὸν φίλο, τὸν ἀδελφὸ, τὸν πατέρα μας. Ἔχομε ἀπὸ καιρὸ φυλακισμένη στὴν καρδιά μας τὴν ἀπλότητά σου, τὴν καταδεκτικότητά σου, τὴν ἀνθρωπιά σου, γιατί ἦσουν ἀνθρώπινος, ἔτσι ὅπως σὲ θέλαμε ἐμεῖς σὰν τὸν παπᾶ τῆς ἐνορίας, σὰν τὸν παπούλη τοῦ χωριοῦ, ζεστός, φιλικός, ποὺ ἔλεγε ἀστεία, ποὺ ἀγρίευε, ποὺ χαμογελοῦσε, ποὺ νοιαζόταν. Ὅταν τὴν τελευταία φορὰ, ποὺ ἦλθες στὸ χωριὸ μας, εἶδες τοὺς νέους στὴν πλατεία καὶ τοὺς πλησιάσες, τοὺς μάζεψες γύρω σου. Ὅπου κι ἂν μὲ βλέπετε στὸ δρόμο, νὰ μὲ σταματάτε, τοὺς εἶπες. Καὶ συνέχισες: Μάθετε νὰ παλεύετε στὴ ζωὴ καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι δίπλα σας. Γιατί νοιαζόσουν πραγματικά, Πατέρα μας, εἶχες τὸν δικό σου τρόπο νὰ πλησιάξης τὰ νέα παιδιά. Θὰ χαίρεται, πιστεύω, ἡ ψυχὴ σου βλέποντας τίς τελευταῖες τοῦτες μέρες πόσοι νέοι ἄνθρωποι ἦλθαν ἐδῶ νὰ σὲ προσκυνήσουν καὶ νὰ πάρουν γιὰ τελευταία φορὰ τὴν εὐχὴ σου. Ἐλείψες πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὸ χωριό, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἦσουν μακριὰ μας. Πάντα σὲ νοιώθαμε δίπλα μας σὰν νὰ σὲ βλέπαμε κάθε μέρα. Καὶ ἤμαστε βέβαιοι ὅτι τὸ ἴδιο ἐνοιώθεις καὶ σύ. Ἀγαποῦσες, πονοῦσες καὶ θυμόσουν πάντα τὸ χωριὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους του. Μοῦ λείπουν τὰ

λιβάδια καὶ ἡ γαλήνη τοῦ χωριοῦ μου, μοῦ λείπουν τὰ ἀγνὰ πρόσωπα τῶν συγχωριανῶν μου, εἶχες δηλώσει πρόσφατα. Καὶ αὐτὸ κάνει τὸν πόνο ἀκόμη πῶ σκληρό. Θὰ μᾶς λείψῃ ἡ λεβεντιά σου, μακαριστὴ Ἀρχιεπίσκοπε, τὸ ἀδούλωτο πνεῦμα σου, ὁ αὐθορμητισμός σου, ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ντομπροσύνη σου. Ἦσουν πάντοτε γενναῖος ἄνθρωπος, ἀγωνιστῆς, λεβέντης. Ἐὰν κανεῖς ρωτῆση γιὰ τὸ περιεχόμενον τῆς λέξης λεβεντιά, μπορεῖ νὰ μνημονεύσῃ τὸν Σεραφεῖμ, εἶπε κάποιος παλιός σου φίλος. Εἶχε ἀπόλυτα δικαιο.

Μακαριστὴ Ἀρχιεπίσκοπε, ἀδελφὲ καὶ Πατέρα μας, ἔφτασε ἡ ὥρα γιὰ τὸν τελευταῖο ἀποχαιρετισμό. Ζητᾶμε, ἔχομε ἀνάγκη τὴν εὐχὴ καὶ τὴν πατρικὴ σου εὐλογία. Σὲ παρακαλοῦμε νὰ μᾶς μνημονεύς πάντα στὸ ἐπουράνιο θυσιαστήριο καὶ νὰ πρεσβεύης γιὰ μᾶς. Εἶμαστε βέβαιοι ὅτι τὸ χῶμα τῆς ἀττικῆς γῆς, ποὺ σὲ λίγες ὥρες θὰ σὲ σκεπάσῃ, θὰ εἶναι ἐλαφρύτερο γιατί σοῦ φέραμε χῶμα ἀπὸ τὸν τόπο σου, ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ ἔχουν ἀναπαυθῆ οἱ γονεῖς σου, οἱ συγγενεῖς σου, οἱ φίλοι σου, οἱ ἄνθρωποι σου. Σὲ διαβεβαιώνομε ὅτι ἡ μνήμη σου θὰ μείνῃ πάντοτε ἄσβεστη καὶ ζωντανὴ στὶς δικές μας καρδιές. Ἄς εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη σου.

νών, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τὸ ἔτος 1940. Εἰσήλθεν εἰς τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ ἐπέδειξεν εἰς καιροὺς δυσχειμέρους πλουσίαν δρᾶσιν ὑπὲρ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ μάλιστα τοῦ δοκιμαζομένου τότε ἐκ τῆς γερμανικῆς κατοχῆς ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ ἔτος 1942 ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ συνέχισε τὴν διακονίαν αὐτοῦ εἰς ποικίλους τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινωνικῆς δραστηριότητος. Τὸ ἔτος 1949 ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Ἄρτης, ὅπου κατὰ τὸ δεκαετὲς περίπου διάστημα τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας αὐτοῦ ἐπετέλεσε πολλὰ ἔργα κοινῆς ὠφελείας. Τὸ ἔτος 1958 ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριαρχείου, τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν, Μητροπόλεως τὴν ὁποίαν ἐποίμανε μέχρι τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ τὸ ἔτος 1974 εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Προσηνεγκε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ εἰς τὸν λαὸν αὐτῆς, συνέβαλε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἰδρυσιν παιδικῶν σταθμῶν, σχολείων, ἄλλων κοινωφελῶν ἰδρυμάτων καὶ συνέτελεσεν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς.

Ἡ διακονία καὶ προσφορὰ αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 24ετὲς διάστημα τῆς Ἀρχιεπισκοπείας αὐτοῦ ἀπέβη καρποφόρος καὶ γόνιμος, κατὰ κοινήν ὁμολογίαν, προσεπάθησε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν διασαλευθεύσαν ἐπὶ Ἀρχιεπισκοπείας τοῦ μακαριστοῦ Ἱερωνύμου κανονικὴν τάξιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ καὶ ἐν πολλοῖς τὸ ἐπέτυχε, ἀντιμετώπισε πλείστας ὄσας δυσχερεῖς καταστάσεις κυρίως ἐν ταῖς σχέσεσιν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τὰς ὁποίας ἐπιτυχῶς διηθέτησε, ἐπιδείξας ἀνυποχωρητικότητα ὅπου ἐθίγοντο τὰ ἱερά καὶ ὅσα τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν ἐδραΐωσιν τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Διεκρίνετο ὁ ἴδιος προσωπικῶς διὰ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, ὑπῆρξε πάντοτε πρόθυμος συμπαραστάτης αὐτῆς εἰς ἀντιμετωπιθέντα ἐκκλησιαστικὰ καὶ εὐρυτέρας ὑφῆς θέματα, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν γενναιότητα, τὸν ἀυθορμητισμόν, τὴν τόλμην καὶ τὴν ἀπλότητα αὐτοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μακαριστοῦ Πρωθιεράρχου ἐστερήθη τοῦ ἡγέτου αὐτῆς καὶ τῶν πολυτίμων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν, ἡ δὲ Μητέρα Ἐκκλησία ἓνα εἰλικρινῆ καὶ ἐντιμὸν φίλον καὶ ἀδελφόν.

Ἄγιοι ἀδελφοί,

Ὁ αὐόιδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος εὐρίσκεται ἐνώπιον τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ· τὸ ἔργον καὶ ἡ μεγάλη, μακρὰ καὶ γόνιμος, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Γένει ἡμῶν προσφορὰ του παρεδόθη εἰς τὴν ἱστορίαν· εἰς ἡμᾶς ἀπομένει νὰ εὐχηθῶμεν ὅπως ὁ δοξάσας ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ζωὴν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ ἀποικομένου ἀδελφοῦ Κύριος, Αὐτὸς τάξῃ καὶ τὴν μακαρίαν ψυχὴν αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἁγίων καὶ τῶν Δικαίων, τῶν εὐαρεστησάντων Αὐτῷ, συνεχίζοντος τὴν ἱερουργίαν περὶ τοῦ Θρόνου τοῦ Ἀρνίου, ἀναδείξῃ δὲ ἄξιον διάδοχον καὶ πηδαιλοῦχον τῆς ἀποφραμισθείσης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνεχιστὴν τοῦ ἔργου τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ, ἀλλὰ καὶ τῆς πισότητος, τῆς ἐντιμότητος καὶ τῆς στοργικῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὸν πανίερον ἡμῶν Οἰκουμενικὸν Θρόνον.

Εἴη ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία καὶ ἄλητος!

Δήλωσις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου:

«Ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν διεκρίθη ὄχι μόνον ὡς προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀγῶνες του στὰ ἐθνικὰ θέματα. Συνέχισε ἐπάξια τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀξίων ἱεραρχῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀγωνίζεται ὄχι μόνον γιὰ ἠθικο-θρησκευτικὴ προκοπὴ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐθνικὴν του ἐλευθερίαν καὶ καταξίωσιν».

Δήλωσις τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Γέροντος πρ. Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου:

«Εἶναι στιγμή γενικοῦ πένθους γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ ὑπῆρξε λαμπρὴ φυσιογνωμία, ἦταν μαχητὴς, πίστευε ὅτι ἡ μαχόμενη, στρατευμένη Ἐκκλησία θὰ ὑπάρξει νικητρία στὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου».

Δήλωσις τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανοπούλου:

«Ἐκφράζω τὴ βαθύτατη θλίψη μου γιὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, προσωπικότητας με πολυετῆ καὶ πολύπλευρη προσφορὰ στὴν Ἐκκλησίαν καὶ στὴν κοινωνία. Πατριώτης, αγωνιστὴς τῆς ἐλευθερίας, με ἀνεπιτήδευτο λόγο καὶ εὐθύτητα συμπεριφορᾶς, ὑπῆρξε ἀληθῆς Χριστιανὸς καὶ γνήσιος Ἕλληνας».

Πενθοῦμε τὴν ἀπώλεια τοῦ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας».

Δηλώσεις τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. **Κ. Σημίτη**:

«Ἐκφράζω τὴ θλίψη μου γιὰ τὸ θάνατο τοῦ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας. Μαχητὴς σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ, μὲ πλούσια ἀντιστασιακὴ δράση στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς ὁ μακαριστὸς ὑπῆρέτησε μὲ αὐταπάρηση τὴν Ἐκκλησία καὶ συνέβαλε οὐσιαστικά ὡς ποιμενάρχης στὴν περαιτέρω προσέγγιση τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὰ προβλήματα τῆς σύγχρονης κοινωνίας. Ἡ ἀπώλεια τοῦ μακαριστοῦ φέρει στὴ μνήμη μας τὸ πολύτιμο ποιμαντορικὸ του ἔργο, ποὺ τόσο ἄγγιξε τίς καρδιὲς τοῦ χριστεπώνυμου πληρώματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας».

Ἐσαύτως ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεὶμ ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους ἱεράρχες τῆς ἐλληνορθόδοξης Ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ταλαιπωρία τῆς ἐπαιτίας, ἀναδιοργάνωσε τὴν Ἐκκλησία μὲ τὴ σιβαρὴ προσωπικότητά του. Ἐδωσε μιὰ σφραγίδα στὴν ἐλληνορθόδοξη Ἐκκλησία, φέροντάς τιν κοντὰ στὸ λαὸ καὶ δείχνοντας ταυτόχρονα ὅτι μπορεῖ νὰ συμμετέχει στὶς σύγχρονες ἐξελίξεις καὶ νὰ δείχνει ποῖο δρόμο πρέπει νὰ πορεύεται ὁ λαὸς στὸ σύγχρονο κόσμο. Ἡ Πολιτεία γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποφάσισε νὰ τὸν τιμῆσει ὅπως ἕναν ἀρχηγὸ κράτους».

Δηλώσεις κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς (τὴν 10ην Ἀπριλίου 1998)

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Ἀπόστολος Κακλαμάνης εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἐκφράζω τὴ βαθιὰ μου θλίψη γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεὶμ, ποὺ συνέβη σὲ μιὰ ιδιαίτερα κρίσιμη στιγμή γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴν Πατρίδα. Ἡ προσωπικότητα καὶ ἡ πολυετὴς προσφορὰ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεὶμ ἀνήκουν ἤδη στὴν ἱστορία καὶ περνοῦν στὴ συλλογικὴ συνείδηση τοῦ ἔθνους.

Ἡ μορφὴ του, ἡ εὐθύτητα τοῦ λόγου του, ἡ ἀγωνιστικότητά καὶ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἄνθρωπο, θὰ μείνουν πάντοτε ζωντανὰ στὴ μνήμη μας.

Εἶναι γνωστὴ σ' ὅλους ἡ δυναμικὴ προσωπικότητα τοῦ ἀποδημήσαντος, ἡ ὁποία σφράγισε τὴ ζωὴ του καὶ μὲ τὴν ὁποία ἐπετέλεσε καὶ τὰ καθήκοντά του ὡς Ἀρχιεπίσκοπος. Ὁ δυναμι-

σμός του αὐτὸς δὲν τὸν ἐγκατέλειψε οὔτε κατὰ τὸν πρόσφατο ἀγῶνα του μὲ τὴν κλονισμένη ὑγεία του.

Τὸ ἔργο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεὶμ γιὰ τὴν προαγωγή καὶ τὴν προβολὴ τοῦ ἔργου τῆς Ἑλλαδικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ ὅλους καὶ ἡ προσπάθειά του γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν ἀναξιοπαθόντων συνανθρώπων μας ἦτο ιδιαίτερα σημαντικὴ.

Ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωρίζοντας τὴν μεγάλη προσφορὰ του στὴν Ἐκκλησία, στὸ ποίμνιό του καὶ τὴν πατρίδα, ἐκφράζει τὴν βαθυτάτη ὀδύνη τῆς, γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ Ἀρχιερέως καὶ συμμετέχει στὸ καθολικὸ πένθος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. **Γεράσιμος Ἀρσένης** ἐδήλωσεν ἐν τῇ Βουλῇ τὰ ἑξῆς:

Ἐκφράζω τὴ βαθιὰ θλίψη γιὰ τὴν κοίμηση τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεὶμ.

Ἡ μακρὰ παραμονὴ του στὸ πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε γόνιμη καὶ συνεδέθη μὲ μεγάλες ἐξελίξεις καὶ γεγονότα καὶ στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸ ἔθνος. Ὑπῆρξε μιὰ ἰσχυρὴ προσωπικότητα μὲ λεβεντιὰ καὶ θὰ μείνει ἀλησμόνητο τὸ πηγαῖο καὶ ἡ ἀπλότητα τοῦ χαρακτήρα του, καθὼς ἐπίσης ὁ ἀνθρωπισμός του καὶ ὁ ἀνθρώπινος αὐθορητισμός του.

Αὐτὲς τίς στιγμὲς, στιγμὲς θλίψεως καὶ περισυλλογῆς γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ ὅλο τὸν ἐλληνορθόδοξο κόσμο, ἡ κυβέρνησις σύσσωμη συμμετέχει στὸ μεγάλο πένθος. Καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ στοὺς συγγενεῖς τοῦ Μακαριστοῦ ἐκφράζουμε τὰ εἰλικρινῆ συλλυπητήριά μας. Εὐχόμαι ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀναδείξει τὸν ἀξιοδιάδοχό του, ὁ ὁποῖος θὰ προάγει τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ θὰ διακονήσῃ τίς ἀρχές τῆς, τὴν ἀγάπη, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη».

Σημειώτεον ὅτι προηγουμένως ὁ Ὑπουργὸς κ. Ἀρσένης, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐν τῷ Λαϊκῷ Νοσοκομείῳ εἶχε δηλώσει:

«Ἐκφράζω τὴ βαθιὰ μου λύπη γιὰ τὴν κοίμηση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος.

Ἦταν μιὰ ἰσχυρὴ προσωπικότητα καὶ θὰ

μείνουν άλησμόνητα τὸ πηγαῖο καὶ ἡ ἀπλότῃτα τοῦ χαρακτηῖρα του, ὅπως καὶ ὁ ἀνθρώπῃνος αὐτοθρημισμός του. Θὰ τοῦ ἀποδοθοῦν τιμῆς ἀρχηγοῦ κράτους».

Ὁ κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ Πανελληνίου Σοσιαλιστικοῦ Κινήματος κ. Φοῖβος Ἰωαννίδης ἐπεσήμανεν:

«Ἡ Ἐκκλησία, ἡ Ἑλλάδα, ἔχασαν μιὰ μεγάλη θρησκευτικὴ καὶ πατριωτικὴ προσωπικότητα.

Δὲν ὑπῆρξε μόνο ἓνας ἔξοχος ἱεράρχης, ὑπῆρξε καὶ ἓνας πατριώτης, ἀληθινὸς λεβέντης Ἑλληνας, πὸν τὸ ἀπέδειξε στοὺς πιὸ δύσκολους καιροὺς. Εἶχε τὴ μεγαλοσύνη πὸν εἶχαν οἱ ἀληθινὰ γενναῖοι. Εἶχε τὴ μεγαλοσύνη νὰ συγχωρεῖ.

Ὁ μακαριστὸς Σεραφεῖμ ὑπῆρξε ἀναντίρρητα ἓνας ἀληθινὰ γενναῖος ἀνθρώπος, μιὰ μεγάλη καρδιά. Ἀπέπνεε ἀνθρωπιά καὶ λεβεντιά.

Εἶναι μεγάλη ἀπώλεια γιὰ τὴν Ἐκκλησία, εἶναι μεγάλη ἀπώλεια γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἦταν ἓνας ἀληθινὸς λεβέντης Ἑλληνας πατριώτης».

Ὁ κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος τῆς Νέας Δημοκρατίας κ. Δημήτριος Σιούφας εἶπεν:

«Ἡ Ν.Δ., ὁ πρόεδρος τῆς κ. Κ. Καραμανλῆς, οἱ βουλευτῆς τῆς Ν.Δ. συμμετέχουμε στὸ πένθος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Ὁ Μακαριώτατος συνέδεσε τὴ ζωὴ του καὶ τοὺς ἀγῶνες του μὲ τὴν ἑλληνικὴ ἱστορία ἀπὸ τὴν ταραγμένη δεκαετία τοῦ '40 μέχρι σήμερα. Ἀνθρώπος μὲ μεγάλες ἀρετῆς, τὸν διέκρινε τὸ θάρρος πάνω ἀπ' ὅλα καὶ κύρια ἡ παρρησία τῆς γνώμης του. Μὲ λίγα λόγια ὁ μακαριστὸς Σεραφεῖμ ἦταν παλληκάρι. Ἠγήθη τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας σὲ μιὰ περίοδο μεγάλων κοινωνικῶν καὶ ιδεολογικῶν ἀνακατατάξεων καὶ μετασχηματισμῶν, διατηρώντας τὴν πίστη καὶ τὴν πνευματικότητα.

Ὡς συμπολίτης του, ἐκφράζω τὸ πένθος καὶ ὅλων τῶν Καρδιτσιωτῶν γιὰ τὴν μεγάλη ἀπώλεια καὶ ἔχω τὴν πεποίθηση, ἔχει τὴν πεποίθηση ἡ Ν.Δ., ὅτι τὸ ἔργο του θὰ σφραγίσῃ τὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας καθὼς μπαίνουμε στὸν 21ο αἰῶνα καὶ σ' αὐτὴ τὴν πορεία πρέπει ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νὰ βάλῃ τὴ σφραγίδα τῆς μὲ μεγαλύτερα ἀνοίγματα καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο καὶ στὴν κοινωνία, ἀλλὰ προπάντων στοὺς νέους ἀνθρώπους καὶ τὴ νέα ἐποχὴ.

Στὴν περίοδο βαθιάς κρίσης τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν ἀλλὰ καὶ μεγάλων κινδύνων καὶ ἀπειλῶν γιὰ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πατρίδα, ὁ ρόλος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὴν πνευματικὴ καὶ πατριωτικὴ ἀποστολὴ τῆς, γίνεται ἰδιαίτερα σημαντικὸς καὶ καταλυτικὸς. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ Ἑλλάδα, ἔχασαν μιὰ μεγάλη θρησκευτικὴ καὶ πατριωτικὴ προσωπικότητα».

Ἐκ μέρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἑλλάδος ὁ κ. Ὁρ. Κολοζῶφ ἐτόνισεν:

«Ἐκφράζουμε τὴ βαθιά μας θλίψη γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ.

Τὸ Κόμμα μας ἐκτιμοῦσε τὴν προσωπικότητά του, ἰσχυρὴ προσωπικότητα, προσωπικότητα πὸν ἔβαλε τὴ σφραγίδα τῆς στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς χώρας μας τὰ τελευταῖα χρόνια. Ἡ ἰσχυρὴ αὐτὴ προσωπικότητα εἶχε τὴ δύναμη νὰ ξεπεράσει δόγματα, προκαταλήψεις καὶ νὰ ἀπευθυνθεῖ σὲ ὅλο τὸν κοινωνικὸ χῶρο καὶ στὰ πολιτικὰ κόμματα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τῆς ἰδεολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς πεποιθήσεις τους.

Ἐκφράζουμε αὐτὴ τὴ στιγμή πένθους καὶ θλίψης τῆς Ἐκκλησίας τῆς χώρας μας, τὰ βαθιά μας συλλυπητήρια καὶ στὴν οἰκογένειά του»

Ἐκ μέρους τοῦ Συνασπισμοῦ τῆς Ἀριστερῆς καὶ τῆς Προόδου ὁ κ. Πέτρος Κουνάλακης εἶπεν:

«Ἐκφράζουμε τὴ βαθιά μας θλίψη γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ γιὰ τὰ θερμὰ συλλυπητήρια στοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ εἶχε θετικὸ ἔργο. Ἀσκήσε μὲ σύνεση καὶ μετριοπάθεια τὰ καθήκοντά του.

Δὲν ὑπῆρξε ποτὲ φανατικὸς. Διακρίθηκε γιὰ τὴ δημοκρατικότητα, τὴν εὐθύτητα καὶ τὴ λαϊκότητά του. Ἐπέδειξε σημαντικὴ κοινωνικὴ εὐαισθησία καὶ κοινωνικὸ ἔργο. Αὐτὸ τὸ ἔργο πρέπει νὰ συνεχίσουν καὶ οἱ διάδοχοί του, ἰδιαίτερα στῆς σημερινῆς συνθήκες τῆς βαθιάς κρίσης».

Ἐκ μέρους τοῦ Δημοκρατικοῦ Κοινωνικοῦ Κινήματος ὁ κ. Ἰωάννης Δημαρῶς εἶπεν:

«Τὸ ΔΗΚΚΙ συμμετέχει στὸ πένθος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ μακαριστοῦ πλέον Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν. Ἐκεῖνο πὸν ἔχει ἴσως μεγαλύτερη σημασία εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἀντάρτης - ἱερά»

χης, όπως χαρακτηρίστηκε, με τη σθεναρή στάση του και την παρουσία του και στα κοινωνικά, εκτός από τα θρησκευτικά, προβλήματα της χώρας, υπήρξε ένας γενναίος Έλληνας πατριώτης και ούτως ή άλλως θα κριθεί από την ελληνική Ιστορία».

Ἔτεροι δηλώσεις

Δήλωση του τ. Προέδρου της Δημοκρατίας κ. **Χρήστου Σαρτζετάκη:**

«Με βαθείαν θλίψιν ἐπληροφορήθην τὸν θάνατον τοῦ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ.

Ὁ βίος τοῦ ἐκλιπόντος υπῆρξε μεσοτὸς ἀγῶνων εὐγενῶν. Ἰδεώδης πολικὸς ἀστήρ, συντιθέμενος ἀπὸ ἀμετρον ἀγάπην διὰ τὴν Ἑλληνικὴν μας Πατρίδα καὶ ἀκλόνητον ἀφοσίωσιν εἰς τὴν πίστιν τῶν Πατέρων μας, τὴν Ὁρθοδοξίαν, καθύθυνεν ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας τὰ βήματά του. Ἡ πρώτη κατεφάνη μὲ τὴν ἐνεργόν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐχθρικής τῆς χώρας κατοχῆς, συμμετοχὴν του εἰς ἀληθῆ, ἀποκλειστικῶς ἐναντίον τῶν ξένων κατακτητῶν ἀγωνιζομένων, ἀντιστασιακὴν ὀργάνωσιν, ὅποτε καὶ ἐπέδειξεν ἀξιόμιμτον ἀγωνιστικὴν δραστηριότητα. Ἡ δευτέρα ἐξεδηλώθη μὲ τὴν περιβολὴν τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος καὶ εὐτυχῆ κλιμακῶδον ἀνάδειξίν του εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν ἐκλογὴν του ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, θέσις εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ 25ετίαν περίπου ἀδιαλείπτως διηκόνησε.

Ἡ Ἱστορία θὰ καταγράψῃ ἰδιαιτέρως τὸ ἔργον του ὡς προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας. Διότι ὁ ἐκλιπὼν, μὲ τὴν μετριοπάθειάν του καὶ τὴν ὑποδειγματικὴν σωφροσύνην καὶ δεξιότητα, ἐηργέτησε διττῶς τὴν Ἐκκλησίαν.

Πρῶτον, διότι ἀπέφυγε τὴν ἀμφοτέρωθεν ἐπιβλαβὴ εὐθείαν μετὰ τῆς Πολιτείας σύγκρουσίν τῆς, ὅταν ἡ τελευταία ἀσυλλογίστως ἐπέδόθη εἰς ἐνεργήματα πλήττοντα ἐκείνην. Καὶ δεύτερον καὶ κυρίως, διότι διεφύλαξε τὸ σκάφος τῆς Ἑλληνικῆς μας Ἐκκλησίας μακρὰν τῆς ψευδωνύμου οἰκουμενιστικῆς κινήσεως, ἡ ὁποία, τυχὸν εὐδοκίμουσα καὶ καλύπτουσα καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς, οὐ μόνον τὴν οὐσιαστικὴν ἀπώλειαν τῆς Ὁρθόδοξου πίστεώς μας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀφελληνισμόν μας θὰ συνεπιφέρει.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἀξίου αὐτοῦ Ἐλ-

λνος καὶ Ἱεράρχου θὰ παραμείνῃ αἰωνία.

Προσοδοκία καὶ εὐχὴ τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικώτερον εἶναι νὰ ἀναδειχθῆ εἰς προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας μας ἄξιος συνεχιστῆς τοῦ ἔργου τοῦ ἐκλιπόντος, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ὡς καὶ ἐκείνος, ἰδεωδῶν καὶ κατευθύνσεων.

Δήλωση τοῦ Ἐπιτίμου Προέδρου τῆς Νέας Δημοκρατίας καὶ τ. Πρωθυπουργοῦ κ. **Κωνσταντίνου Μητσοτάκη:**

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ υπῆρξε ἕνας μέγας Ἱεράρχης τῆς Ὁρθοδοξίας, ἕνας ἀληθινὸς χριστιανὸς, ἕνας θαυμάσιος ἄνθρωπος. Πάνω ἀπὸ ὅλα ἦταν ἕνας γενναῖος ἄνθρωπος. Ἐνας ἀγωνιστῆς. Ἐνας λεβέντης. Συνέδεσε τὴ ζωὴ καὶ τὴν δράση του μὲ μιὰ δύσκολη περίοδο γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Νομίζω πὼς μπορῶ νὰ πῶ, ἀποδίδοντας ἱστορικὴ δικαιοσύνη, ὅτι υπῆρξε Ἄξιος τῆς Ἐκκλησίας, Ἄξιος τοῦ ἔθνους. Μᾶς ἀφήνει σὲ κρίσιμες στιγμές. Θὰ τὸν θυμόμαστε μὲ ἀγάπη».

Δήλωση τοῦ Προέδρου τῆς Νέας Δημοκρατίας κ. **Κώστα Καραμανλῆ:**

«Μετέχω στὸ βαρὺ, πανεθνικὸ πένθος, γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ. Εὐχόμαι ὁ ἱεράρχης ποὺ θὰ διαδεχθῆ τὸν ἐκδημήσαντα, μετὰ μακρὰ καὶ ἄξια θητεία, Ἀρχιεπίσκοπο νὰ συμβάλει ὅσο καὶ ὁ Σεραφεῖμ στὴν ἐπαύξηση τῆς ἐπιρροῆς καὶ τοῦ ρόλου τῆς Ἐκκλησίας στὴν τρέχουσα κοινωνικὴ ζωὴ στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ρόλου τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ κάθε γωνιὰ τῆς γῆς».

Ὅταν ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς μετέβη εἰς τὸν Ἱ. Καθεδρικὸν Ναὸν διὰ προσκύνημα τῆς σεπτῆς σοροῦ, προσέθεσεν:

«Ἦρθαμε νὰ προσκυνήσουμε καὶ νὰ ἀποτίσουμε φόρο τιμῆς στὸν ἐκλιπόντα Ἀρχιεπίσκοπο. Ἐναν ἱεράρχη τοῦ ὁποίου οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες, τὸ πολυποίκιλο, τὸ πολυσχιδές ἔργο καὶ ἡ τεράστια κοινωνικὴ προσφορά, σφράγισαν τὴ νεότερη ἱστορία τοῦ τόπου μας, ἔδωσαν τὸ καλὸ παράδειγμα σὲ ὅλους μας καὶ πάντα τόνωναν τὰ αἰσθήματα πίστεως καὶ εὐλάβειας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Δηλώσεις τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων κ. **Δημητρίου Ἀβραμοπούλου:**

«Ἡ Ἀθήνα πενθεῖ τὸν πρωταγωνιστὴ μεγά-

λων στιγμών αυτού του αιώνα στη χώρα μας. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Σεραφείμ, δέν υπάρχει πιά. Διακρινόταν για τη λεβεντιά, την ευθύτητα, τὸ θάρρος και τὴν αγωνιστικότητά του, ἐνώ ἔδωσε τὸ δικό του "παρὼν" στοὺς θρησκευτικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς ἀγῶνες τοῦ λαοῦ μας. Ἡ πόλη τῶν Ἀθηνῶν στὸ ὄνομα τῆς ὁποίας ἔφερε τὸν τίτλο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, σκύβει μὲ σεβασμὸ στὴ μνήμη του, τὸν τιμᾶ και θὰ τὸν θυμᾶται. Ἄς εἶναι γαλήνιος ὁ δρόμος του πρὸς τὴν αἰώνια ζωή».

Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Δήμαχος, ἀναφερόμενος εἰς τὸ μετᾶλλον ἀξίας τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ τιμῆς ἔνεκεν ἐδόθη μετὰ θάνατον εἰς τὸν μακαριστὸν Ἀρχιεπίσκοπον, εἶπεν:

«Ἀποτελεῖ χρέος τιμῆς γιὰ τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀπονομή τῆς διάκρισης αὐτῆς... Οἱ ἐπιταγῆς και οἱ παρακαταθήκες τοῦ Ἀρχιεπισκόπου θὰ μείνουν ζωντανῆς γιὰ ὅλους μας. Ἡ σεμνὴ τελετὴ τῆς ἀπονομῆς τοῦ μεταλλίου δηλώνει τὴν ἀγάπη, τὸ σεβασμὸ και τὴν εὐγνωμοσύνη ὄλων πρὸς τὸ πρόσωπό του».

Εἰς τὴν προηγηθεῖσαν σχετικὴν ἔκτακτον συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ὁ Δήμαχος κ. Ἀβραμόπουλος εἶχε τονίσει:

«Ἐπὶ ἓνα τέταρτο τοῦ αἰῶνα, στὸ τιμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας σφράγισε μὲ τὴν παρουσία του τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα και συνέδεσε τὸ ὄνομά του μὲ τὶς μεγάλες ἀλλαγῆς τῆς σύγχρονης Ἱστορίας τῆς χώρας».

Δήλωσις τοῦ Κυβερνητικοῦ Ἐκπροσώπου
κ. **Δημητρίου Ρέππα:**

«Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος ὑπῆρξε μιὰ ξεχωριστὴ φυσιογνωμία γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία και ὄχι μόνον. Ἦταν ὁ εὐφυῆς ἀξονᾶς τῆς πού προσέφερε σταθερότητα γιὰ πολλὰ χρόνια στὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία. Ἡ προσφορὰ του εἶναι ἀνεκτίμητη και θὰ μείνει ἀξέχαστη».

Δήλωσις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης
κ. **Ἄκη Τσοχατζοπούλου:**

«Πιστεύω ὅτι πρόκειται γιὰ μεγάλη ἀπώλεια. Ὅλη ἡ Ἑλλάδα τιμᾶει τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Σεραφείμ, πού ἱστορικὰ στάθηκε σὲ κρίσιμες στιγμῆς τῆς σύγχρονης ἱστορικῆς ἐξέλιξης τῆς Ἑλλάδας. Καὶ ὄλοι ἀποτίουν σήμερα φόρο τιμῆς σὲ ἓναν ἄνθρωπο πού πρόσφερε πάρα πολλὰ στὴν Ἑλλάδα».

Δήλωσις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν
κ. **Ἀλέκου Παπαδοπούλου:**

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἦταν ὁ σταυραετὸς τῆς Ἐκκλησίας, σημαντικὸ πρόσωπο μὲ ἔντονη συμβολὴ στὴν Ἱστορία τῆς νεώτερης Ἑλλάδας. Ἦταν ἄνθρωπος μὲ ψυχικὰ χαρίσματα, πού σπάνια συναντιοῦνται».

Δήλωσις τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης
κ. **Εὐαγγέλου Γιαννοπούλου:**

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφείμ ὑπῆρξε ὁ πλέον πετυχημένος Ἱεράρχης στὴν Ἑλλάδα, πού πονοῦσε τὸ λαὸ και τὸν κόσμο».

Δήλωσις τοῦ Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ
κ. **Εὐαγγέλου Βενιζέλου:**

«Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σεραφείμ ὑπῆρξε ἓνα κεφάλαιο ὄχι μόνον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀλλὰ και τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ἀνθρώπινος και ἀγαπητὸς, εὐπροσήγορος και ἐπιεικῆς, ρεαλιστῆς και ἀποτελεσματικὸς κράτησε τὸ πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἐξαιρετικὴ ἰσορροπία ἐπὶ 25 ὀλόκληρα χρόνια και διαμόρφωσε τὸ καλύτερο δυνατὸ ἐπίπεδο στὶς σχέσεις Ἐκκλησίας και Κράτους».

Δήλωσις τοῦ Ὑφυπουργοῦ
κ. **Ἰωάννου Ἀνθοπούλου:**

Ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ἰωάννης Ἀνθόπουλος, ἐκπροσωπῶν τὴν Κυβέρνησιν κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ σκηνώματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφείμ εἰς τὸν Ἰ. Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, ἐδήλωσε:

«Σὲ βαθύτατο πένθος βρίσκεται σήμερα ὅλη ἡ χώρα, μετὰ τὴν ἀνακοίνωση τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφείμ.

Βρίσκομαι ἐδῶ ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Κυβέρνησης ἀλλὰ και τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο θὰ προσέλθει νὰ προσκυνήσει τὸ σκηνῶμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Μέχρι και τὴν ἡμέρα τῆς ταφῆς του, πιστεύω ὅτι δὲν χρειάζεται κανένα ἄλλο σχόλιο, διότι τὶς ψυχῆς ὄλων τῶν Ἑλλήνων καταλαμβάνει τὸ αἶσθημα τῆς βαθύτατης συγκίνησης και τοῦ πένθους γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, πού ἄφησε πίσω μιὰ μεγάλη ἱστορία δυναμικοῦ ἀγωνιστῆ, ἀπὸ τὶς ἐπάλξεις τῆς Ἀντίστασης και τῆς Ἐκκλησίας».

Δήλωση του Υφυπουργού Έργασίας
κ. Χρήστου Πρωτόπαπα:

«Τόν Άρχιεπίσκοπο Σεραφείμ θαύμαζα από μικρός και θεωρώ ότι ή προσωπικότητά του και ή αγωνιστικότητά του σπανίζουν στη σημερινή εποχή».

Δήλωση του Έπιτίμου Προέδρου του Κ.Κ.Ε.
κ. Χαριλάου Φλωράκη:

«Έάν κανείς ρωτήσει για τὸ περιεχόμενο τῆς λέξης λεβεντιά μπορεί νά μνημονεύσει τὸν Σεραφείμ. Άκόμα και από τὸ βήμα τῆς Βουλῆς στους καθιερωμένους άγιασμούς, εἶχε τονίσει ὅτι σέβεται ὅλες τῖς ιδεολογίες».

Δήλωση του Προέδρου του Συνασπισμοῦ τῆς
Άριστεράς και τῆς Προόδου
κ. Νίκου Κωνσταντοπούλου:

«Ὁ Άρχιεπίσκοπος Σεραφείμ ὑπῆρξε μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του μαχητής. Κατὰ τῆ διάρκεια τῆς μακρᾶς παραμονῆς του στὸν Άρχιεπισκοπικὸ θρόνο ἀνέδειξε ήγεται προσόντα, διορατικὴ ικανότητα προσαρμογῆς στις ἐξελίξεις και κατέκτησε ἐπάξια μὲ εὐρύτερη ἀναγνώριση στους κόλπους τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Ήταν πάντα ὁ ἑαυτός του, δὲν φτιασίδωνε τῆ συμπεριφορά του. Ήταν ἐξαίρετη προσωπικότητα», ἐνῶ χαρακτήρισε ιδιαίτερα θετικὴ τῆ συμβολή του στη διαμόρφωση θετικοῦ κλίματος για τὴν Ἐκκλησία τὰ τελευταία χρόνια.

Έκ μέρους του Συνασπισμοῦ τῆς Άριστεράς και τῆς Προόδου, ἐκφράζω τὰ θερμά μου συλλυπητήρια στους οἰκείους του, καθώς και πρὸς τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας».

Δήλωση του Προέδρου του Δημοκρατικοῦ
Κοινωνικοῦ Κινήματος κ. Δημήτρη Τσοβόλα:

«Έκφράζουμε τὴν βαθιά μας θλίψη για τὴν κοίμηση του προκαθημένου τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Σεραφείμ. Ὁ Σεραφείμ διακρίθηκε για τὸς πατριωτικούς άγῶνες και ὑπῆρέτησε τὴν Ὁρθοδοξία και τὴν Ἐκκλησία, μὲ τρόπο ἀπαράμιλλο και δυσαναπλήρωτο.

Ἡ ἀπώλειά του δημιουργεῖ ἕνα μεγάλο κενὸ και εὐχόμαστε ὁ ἱεράρχης πὸν θὰ τὸν διαδεχθεῖ νά ἔχει ὡς παράδειγμα τὴν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων τὸ βίο, τῆ συμπεριφορά και τῆ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας πὸν ἔκανε ὁ μακαριστὸς ἀρχιεπίσκοπος».

Δηλώσεις του Προέδρου τῆς «Πολιτικῆς Άνοιξης» κ. Άντωνῆ Σαμαρά:

«Ἡ Κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας μας, ἔκλεισε τὰ μάτια. Έφυγε για τὸ ταξίδι τῶν οὐρανῶν. Βαρὺ πένθος, βαθιά θλίψη, βαριά ἀπώλεια. Ὁ Σεραφείμ, ἀφήνει κενὸν δέους πίσω του. Γιατί, ὑπῆρξε Ἁρχιεράρχης μεγάλης ἐμβέλειας. Πνευματικὸς Ἡγέτης, μὲ ἰσχυρὰ προσωπικότητα πὸν ἔθεσε τῆ δική του σφραγίδα τὴν πορεία τῆς Ὁρθοδοξίας.

Σὲ δυσχερεῖς καιροὺς για τὴν Ἐκκλησία, ἦταν αὐτὸς πὸν τῆς ἔδωσε κοινωνικὴ ἀκτινοβολία, εἰλικρινὲς πρόσωπο ἀλληλεγγύης και ἀγάπης και προπαντὸς ἐνεργὸ ἔθνικὸ ρόλο ἐντὸς και ἐκτὸς Ἑλλάδος.

Δὲν ἦταν μόνο γενναῖος πολεμιστῆς και κορυφαῖος ἐκκλησιαστικὸς παράγοντας τὰ τελευταία 25 χρόνια, εἶχε και τὰ χαρακτηριστικὰ του ὠραίου Ἡπειρώτη. Ήταν ντόμπρος, εὐψυχος και ἀνθρώπινος».

Δήλωση του βουλευτοῦ, πρ. Ὑπουργοῦ και Ἀντιπροέδρου τῆς Νέας Δημοκρατίας
κ. Ἰωάννου Βαβιτσιώτη:

«Εἶχα τὴν τύχη νά συνεργασθῶ ὡς ὑπουργὸς Παιδείας μὲ τὸ μακαριστὸ Ἁρχιεπίσκοπο Σεραφείμ. Ὑπῆρξε μὲ γόνιμη συνεργασία, ἦταν μὲ ἰσχυρὴ προσωπικότητα μὲ ἀνοιχτὸ μυαλὸ και μὲ ἔντονο αὐθορμητισμὸ. Οἱ χειρισμοὶ του ἀπέδειξαν ὅτι μπορούσε νά δεῖ ἀρκετὰ μακριὰ τὰ προβλήματα τῆς κοινωνίας. Μὲ τὴν ἀπώλειά του κλείνει μὲ ἕποχή, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀνοίγει ἄλλη μία, πὸν θὰ εἶναι πιὸ δύσκολη ἀπὸ αὐτὴ πὸν ἔφυγε. Έγραψε ἱστορία πὸν θὰ μένει χαραγμένη στη μνήμη μας».

Δήλωση του ἀνεξαρτήτου βουλευτοῦ
κ. Βασιλείου Κοντογιαννοπούλου:

«Ὁ ἐκλιπὼν Ἱεράρχης ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τὸς σημαντικότερους ήγέτες. Κράτησε τὸ πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σὲ δύσκολους χρόνους μὲ σθένος και ρεαλισμὸ. Εἶχα τὴν τύχη νά συνεργασθῶ μαζί του στη σύνταξη του Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ ὑπουργίας Γ. Ράλλη. Γεγονὸς πὸν μοῦ ἐπέτρεψε νά ἐκτιμήσω τὴν καθαρότητα τῆς σκέψης του, τῆ λεβεντιά και τὸν βαθιά ἀνθρώπινο χαρακτήρα του. Έκφράζω τὰ ἐγκάρδια συλλυπητήριά μου τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και τὸς οἰκείους του, εὐχόμενος ή

ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Ἐκ τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων συλλυπητηρίων γραμματίων καὶ τηλεγραφημάτων, τὰ ὅποια, ἐπὶ τῇ πρὸς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ, ἐστάλησαν πρὸς τὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτην Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομον, πρὸς τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, παραθέτομεν κατωτέρω δειγματοληπτικῶς τὰ κάτωθι:

Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. **Βαρθολομαίου:**

Ἱερώτατον

Μητροπολίτην Μεσσηνίας κύριον Χρυσόστομον, Τοποτηρητὴν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Εἰς Ἀθήνας.

Βαθύτατα συγκινημένοι καὶ ἐν θλίψει καὶ συνοχῇ καρδίας ἐκφράζομεν ὑμῖν καὶ τῇ σεπτῇ Ἱεραρχίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπάσῃ τῇ πεφιλημένῃ θιγατρὶ καὶ ἀδελφῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς τὴν ὀδύνην τῆς ἡμετέρας Μετριότητος καὶ τῆς περι-

ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς καὶ τῆς Μητρὸς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, τοῦ θεοφιλῶς ποιμάναντος τὴν Ἱεράν ταύτην Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ διθύναντος τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ εἴκοσι καὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη καὶ ἀναλώσαντος ἀπάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ πρὸς εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ ἐπιτέλεσιν τῶν πολυευθύνων καθηκόντων αὐτοῦ. Κύριος τάξει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν χάριτι ζώντων, ἀναδείξει δὲ ἀξιὸν διάδοχον καὶ συνεχιστὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Πατριάρχης Βαρθολομαῖος.

Τῆς Α. Θ. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. **Πέτρου:**

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ

Μητροπολίτῃ Μεσσηνίας Κυρίῳ Χρυσόστομῳ, Τοποτηρητῇ, ΕΝΤΑΥΘΑ

Σεβασμιώτατε καὶ ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

διαδικασία γιὰ τὴ διαδοχὴ του νὰ διεξαχθεῖ σὲ συνθήκες ὁμαλότητας καὶ εὐπρέπειας γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικότερα».

Δήλωσις τῆς ὑποψηφίας Δημάρχου Ἀθηναίων κ. **Μαρίας Δαμανάκη:**

«Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ στάθηκε ὡς τὶς τελευταῖες στιγμὲς τῆς ζωῆς του περήφανος, ἀξιοπρεπὴς καὶ ἀγωνιστής. Ἐτσι θὰ μείνει στὴν ἱστορία καὶ στὴ μνήμη τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἐκλιπὼν ὑπῆρξε ἡγετικὴ φυσιογνωμία στὸν εὐρύτερο ἐκκλησιαστικὸ χῶρο καὶ ἐπέδρασε μὲ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ δράση του καὶ πέραν αὐτοῦ. Παρ' ὅτι κληρικὸς, συμπορεύτηκε, ὅσο τοῦ ἐπέτρεπε ἡ θέση του, τὴ δύσκολη περιόδο τῆς γερμανικῆς κατοχῆς μὲ τὶς κοινωνικὲς ἐξελίξεις καὶ δὲν ταυτίστηκε μὲ σκοταδιστικὲς ἀντιλήψεις».

Δήλωσις τοῦ Προέδρου τῆς κοινότητος Ἀρτεσιανοῦ κ. **Εὐαγγέλου Δημάκη:**

«Ὅλο τὸ χωριὸ πενθεῖ. Ὁ Σεραφεῖμ ἦταν ἄγιος! Ἀπὸ τὶς ἑπτὰ καὶ μισὴ τὸ πρωί, πού μὰ-

θαμε γιὰ τὸ θάνατό του, ὅλοι "παγώσαμε". Ἦταν ἓνας ἄνθρωπος μὲ κεφαλαῖο Α. Ἀγαποῦσε τὸν τόπο του πολὺ. Θυμᾶμαι ὅταν ἦρθε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ 1993 στὸ Ἀρτεσιανό.

Τὸ μόνο πού ἔκανε ἦταν νὰ συζητᾷ μὲ τοὺς κατοίκους καὶ κυρίως μὲ τὰ νέα παιδιὰ. Τοὺς εἶχε μιὰ ιδιαίτερη ἀδυναμία. Ἦταν ἄνθρωπος μὲ δύο σπάνια χαρακτηριστικά: λεβεντιὰ καὶ θάρρος. Ἦταν ἓνας μαχητὴς μέχρι τὸ τέλος. Ἐχομε προγραμματίσει νὰ κατέβει ὅλο τὸ χωριὸ καὶ νὰ τὸν συνοδεύσει στὴν τελευταία του κατοικία τῇ Δευτέρᾳ μὲ πούλμαν πού ἔχομε νοικιάσει. Θὰ φέρουμε καὶ χῶμα ἀπὸ τὸν τόπο του νὰ τὸν σκεπάζει. Θέλω νὰ σᾶς πῶ καὶ κάτι πού δὲν ἔχει ἀκουστεῖ μέχρι τώρα. Ὁ Σεραφεῖμ ἀπεχθανόταν τὸ κρέας. Δὲν ἦταν κρεατοφάγος, γιατί δὲν τὸ θεωροῦσε δεοντολογικὸ νὰ τρῶει σάρκα, ἔστω καὶ ἂν ἦταν κάποιου μικροῦ ζώου. Αὐτὸ νομίζω ὅτι λέει πολλὰ».

Δήλωσις τῆς **ΟΝΝΕΑ:**

«Ὁ ἐκλιπὼν διακρίθηκε γιὰ τὴν ἀποφασιστικότητα καὶ τὴν ἐνεργητικότητα μὲ τὴν ὁποία ἠγήθηκε τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Ε.Δ.Θ.

Θλίβιν βαθυτάτην καὶ ἄλγος ψυχῆς δοκιμάσαντες ἐκ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ γεραροῦ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, πολλὰ προσενεγκόντος, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς διακονίας αὐτοῦ, πρὸς τὴν Ἀγιωτάτην ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν καὶ ἀγαπήσαντος ἰδιαίτερος τὸν δοκιμαζόμενον ἄνθρωπον, ἐκφράζομεν τῇ ἡμετέρᾳ ἀγαπητῇ Σεβασμιότητι, τῇ ἀπορφανισθείσῃ Ἐκκλησίᾳ, πενθούσῃ σεβασμίᾳ Ἱεραρχία, τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ θεοῦ συλλυπητήρια Δευτεροθρόνου Ἐκκλησίας Ἁγίου Μάρκου καὶ Ἡμῶν προσωπικῶς καὶ πληροφοροῦμεν τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, ὅτι ἀνεπέμφθησαν, τῇ ἐντολῇ Ἡμῶν, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου, δεήσεις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας ψυχῆς αὐτοῦ.

Ἐσαύτως, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν, τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίαν καὶ Ἡμᾶς θὰ ἐκπροσωπήσουν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Γέρον Μέμφιδος κ. Παῦλος καὶ Καρθαγένης κ. Χρυσόστομος.

Προσευχόμενοι, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων, εὐχόμεθα, ὅπως ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀναδείξῃ ἱκανὸν διάδοχον, ἀντάξιον τοῦ αἰοδύμου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 11ῃ Ἀπριλίου 1998

Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† Ὁ Ἀλεξανδρείας Πέτρος

τῆς Α. Θ. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. **Διοδώρου:**

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μεσσηνίας κ. **Χρυσόστομον**
Τοποτηρητὴν Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Ἑλλάδος
εἰς Ἀθήνας

Θλίβει πολλῇ πληροφορηθέντες πρὸς Κύριον ἐκδημίαν Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, ἀδελφοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῖν γενομένου, πολυχρονίως σπιβαρῶς διακυβερνήσαντος ναῦν ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας συμμετέχομεν πένθει αὐτῆς, διαπίρους ἀπὸ φρικτοῦ Γολγοθᾶ Ζωοδότῃ Χριστῷ ἀναφέροντες ἱκετηρίους προσευχὰς ὑπὲρ ἀναπαύσεως μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς ἐν χώρα ζώντων, παραμυθίσεως ἀπορφανισθείσης ποιμνῆς, φωτίσεως σεπτῆς Ἱεραρχίας ἀναδείξαι ἄξιον προκαθημένον.

Διοδώρος, Πατριάρχης Ἱεροσολύμων

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. **Ἀλεξίου:**

Ἱεράν Σύνοδον
τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἁγίας Φιλοθέης 21
Ἀθήνας - Ἑλλάδα

Μετὰ βαθείας λύπης ἐδέχθημεν τὰ νέα τοῦ θανάτου τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ. Ἐκ μέρους ὁλοκλήρου τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκφράζω εἰλικρινῆ συλλυπητήρια πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, κληρικούς καὶ λαϊκοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τὴν βαρεῖαν ἀπώλειαν καὶ ἀναπέμπομεν ἐγκαρδίους εὐχὰς πρὸς τὸν Ἄρχοντα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀποθανόντος Προκαθημένου ἐν σκηναῖς δικαίων μετὰ τῶν Ἁγίων.

Μετὰ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης
Ἀλέξιος, Πατριάρχης Μόσχας
καὶ πάσης Ρωσίας

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Σερβίας κ. **Παύλου:**

Μητροπολίτην Μεσσηνίας Χρυσόστομον
Τοποτηρητὴν Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου
Ἁγίας Φιλοθέης 21
Ἀθήνας - Ἑλλάδα

Ἐλυπήθημεν βαθύτατα ἐπὶ εἰδήσει ἀναπαύσεως Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ. Ἐκφράζομεν εἰλικρινῆ ἡμῶν συλλυπητήρια, δεόμενοι ὑπὲρ ἀναπαύσεως εὐγενούς αὐτοῦ ψυχῆς.

Ὁ Πατριάρχης Σερβίας Παῦλος

Τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρουμανίας κ. **Θεοκτίστου:**

Πρὸς τὸν δικαίως ἠγαπημένον λαὸν τοῦ Θεοῦ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος:
Ἱεράρχας, Ἱερεῖς, Διακόνους, Μοναχοὺς καὶ Μοναχὰς, διακεκριμένας Ἀρχὰς καὶ ἠγαπημένους πιστοὺς.

Τὰ νέα διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς ἀειμνήστου Αὐτοῦ Μακαριότητος, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐγένοντο αἰτία μεγάλης λύπης οὐ μόνον διὰ τὸν πιστὸν λαὸν τῆς παρὰ Θεοῦ ἠύλογημένης χώρας ταύτης, ἀλλὰ καὶ δι' ὁλόκληρον τὴν Χριστιανοσύνην, ἰδίως τὴν Ὀρθόδοξον, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας δύναται τις νὰ μνημονεύσῃ ὡσαύτως τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας. Ἡ θλίψις καὶ ἡ λύπη εἶναι μεγάλη, ἐφ' ὅσον ὁ χωρι-

σμός είναι πάντοτε σκληρός. Ἐν τούτοις, ἡ έορτὴ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐκάλεσε πλησίον του τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σεραφεῖμ, καὶ ἰδίως τὸ φῶς τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὅλοι θὰ φωτισθῶμεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐγγυῶνται τὴν ἐκ νέου συνάντησιν ἡμῶν ἐν τῇ δόξῃ τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐστερήθη τοῦ Καλοῦ Ποιμένου της, Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ, ὅστις ἐπὶ πολὺν χρόνον — ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου — κατήλυνε τὰς τίχας μᾶς ἐκ τῶν πλέον σεβασμίων Ἐκκλησιῶν τῆς Χριστιανοσύνης.

Συνδεδεμένος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ἐπισκόπων, ἱερέων τῶν ἐνοριῶν, καὶ μοναστικῶν κοινοτήτων, ὡς καὶ μεθ' ὅλων τῶν πιστῶν, ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ, εἶναι τώρα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὸν Ὅποιον ὑπηρέτησε μὲ μεγάλην προσπάθειαν καὶ σοφίαν καὶ εἰμεθα βέβαιοι ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν του εἰς τὸν Οὐράνιον Θρόνον θὰ συνεχίσῃ νὰ βοηθῇ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐφρόντιζε ἐπὶ τόσον μακρὸν χρόνον.

Ἡ ἠύλογημένη χώρα τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν πολὺ ἀγαπητοὶ εἰς τὴν καλὴν — ἀλλὰ δυνατὴν ἔναντι τῶν ἐχθρῶν — ψυχὴν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ. Εἶχε πλήρως ταυτίσει ἑαυτὸν μὲ χαρμόσυνα καὶ κρίσιμα γεγονότα τῆς Ἑλληνικῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν ἡμίσεος αἰῶνος καὶ πλέον, κατευθύνων μετὰ σοφίας τὰς ὑπηρεσίας καὶ ἐργασίας των διὰ προσευχῆς καὶ διὰ προσωπικῆς κατὰ διαφόρους τρόπους ἀναμίξεως εἰς τὴν ζωὴν τῆς χώρας.

Ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἠμπόδισε τὸν Μακαριώτατον Σεραφεῖμ νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς κρίσιμους καταστάσεις τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Τόσον αἱ χώραι, αἵτινες κατοικοῦνται κυρίως ὑπὸ μελῶν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ μερικαὶ Ὁρθόδοξοι κοινότητες τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ κόσμου ἠσθάνθησαν τὴν καλὴν καρδίαν τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς θρησκευτικὰ βιβλία, ὑλικὴν καὶ πνευματικὴν βοήθειαν καὶ ἐδέχθη νέους ἐκ τῶν διαφόρων αὐτῶν χωρῶν, διὰ νὰ σπουδάσουν οὗτοι ἐν Ἑλλάδι. Αὐτὰ εἶναι μόνον ὀλίγα παραδείγματα τῆς γενναιοδωρίας καὶ πανορθόδοξου συνειδήσεώς του.

Ἡ Ρουμανικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς, εἶχομεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μακαριωτάτου Σεραφεῖμ ἓνα πολὺ καλὸν φίλον καὶ ἀ-

δελφὸν ἐν Χριστῷ. Ἡ πρώτη βοήθεια πρὸς ἀνακουφίσιν ἀναγκῶν, ἥτις ἐστάλη εἰς Ρουμανίαν μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κομμουνισμοῦ, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1989, ἦτο δωρεὰ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ. Τὸ παράδειγμα τῆς Μακαριότητος του ἠκολούθησαν ταχέως ἄλλοι Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἐδημιούργησεν ἀμέσους σχέσεις μετὰ διαφόρων ἐπισκοπῶν καὶ ἀρχιεπισκοπῶν τοῦ Ρουμανικοῦ Πατριαρχείου. Πάντοτε εἶχομεν ἐλπίσει, μετὰ τὸ 1989, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος θὰ ἐπισκεφθῇ ἐκ νέου τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν χώραν μας, διὰ νὰ κοιμίσῃ τὰς εὐλογίας καὶ τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὸν κλῆρον καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Ρουμανίας. Ἀτυχῶς, ἡ κακὴ ὑγεία αὐτοῦ ἠμπόδισεν αὐτὸν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει τόσον πολὺ, ὡς κατ' ἐπανάληψιν εἶπεν εἰς ἡμᾶς.

Ἐν ὀνόματι τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἀγίας Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, τῶν ἱερέων, τῶν ἐνοριῶν καὶ τῶν μοναστικῶν κοινοτήτων καὶ τῶν Ρουμάνων Ὁρθόδοξων πιστῶν ἀπευθίνομεν νῦν λόγους ἐνθαρρύνσεως καὶ ἐμπνεύσεως πρὸς πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἱεράρχας, Ἀρχάς, ἱερεῖς καὶ πιστοὺς ἐπὶ τῇ πρὸς τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἐκδημίᾳ τοῦ ἀγαπητοῦ Ποιμένου, τοῦ σεβασμίου Πατρὸς καὶ ἀξίου ἀνδρὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ.

Εἶθε ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἐλέους Του νὰ ἀναπαύσῃ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ καὶ νὰ παράσῃ εἰς τὸν δούλον Του, Ἱεράρχην Σεραφεῖμ, τὸν ἀδελφόν μας, τώρα εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιγείου ζωῆς του τὴν ἀμοιβήν, ἥτις ἐπαξίως παρέχεται εἰς τὸν ἐκτελέσαντα τὸ καθήκον του: «Εὖ, δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ... εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου» (Ματθ. 25,23).

Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ.

Θεόκλιτος

Πατριάρχης τῆς Ρουμανικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας
(Ἑλληνικὴ ἀπόδοσις Ε.Δ.Θ.).

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Βουλγαρίας
κ. Μαξίμου:

Ἱερὰν Σύνοδον
τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας
Ἀθήνας

Σεβασμιώτατοι,

Μετὰ μεγάλης λύπης ἐπληροφόρηθημεν τὸν θάνατον τοῦ σεβαστοῦ εἰς ὅλους Προκαθημένου τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Μακαριωτάτου

Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεΐμ. Ἐξ ὀνόματος ἡμῶν καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκφράζομεν τὰ βαθύτατα συλλυπητήριά μας καὶ εὐχόμεθα εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ ὑπηρετοῦ ἐν ταῖς οὐρανίαις περιοχαῖς τῶν δικαίων. Εἶθε νὰ ἀναπαύεται ἐν εἰρήνῃ. Εἴη ἡ μνήμη του αἰωνία.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱεράς Συνόδου

† Μάξιμος

Πατριάρχης Βουλγαρίας

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Μετοχέτης καὶ Τυφλίδος καὶ Καθολικοῦ - Πατριάρχου πάσης Γεωργίας κ. Ἠλία Β':

Καθολικὸς Πατριάρχης

πάσης Γεωργίας

Σεβασμιώτατον Χρυσόστομον

Μητροπολίτην Μεσσηνίας

Τοποτηρητὴν

Ἐλάβομεν τὴν εἶδησιν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεΐμ. Ὁ Γεωργιανὸς Πατριάρχης ἐκφράζει τὴν λύπην του εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον, τὸν κληρὸν καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Ἑλλάδος. Μεγάλῃ εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ Μακαριωτάτου ὅσον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καὶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Εἶθε ὁ Κύριος νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῶν δικαίων, διὰ νὰ ἔχη τὴν αἰωνίαν κατοικίαν του ἐν τῷ φωτί.

Ἐκ μέρους τοῦ Γεωργιανοῦ Πατριαρχείου, ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Σαγκαρέτζο καὶ Γκουρτσιάνου κ. Abraham, θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν.

Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ εἴη μεθ' ὑμῶν.

Μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης ἐν Χριστῷ

† Ἠλίας Β'

Καθολικὸς Πατριάρχης πάσης Γεωργίας

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου:

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μεσσηνίας

κύριον Χρυσόστομον

Τοποτηρητὴν

Ἁγίας Φιλοθέης 21

Ἀθήνας

Θλίπει βαθυτάτῃ ἐδέχθημεν τὸ ἄγγελμα τῆς

πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεΐμ. Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία Κύπρου καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς, συμμετέχοντες εἰς τὸ βαρὺ πένθος τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνομεν Αὐτῇ, τῇ Ἱεραρχίᾳ καὶ παντὶ τῷ πληρώματι Αὐτῆς τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συλλυπητήρια, εὐχόμενοι ὀλοθύμως τῷ μὲν μεταστάντι αἰωνίαν τὴν ἀνάπαισιν, Αὐτῇ δὲ πλουσίαν τὴν παρὰ Κυρίου παραμυθίαν

† Ὁ Κύπρου Χρυσόστομος

Τοῦ Πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Μπιαλιστόκ (Πολωνίας) κ. Σάββα:

Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἁγίας Φιλοθέης 21

Ἀθήνας

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας στέλλω εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Προκαθημένου Αὐτῆς Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεΐμ. Ἀγαπῶντες τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ τὴν ἀδελφικὴν του σχέσιν πρὸς τὴν ἐν Πολωνίᾳ Ἐκκλησίαν ἡμῶν προσευχόμεθα διὰ τὴν ἀνάπαισιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Αἰωνία ἡ μνήμη.

† Σάββας, Ἀρχιεπίσκοπος Μπιαλιστόκ καὶ Γκντάσκ, Τοποτηρητῆς

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου:

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μεσσηνίας

Κύριον Χρυσόστομον

Τοποτηρητὴν Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Ἰωάννου Γενναδίου 14

Ἀθήνας

Μετὰ βαθυτάτης θλίψεως ἐπληροφορήθημεν ἐκδημίαν εἰς Κύριον μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ἐπὶ 24 ἔτη. Ἐκ καρδίας δεόμεθα ὁ Θεός, ὃν ἠγάπησε καὶ διηκόνησεν, ἀναπαύσῃ αὐτὸν ἐν χώρα ζώντων. Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ. Συμμετέχοντες ἀδελφικῶς εἰς πένθος προσφίλου Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, τελέσομεν προσεχῆ Κυριακὴν ἐν Καθεδρικῷ Ναῷ Τιράνων Τρισάγιον. Εἰς νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, Ἐκκλησίαν Ἀλβα-

νίας ἦν περιέβαλε μετὰ ἀγάπης, θέλει ἐκπροσωπή-
ση ἡμετέρα ἐλαχιστότης.

† Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας
Ἀναστάσιος

Τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος
κ. Κ. Σημίτη:

Πρὸς τὸν
Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μεσσηνίας
Κύριον Χρυσόστομον
Ἱερὰν Σύνοδον

Ἐκφράζω τὴ θλίψη μου γιὰ τὸν θάνατο τοῦ
προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μαχητὴς σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ, μὲ πλούσια ἀντι-
στασιακὴ δράση στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς, ὁ Μακα-
ριώτατος ὑπῆρξε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συνέβαλε
οὐσιαστικὰ ὡς ποιμενάρχης στὴν περαιτέρω προσ-
έγγιση τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὰ προβλήματα τῆς
σύγχρονης κοινωνίας.

Ἡ ἀπώλεια τοῦ Μακαριωτάτου φέρει στὴν
μνήμη μας τὸ πολύτιμο ποιμαντορικὸ του ἔργο ποῦ
τόσο ἄγγιξε τὶς καρδιὲς τοῦ χριστιανικοῦ πλη-
ρώματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Κώστας Σημίτης

Τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων
κ. Ἀπ. Κακλαμάνη:

Πρὸς τὴν
Ἱερὰν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Σεβασμιώτατοι

Ἐπὶ ἀδοκίτῳ ἐκδημίᾳ Μακαριωτάτου Ἀρχιε-
πισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σε-
ραφεῖμ, ὁ ὁποῖος ἐπαξίως διακόνησε Ἀυτοκέφαλον
Ἐκκλησίαν Ἑλλάδος ἐπὶ δεκαετίες, δεχθεῖτε βα-
θύτατα συλλυπητήρια τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς τῶν
Ἑλλήνων καὶ ἐμοῦ προσωπικῶς. Εὐχόμεθα ὅπως ὁ
Κύριος ἀναπαύσει τὴν ψυχὴν του.

Ἀπόστολος Χρ. Κακλαμάνης

Τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευ-
μάτων κ. Γεο. Ἀρσένη:

Πρὸς
τὴν Ἱερὰ Σύνοδο
τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Σεβασμιώτατοι,

Δεχθεῖτε τὰ εἰλικρινῆ συλλυπητήριά μου γιὰ
τὴν κοίμησιν τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθη-
νῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ. Ἡ μα-
κρὰ παραμονὴ του στὸ πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε γόνιμη. Θὰ μείνει ἀλησμόνη-
το τὸ πηγαῖο καὶ ἡ ἀπλότητα τοῦ χαρακτήρα του,
ὅπως ἐπίσης καὶ ὁ ἀνθρώπινος ἀνθορμητισμὸς του.

Αὐτὲς οἱ στιγμὲς εἶναι στιγμὲς θλίψης, περισυλ-
λογῆς καὶ εὐθύνης γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Ἱεραρ-
χίαν, τὴν Πολιτείαν, γιὰ ὅλο τὸν Ἑλληνορθόδοξο
κόσμο.

Γεράσιμος Δ. Ἀρσένης

Τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων κ. Δημ. Ἀβραμοπούλου:

Πρὸς τὸν Τοποτηρητὴ
τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου
Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μεσσηνίας
κ.κ. Χρυσόστομο

Σεβασμιώτατε,

Ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ τοῦ Σεπτοῦ Μακαριστοῦ Ἀρ-
χιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Σερα-
φεῖμ, παρακαλῶ δεχθεῖτε θερμότερα συλλυπητή-
ρια.

Ὁ Μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος, μιὰ ἀπὸ τὶς
πρὸ σπουδαῖες ἡγετιμὲς προσωπικότητες τῆς Ἐκ-
κλησίας, πρωτοστάτησε σὲ μεγάλα καὶ σπουδαῖα
γεγονότα, δίδοντας τὸ δικό του παρὼν στους θρη-
σκευτικὸς, κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς ἀγῶνες
τοῦ λαοῦ μας. Ὑπῆρξε ἐνθερμος πατριώτης καὶ
προσωπικότητα κύρους.

Ἡ ἀπώλειά του βαραίνει τοὺς ὤμους τῆς ἑλλη-
νικῆς κοινωνίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Πόλις τῶν Ἀθηνῶν πενθεῖ τὴν κοίμησιν τῆς
κεφαλῆς τῆς πνευματικῆς μας ἡγεσίας καὶ ἐνσπῆ-
πτει μὲ σεβασμὸ στὴν μνήμη του, ἀποτείνοντάς του
φόρο τιμῆς.

Ἄς εἶναι γαλήνιος ὁ δρόμος του πρὸς τὴν αἰω-
νιότητα.

Μὲ σεβασμὸ

Δημήτρης Λ. Ἀβραμόπουλος

Τῆς Α.Α. τοῦ Πάπα Ρώμης
κ. Ἰωάννου-Παύλου Β':

Son Éminence Chrysostomos,

Locus tenens

Église Orthodoxe de Grèce

Ag. Philothei 21 – 10556 Athènes

Apprenant le décès de Sa Béatitude Seraphim,
je partage la douleur des responsables et des fidè-

les de l' Église Orthodoxe de Grèce, qui pleurent la mort de leur Pasteur et je tiens a leur exprimer mes sentiments de fraternelle compassion. En ce moment de tristesse mais aussi d' espérance en la resurrection, je demande a la Trinité Sainte de lui donner le repos éternel. J' assure les membres de l' Église Orthodoxe de Grèce de ma Fervente prière.

IOANNES PAULUS PP II

(Μετάφρασις)

Σεβασμιώτατον Χρυσόστομον, Τοποτηρητήν
Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν Ἑλλάδος
Ἁγίας Φιλοθέης 21
Ἀθήνας

Πληροφορηθεὶς τὸν θάνατον τοῦ Μακαριωτάτου Σεραφεῖμ, συμμετέχω εἰς τὴν ὀδύνην τῶν Ὑπευθύνων καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι κλαίουσι διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ποιμένου των, καὶ ἐκφράζω εἰς αὐτοὺς τὰ αἰσθηματά μου τῆς ἀδελφικῆς συμπαθείας. Τὴν σιγὴν ταύτην τῆς θλίψεως, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τῆς ἐλπίδος εἰς τὴν ἀνάστασιν, προσεύχομαι εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ζητῶν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν αἰώνιαν ἀνάπαυσιν. Βεβαιῶν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἔνθερον προσευχήν μου.

Ἰωάννης - Παῦλος Β'

Τοῦ Προέδρου τῶν Η.Π.Α. κ. **W. J. Clinton:**

Πρεσβεία τῶν Η.Π.Α. 11 Ἀπριλίου 1998

Σεβασμιώτατα Μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἐλυπήθην πολὺ πληροφορηθεὶς τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ. Μετ' ὀδύνης θὰ αἰσθανώμεθα τὴν ἔλλειψιν τῆς φωνῆς του δι' εἰρήνην καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην.

Γνωρίζω καὶ σέβομαι τὴν ἐξαιρετικὴν ἀγάπην μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ἑλλήνων, περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις. Τοιοῦτοι Ὁρθόδοξοι Ἡγέται, ὡς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ, ἔχουν μεγάλην ὑπευθυνότητα διὰ στενοὺς δεσμοὺς οἱ ὅποιοι ὑπάρχουν καὶ ἔχουν παίξει οὐσιώδη ρόλον εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Φέρω ἐπίσης εἰς τὸν νοῦν μου τὸν σπουδαῖον ρόλον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν

ἑλληνικὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ ἐβάστασε ὑπερηφάνως τὴν κληρονομίαν ταύτην καὶ δι' αὐτὸ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ οἱ ὅπουδήποτε φίλοι τῆς Ἑλλάδος εἶναι εὐγνώμονες.

Παρακαλῶ δεχθῆτε τὰ συλλυπητήριά μου καὶ ἐκεῖνα τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ. Αἱ προσευχαὶ μας εἶναι μεθ' ὑμῶν.

Εἰλικρινῶς Ὑμέτερος
William J. Clinton

Τοῦ Προέδρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς κ.
Z. Σαντέρ:

Πρὸς τὸν Τοποτηρητὴ
Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη
Μεσσηνίας κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ
Σεβασμιώτατε,

Μὲ βαθεῖά μου λύπη πληροφορήθηκα τὴν κοίμηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, μιὰ μορφὴ ἰδιαίτερα σημαντικὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῶν μεταπολεμικῶν χρόνων, ὁ ὅποιος σφράγισε μὲ τὴν προσωπικότητά του τὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς Πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ ἤθελα νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰ εἰλικρινῆ μου συλλυπητήρια καὶ νὰ σᾶς γνωστοποιήσω ὅτι στὴν κηδεῖα τοῦ Μακαριωτάτου, τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἐμένα προσωπικά, θὰ ἐκπροσωπήσει ὁ κ. Χρ. Παπουτσοῦ, Μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς.

Μὲ ἰδιαίτερη τιμὴ,
Z. Σαντέρ

Πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς
Ε.Δ.Θ.

Οἱ φωτογραφίες τοῦ ἀφιερώματος
εἶναι τῆς «Εὐρωκίνησις»
Τηλ. 3800.107, 3814.933

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Κατωτέρω παραθέτομεν κατ' ἐκλογὴν καὶ δειγματοληπτικῶς μερικὰ ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν Ψηφισμάτων, τὰ ὁποῖα διετυπώθησαν ἐπὶ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ:

Τῆς Κοσμητείας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σήμερον, τὴν 10ην Ἀπριλίου 1998, συνελθοῦσα ἐκτάκτως ἡ Κοσμητεία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, καὶ τοῦ Ποιμενάρχου ἡμῶν

Κυροῦ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ἀκούσασα δὲ τοῦ Κοσμητοῦ τῆς Σχολῆς, ἐξάραντος τὴν πολυσχιδῆ ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν δράσιν Αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν πολλαπλὴν καὶ σπουδαίαν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν προσφορὰν Αὐτοῦ, ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως ὅπως:

1. Ἀναρτηθῆ μεσίσιος ἡ Σημαία τῆς Σχολῆς μέχρι καὶ τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας.
2. Ἀργήσῃ ἡ Σχολὴ σήμερον καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας Αὐτοῦ.
3. Τελεσθῆ Τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς Αὐτοῦ, εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς Σχολῆς.
4. Παρακολουθήσῃ σύσσωμος ἡ Σχολὴ τὴν ἐκφορὰν τῆς σεπτῆς Αὐτοῦ σοροῦ.
5. Κατατεθῆ στέφανος ἐκ δάφνης ὑπὸ τοῦ Κοσμητοῦ, ἐπὶ τῆς σεπτῆς Αὐτοῦ σοροῦ.
6. Ἐκφρασθοῦν τὰ συλλυπητήρια τῆς Σχολῆς εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τοὺς οἰκείους Αὐτοῦ, καὶ

7. Δημοσιευθῆ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 10ῃ Ἀπριλίου 1998

Ὁ Κοσμητὼρ

Καθηγητῆς ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

Τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν

Τὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν συνελθὼν ἐκτάκτως σήμερον τὴν 10.4.1998 ἐπὶ τῆς ἐκδημίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ἀπεφάσισε ὅπως κηρύξῃ τριήμερον πένθος τοῦ

Τμήματος, ἀποστείλῃ συλλυπητήριο τηλεγράφημα πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, παρακολουθήσῃ τὴ νεκρώσιμο ἀκολουθία ἢ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἄντι στεφάνου καταθέσῃ δοχ. 100.000 εἰς τὸ Φιλόπτωχον Ταμεῖον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἡ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος

Καθηγήτρια ΝΙΚΟΛΙΤΣΑ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ

Τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Τὸ Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μὲ τὴν ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

σήμερα Παρασκευὴ 10 Ἀπριλίου 1998, ἡμέρα μνήμης τοῦ Ἐθνομάρτυρος καὶ Νεομάρτυρος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ἐκφράζει πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς οἰκείους του τὰ βαθύτατα συλλυπητήρια καὶ κάνει τὴ δήλωσιν ὅτι ἡ 25ετῆς Ἀρχιεπισκοπία Σεραφεῖμ συνιστᾷ γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ καὶ Ἐθνικὴ Ἱστορία μὴ ἀπὸ τίς πιὸ δυναμικῆς καὶ καρποφόρες περιόδους μὲ ἀναφορὰ στὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὸ Γένος, ὁ ἴδιος δὲ ὑπόδειγμα ἀπλότητος, εὐλικρίνειας καὶ ἀγάπης.

Ὁ Πρόεδρος

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Τοῦ Πρυτανικοῦ Συμβουλίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων

Τὸ Πρυτανικὸ Συμβούλιο τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, μόλις πληροφορήθηκε τὴν κοίμησιν τοῦ Μακαριστοῦ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

συνήλθε ἑκτακτὰ στὴν ἀριθμ. 577/10.4.98 συνεδρία του καὶ ἀφοῦ ἀκουσε τὸν Πρύτανη τοῦ Παν/μίου κ. Χρ. Μασσαλά, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στὴ σεμνὴ ἀνθρώπινη πορεία του, στὴν ἀποφασιστικὴ του συμβολὴ στὴν ἵδρυσιν τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων καὶ στὴν ἔντονη παρουσία του στὴ σύγχρονη ἱστορία τοῦ τόπου μας, ἀποφάσισε τὰ ἑξῆς:

– Νὰ παραστει ἐκπρόσωπος τοῦ Παν/μίου μας σὴν κηδεῖα του.

– Νὰ σταλεῖ συλλυπητήριο τηλεγράφημα σὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

– Νὰ κατατεθεῖ στεφάνι στὴ σορὸ του.

– Νὰ ὀνομασθεῖ μία αἴθουσα τοῦ Παν/μίου σὲ αἴθουσα «Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ».

– Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν ψήφισμα στὸν ἡμερήσιο τύπο.

Ἰωάννινα, 10 Ἀπριλίου 1998

Τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων, μετὰ τὸ θλιβερὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ ΣΕΡΑΦΕΙΜ, συνήλθε ἐκτάκτως στὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Χαλκοκονδύλη 37 Γραφεῖα τῆς, στίς 10.4.1998 ἡμέρα Παρασκευὴ καὶ ὥρα 10 π.μ. καὶ ὁμόφωνα ἀπεφάσισε:

1. Νὰ διαβιβάσει τηλεγραφικὰ τὰ συλλυπητήριά της σὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ στοὺς οἰκείους τοῦ κοιμηθέντος Ἀρχιεπισκόπου.

2. Ἐκπρόσωπός της νὰ παραστει σὴν ἐξόδιον ἀκολουθία.

3. Νὰ καταθέσει ἀντὶ στεφάνου τὸ συμβολικὸ ποσὸ τῶν 200.000 ὑπὲρ τοῦ ταμείου ἀλληλεγγύης τῆς Ἐνώσεως καὶ

4. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν στὸ προσεχὲς (ἀρ. 2) τεῦχος τῆς «Κοινωνίας».

Διὰ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο

Ὁ Πρόεδρος
Κων. Μουρατίδης
Καθηγ. Πανεπιστημίου

Ὁ Γεν. Γραμματέας
Παν. Ἀνδριόπουλος
τ. Καθηγητῆς Μ.Ε.

Τοῦ Πολυμελοῦς Συμβουλίου τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς

Τὸ Πολυμελὲς Συμβούλιο τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, συνελθὼν ἐκτάκτως σήμερον τὴν 10ην Ἀπριλίου 1998 ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἄγγέλματι τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ περιέβαλε μὲ ἰδιαίτεραν στοργὴν τὴν ἱστορικὴν Ριζαρείου Σχολὴν καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Παιδείαν ἀπεφάσισε:

1. Νὰ παραστει εἰς τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν καὶ νὰ καταθέσει στέφανον ἐπὶ τοῦ σκηνώματος.

2. Νὰ ἀργήσουν τὰ Γραφεῖα Διοικήσεως καὶ ἡ Σχολὴ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδεῖας καὶ

3. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου.

Τὸ Πολυμελὲς Συμβούλιο
τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς

Τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἀποφοίτων Ἱεροδιδασκαλείου Βελλᾶς

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἀποφοίτων Ἱεροδιδασκαλείου Βελλᾶς σὴν ἔκτακτη συνεδρίασή του στίς 11.4.1998

ΤΙΜΩΝΤΑΣ

τὴ μνήμη καὶ τὴν προσφορὰ ζωῆς πρὸς τὸ Ἱεροδιδασκαλεῖο Βελλᾶς τοῦ ἐκλιπόντος Πνευματικοῦ Πατέρα ὄλων μας Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

1. Νὰ παραστει σύσσωμο τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο σὴν νεκρώσιμῳ Ἀκολουθίᾳ καὶ σὴν κηδεῖα τοῦ ἐκλιπόντος,

2. Νὰ καταθέσει στέφανο.

3. Νὰ προσκαλέσει ὅλα τὰ Μέλη του ὅπως παραστοῦν καὶ προσευχηθοῦν ὑπὲρ ἀναπαύσεώς του στὴ θεία Λειτουργία καὶ τὸ Τρισάγιο ποῦ θὰ τελεσθεῖ – σὲ ἡμερομηνία ποῦ θὰ ὀρισθεῖ – σὴν Ἱερὰ Μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Βελλᾶς Ἰωαννίνων.

4. Νὰ κατατεθεῖ ποσὸ 30.000 δρχ. στὸ Ἄσυλο Ἀνιάτων Ἰωαννίνων.

5. Νὰ ἀποσταλεῖ σὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ

6. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν στίς ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἰωαννίνων.

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γεν. Γραμματέας

Τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Σιβιτανιδείου Ἰδρύματος

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Σιβιτανιδείου Ἰδρύματος, μετὰ τὴν ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος, Προέδρου τοῦ Δ.Σ. τῆς Σιβιτανιδείου Δημόσιας Σχολῆς Τεχνῶν καὶ Ἐπαγγελμάτων, μακαριστοῦ

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ἀποφασίζει ὁμόφωνα:

1. Νὰ ὑψωθεῖ μεσίστια ἢ σημαία στὸ Ἴδρυμα.

2. Νὰ σταλεῖ συλλυπητήριο τηλεγράφημα σὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, σὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ στοὺς οἰκείους του.

3. Νὰ κατατεθεῖ στεφάνι στὴ σορὸ τοῦ νεκροῦ.
4. Νὰ παραστειῖ στὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία τὸ Δ.Σ., ἀντιπροσωπεύει ἐργαζομένων καὶ μαθητῶν τῆς Σχολῆς.
5. Νὰ μὴ λειτουργήσουν ὅλες οἱ ὑπηρεσίες τοῦ Ἱδρύματος, τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας.
6. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν ψήφισμα στὶς ἐφημερίδες Ἐλευθεροτυπία, Καθημερινή, Νέα, Ἔθνος καὶ Ἐλεύθερο Τύπο.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Δ.Σ.
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΤΘΙΑΣ
 Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου

**Τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου
 τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν**

Τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, σὲ ἔκτακτη χθεσινὴ συνεδρίασή του μετὰ τὴ θλιβερὴ εἶδηση τῆς κοιμήσεως τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, ἀποφάσισε ὁμόφωνα τὰ ἀκόλουθα:

1. Νὰ τοῦ ἀπονειμηθεῖ, μετὰ θάνατον, τὸ Χρυσὸ Μετάλλιο Ἀξίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.
2. Νὰ παραχωρηθεῖ, τιμῆς ἕνεκεν, τάφος στὸ Α' Κοιμητήριον Ἀθηνῶν.
3. Νὰ παραστειῖ σύσσωμο τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο στὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία.
4. Νὰ κατατεθεῖ στεφάνι ἐκ μέρους τῶν μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.
5. Νὰ τηρηθεῖ, στὴ μνήμη του, ἐνὸς λεπτοῦ σιγῆς.

Ἀθήνα, 11 Ἀπριλίου 1998

Τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Καρδίτσας

Τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο Καρδίτσας σὲ ἔκτακτη συνεδρίασή του ἀποφάσισε:

- Νὰ ἐκφράσει τὰ συλλυπητήριά του στοὺς οἰκείους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ.
- Νὰ καταθέσει στεφάνι στὴν κηδεία του.
- Νὰ δοθεῖ τὸ ὄνομά του σὲ δρόμο τῆς πόλης.
- Νὰ παραστειῖ ὁ δήμαρχος καὶ σύσσωμο τὸ δημοτικὸ συμβούλιο στὴν κηδεία.

Τοῦ Δήμου Σητείας νομοῦ Λασιθίου

Σήμερα στὶς 10.4.98 συνήλθε σὲ ἔκτακτη συνεδρίαση τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο Σητείας μετὰ ἀφορμὴ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ ἐκφράζοντας τὴ λύπη του καὶ συμμετέχοντας στὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας.

Ὁ ἐκλιπὼν στὴν πολυετὴ διακονία του προσέφερε, σὲ καιροὺς χαλεποῦς, πολύτιμες ὑπηρεσίες

στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸ Ἔθνος. Στὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση, εἰδικὰ ὅταν ἦταν Μητροπολίτης Ἰωαννίνων καὶ ἐπελήφθη ἀκολούθως πολλῶν προβλημάτων σὲ παγκόσμιο κλίμακα.

Μὲ πρωτοβουλία του στάλθηκαν βοηθήματα σὲ χώρες τοῦ τρίτου κόσμου ποὺ μαστίζονται ἀπὸ ἀσθένειες καὶ πείνα, στὴ Βοσνία καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς ποὺ ὑπῆρξαν θεομηνίες. Διακρινόταν γιὰ τὸν εὐθὺ καὶ ἀκέραιο χαρακτήρα του, τὴν εὐκρίνειά του καὶ τὴν ἀπέραντη ἀγάπη καὶ καλοσύνη σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀκόμη καὶ στοὺς ἐχθροὺς του.

Ὅλα τούτα συνεκτιμώντας τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο

ΨΗΦΙΖΕΙ ΟΜΟΦΩΝΑ

1. Νὰ ἀναρτηθεῖ μεσίτια ἢ σημαία στὸ Δημοτικὸ κατάστημα.
2. Νὰ δοθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλιπόντος Ἀρχιεπισκόπου σὲ ὁδὸ τοῦ νέου σχεδίου πόλης.
3. Νὰ δοθεῖ, ἀντὶ στεφάνου, τὸ χρηματικὸ ποσὸ τῶν 100.000 δρχ. ὑπὲρ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου Σητείας.
4. Νὰ σταλεῖ τὸ παρὸν ψήφισμα στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας καὶ στὴν οἰκογένεια τοῦ ἐκλιπόντος.

Τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν συνήλθε σήμερον ἐκτάκτως τὴν 10.4.1998, ἡμέρα Παρασκευὴ καὶ ΟΜΟΦΩΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ:

1. Νὰ ἐκφράσει τὴ βαθύτατη θλίψη του γιὰ τὸ θάνατον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ.
2. Νὰ δηλώσει ὅτι ὑπῆρξε ἡγέτης ἀντάξιος τῆς ἐποχῆς του.
3. Νὰ καταθέσει ἀντὶ στεφάνου 100.000 δρχ. στὸ Ταμεῖο περιθάλψης Δικηγόρων.
4. Νὰ παρακολουθήσει τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τὴν κηδεία του.
5. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν στὸν Τύπο.

Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου

**Τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου
 τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**

Τὸ Γενικὸ Συμβούλιο τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴ σημερινὴ του Συνεδρίαση καὶ μετὰ τὴ θλιβερὴ ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

συμμετέχοντας στο πανελλήνιο πένθος για την απώλεια του προκαθημένου της Έκκλησίας της Ελλάδος

ψηφίζει

– να αναρτηθεί μεσίτια ή σημαία της Τράπεζας μέχρι την ημέρα της κηδείας του,

– να παραστεί ή Διοίκηση στη νεκρώσιμη ακολουθία,

– να κατατεθεί στεφάνι στη σορό του,

– να διατεθεί ποσό 3.000.000 δρχ. για φιλανθρωπικούς σκοπούς,

– να δημοσιευθεί το παρόν ψήφισμα στον Τύπο.

Αθήνα, 10 Απριλίου 1998

Της Έθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Έθνικής Τράπεζας της Ελλάδος συνήλθε σε συνεδρίαση μετά το θλιβερό άκουσμα της έκδημίας του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ό οποίος διετέλεσε για μία τριακονταετία μέλος του, εξέφρασε τη βαθύτατη λύπη του εκτιμώντας τη μεγάλη προσφορά του έκλιπόντος Αρχιεπισκόπου στην Έκκλησία, τη χώρα αλλά και την Τράπεζα και, τιμώντας την μνήμη του, αποφάσισε:

– να αναρτηθεί μεσίτια ή σημαία στο Κεντρικό Κατάστημα της Έθνικής Τράπεζας μέχρι την ημέρα της κηδείας του.

– Να εκφράσει τα συλλυπητήρια στους οικείους του.

– Να παρακολουθήσει την κηδεία του.

– Να κατατεθεί στεφάνι στη σορό του.

– Να προσφέρει στη μνήμη του το ποσό δρχ. 10.000.000 υπέρ φιλανθρωπικών και άλλων σκοπών.

– Να δημοσιευθεί το ψήφισμα στον Τύπο.

Αθήνα, 10 Απριλίου 1998

Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου
Διοικητής ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Τού Δ.Σ. της Έμπορικής Τραπέζης

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Έμπορικής Τράπεζας, συνήλθε εκτάκτως, μετά το θλιβερό άγγελμα του θανάτου του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

εκτιμώντας τη μεγάλη προσφορά του έκλιπόντος στην Όρθόδοξη Έκκλησία και, τιμώντας τη μνήμη του, αποφάσισε:

– Να εκφράσει τα συλλυπητήρια στους οικείους του.

– Να προσφέρει στη μνήμη του το ποσό των δρχ. 3.000.000 υπέρ φιλανθρωπικών σκοπών.

– Να δημοσιευθεί το ψήφισμα αυτό στον Τύπο.

Αθήνα, 10 Απριλίου 1998

Το Διοικητικό Συμβούλιο

της Έμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

Τού Δ.Σ. της ΕΤΒΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Έλληνικής Τράπεζας Βιομηχανικής Αναπτύξεως συνήλθε σε συνεδρίαση μετά τη θλιβερή άναγγελία του θανάτου του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

συμμετέχοντας στο πανελλήνιο πένθος του έκλιπόντος Αρχιεπισκόπου και τιμώντας τη μνήμη του αποφάσισε:

– να αναρτηθεί μεσίτια ή σημαία της Τράπεζας μέχρι την ημέρα της κηδείας του,

– να παραστεί στη νεκρώσιμη ακολουθία,

– να κατατεθεί στεφάνι στη σορό του,

– να προσφέρει στη μνήμη του το ποσό δρχ. 500.000 για φιλανθρωπικούς σκοπούς,

– να δημοσιευθεί το παρόν ψήφισμα στον Τύπο.

Αθήνα, 10 Απριλίου 1998

Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου
Διοικητής Γεώργιος Κασμάς

Της Πανελληνίου Ένώσεως Γονέων

Το Διοικητικό Συμβούλιον της «Πανελληνίου Ένώσεως Γονέων δια την προστασίαν του Έλληνορθόδοξου Πολιτισμού, της Οικογενείας και του Ατόμου», άμα τῷ άγγέλματι της πρὸς Κύριον έκδημίας του Έπιτίμου Προέδρου της

ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κυρού ΣΕΡΑΦΕΙΜ

συνήλθεν σήμερα εν συντριβή καρδίας, υπό την προεδρίαν του Προέδρου του Πνευματικού Συμβουλίου της Π.Ε.Γ. π. Κυριακού Τσουρού, εις έκτακτον συνεδρίαν και έψήφισεν όμοφώνως τὰ ακόλουθα:

1. Εκφράζει την άπέραντον εύγνωμοσύνην του πρὸς τὸ πολυσέβαστον πρόσωπον του μακαριστού Αρχιεπισκόπου ό Όποίος, θέσας υπό την Έπίτιμον Προεδρίαν Αύτου την Π.Ε.Γ., έξεδήλωσεν την άμέριστον συμπαραστάσιν του πρὸς τὸ έργον αὐ-

τῆς καὶ τὸν ἰδρυτὴν τῆς μακαριστὸν π. Ἀντώνιον Ἀλεβιζόπουλον, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος εἶχε κοσμήσει διὰ τοῦ ζηλευτοῦ τίτλου τοῦ «καταξιωμένου συνεργάτου του».

2. Ἐκφράζει μετὰ υἱικῆς ἀφοσιώσεως τὰ θερμὰ συλλυπητήρια τῶν μελῶν καὶ τῶν συνεργατῶν τῆς Π.Ε.Γ. πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ μακαριστοῦ Πατρὸς καὶ Ποιμενάρχου ἡμῶν.

3. Ὑπόσχεται νὰ συνεχίσῃ μὲ ζῆλον καὶ συνέπειαν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης εἰς τὴν Π.Ε.Γ. εἰδικῆς ἐντολῆς τῆς Ἐκκλησίας, εἰς διαρκῆς μνημόσυνον τοῦ μεταστάντος Ἐπιτίμου Προέδρου τῆς.

4. Ἀποφασίζει ὅπως παραστῆ σύσσωμον εἰς τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν τοῦ μεταστάντος.

5. Τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ ὑποβληθῆ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ δημοσιευθῆ εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Διάλογος».

Ἀθῆναι 10 Ἀπριλίου 1998

Διὰ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Πν. Συμβουλίου

Πρωτ. Κυριακὸς Τσουρὸς

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου
Ἀθαν. Νεοφώτιστος

Τοῦ Ἰδρύματος «Παναγία Σουμελά»

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Πανελληνίου Ἱεροῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς «Παναγίας Σουμελά» μετὰ τὴν εἶδηση τῆς εἰς Κύριον ἀποδημίας τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυροῦ ΣΕΡΑΦΕΙΜ συνήλθε ἐκτάκτως τὴν 10 Ἀπριλίου 1998 σὲ συνεδρίαση καὶ ἀποφάσισε:

1. Νὰ ἐκφράσει στὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς οἰκείους του τὰ θερμὰ συλλυπητήρια.

2. Νὰ ἀναρτηθῆ μεσίτια ἢ σημαία τοῦ ἰδρύματος στὰ ὑψώματα τῆς Καστανιάς.

3. Νὰ ψαλεῖ τρισάγιο στὸ Ναὸ τῆς Σουμελιώτισσας.

4. Νὰ διατεθεῖ ποσὸ 500.000 γιὰ τὴν ἐνίσχυση ἀναξιοπαθούντων Ἑλληνορθόδοξων παλινοσσιούντων ὁμογενῶν ἀντὶ στεφάνου.

ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γενικὸς Γραμματέας
Γεώργιος Τανιμανίδης Λεων. Παπαδόπουλος

Τῆς Ἐφορείας τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου
«Παρνασσὸς»

Ἡ Ἐφορεία τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παν-

ασσοῦς συνελθοῦσα ἐκτάκτως ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

Κυροῦ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἐπιτίμου Μέλους τοῦ Συλλόγου ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς, ἐπὶ μακρὸν καὶ πολλὰ προσενηγκόντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος καὶ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκτίμησιν αὐτοῦ, πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐπιδείξαντος, ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως ὅπως:

α. Παραστῆ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐφορείας κατὰ τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν.

β. Ἀναρτηθῆ μεσίσιος ἢ σημαία τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τριήμερον.

γ. Ἐκφραστοῦν τὰ συλλυπητήρια τοῦ Συλλόγου εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Τοποτηρητὴν, τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ ἐκλιπόντος.

δ. Δημοσιευθῆ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου.

Ἐν Ἀθῆναις, τῇ 10ῃ Ἀπριλίου 1998

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γεν. Γραμματέας
ΝΙΚ. Α. ΛΙΒΑΔΑΡΑΣ ΝΙΚ. Α. ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

τῆς Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος Νέων Ἀθηνῶν

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος Νέων Ἀθηνῶν συνήλθεν ἐκτάκτως μετὰ τὸ θλιβερὸ ἀγγελμα τῆς κοιμήσεως τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ἰσοβίου ἐπιτίμου προέδρου τῆς Ἀδελφότητος καὶ μετὰ τήρησιν σιγῆς μνήμης καὶ προσευχῆς τῶν μελῶν του, τὸ Δ.Σ. ἀποφάσισε ὁμόφωνα:

1. Νὰ ἀναρτηθῆ μεσίσιος ἢ σημαία στὰ κέντρα δράσεως τῆς ΧΑΝ.

2. Νὰ μετᾶσχουν τὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητος στὸ προσκύνημα καὶ τὴν τελετὴ τῆς ταφῆς τοῦ σκηνώματος τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐπιτίμου Προέδρου τῆς.

3. Νὰ συνυποβληθοῦν δημόσια, μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ, τὰ βαθύτατα συλλυπητήρια τῶν στελεχῶν καὶ μελῶν τῆς ΧΑΝ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τοὺς συγγενεῖς τοῦ κοιμηθέντος.

4. Νὰ διατεθοῦν ὑποτροφίες ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἀθλητικῶν προγραμμάτων τῆς ΧΑΝ σὲ νεαρὰ ἄτομα εἰς μνήμην καὶ τιμὴν τοῦ εἰς Κύριον μεταστάντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

5. Νὰ ἀνακοινωθῆ τὸ παρὸν ψήφισμα ἀπὸ τὰ ΜΜΕ.

Ὁ Πρόεδρος
Ν. ΜΠΙΜΠΡΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματέας
Χ. ΜΕΣΣΑΡΗΣ

Τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ, συνελθὸν ἐκτάκτως, σήμερον 10ην Ἀπριλίου 1998, ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 12ην μ., ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ Προέδρου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος

κυροῦ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ἀκούσαν τοῦ Προέδρου καὶ πάντων τῶν Μελῶν του, ποὺ ἐξῆραν τὸν μακροχρόνιον, συνεχῆ, ἄοκνον, συνεπῆ, σταθερὸν καὶ ἀταλάντευτον ἀγῶνα Του, ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ὑποδούλου, εἰσέτι, Βορείου Ἠπείρου, καθὼς καὶ τὴν προσφορὰν Του, γενικώτερον, πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ὁρθοδοξίαν,

ἀποφασίζει

1. νὰ παραστή στὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν σύσσωμον τὸ Δ.Σ.,

2. ν' ἀπευθύνῃ τὸν ὕστατον χαιρετισμὸν στὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Ἀγῶνος καὶ νὰ καταθέσῃ στέφανον στὸ σελτὸν Του σκῆνωμα, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ.,

3. νὰ παραμείνουν τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου κλειστὰ καὶ ἡ Σημαία μεσίσιος ἐπὶ 3ῆμερον,

4. ν' ἀναρτηθῆ ἡ εἰκὼν τοῦ μεταστάντος εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου, καὶ

5. νὰ δημοσιευθῆ τὸ παρὸν διὰ τοῦ Τύπου.

Ἐντολὴ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

Ὁ Γεν. Γραμματέας

Ὁ Πρόεδρος

Ἰωάν. Οἰκονόμου

Κων/νος Μάρης

Τοῦ Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν

Στὰ Ἰωάννινα σήμερα στὶς 10 Ἀπριλίου 1998 ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας Παρασκευὴ καὶ ὥρα 20:30 συνήλθε ἐκτάκτως τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν, ἔπειτα ἀπὸ τὸ θλιβερὸ ἀγγέλιμα τῆς κοιμήσεως τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος γιὰ 30/ετία ὑπῆρξε Πρόεδρος - Ἀρχηγὸς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος.

Εἰσηγούμενου τοῦ προέδρου, τὸ Δ.Σ.

ἀποφασίζει ὁμοφώνως:

1. Νὰ παραστῆ ἐκπρόσωπος τοῦ ΙΒΕ στὴν κηδεῖα.

2. Ἀντὶ στεφάνου νὰ διατεθεῖ τὸ ποσὸ τῶν ἐκατὸ χιλιάδων δραχμῶν (100.000) στὸ κληροδότημα Ἑλλης Πασχίδη γιὰ τοὺς σκοποὺς του.

3. Νὰ ἀργήσουν τὰ Γραφεῖα τοῦ Ἰδρύματος κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κηδεῖας.

4. Νὰ ἀποσταλοῦν συλλυπητήρια τηλεγραφήματα στὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ τοὺς οἰκείους του.

5. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν ψήφισμα σὲ μία ἡμερησία ἐφημερίδα τῶν Ἰωαννίνων καὶ σὲ μία τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γενικὸς Γραμματέας

Τῆς «Ἐνώσεως Δημοκρατικῶν Ἀγωνιστῶν Ἐθνικῆς Ἀντίστασης 1941-1944 (ΕΔΕΣ)»

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς «ΕΝΩΣΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ - ΕΔΕΣ 1941-1944», συνελθὸν ἐκτάκτως λόγῳ τοῦ θλιβεροῦ καὶ ὀδυνηροῦ ἀγγέλματος τῆς ἐκδημίας πρὸς τὸν Ὑψιστον τοῦ καταξιώσαντος κατ' ἤθος, ἀρετῆ, χριστιανικὰ βιώματα καὶ αἰσθήματα, ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνορθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, προσενεγκόντος ἐν ταυτῷ γενικότεραν πολῦτιμον ὑπηρεσίαν πρὸς τὸ Ἔθνος, καὶ εἰδικότερον γενναίου εὐέλπιδος στὸν ἀγῶνα τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως ἀπὸ τὶς ἐνοπλες τάξεις τῶν ΕΟΕΑ-ΕΔΕΣ, κατόπιν διαλογικῆς συζητήσεως καθ' ἣν ἅπαντα τὰ μέλη προσηκόντως καὶ εὐσεβάτως ἀξιολόγησαν τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τούτου, ὁμοφώνως ἀποφασίζει:

1) Νὰ παραστῆ σύσσωμο τὸ Δ.Σ. στὴν κηδεῖα καὶ τὴν ἐκφορὰ τοῦ ἀξιωμακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ.

2) Ὁ Πρόεδρος του κ. Κώστας Παπαγιαννάκης νὰ ἐκφωνήσῃ σύντομον ἐπικηδεῖον χαιρετισμὸν, ἀναφερόμενον εἰς τὴν πολῦπλευρον, ἀξιόλογον καὶ εὐσέβαστον μνήμην τοῦ ἐκδημήσαντος Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

3) Νὰ καταθέσῃ δάφνινον στέφανον ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ ἐκ μέρους τῆς Ἐνώσεως Δημοκρατικῶν Ἀγωνιστῶν Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως ΕΔΕΣ.

4) Νὰ κατατεθεῖ ἐπίσης στέφανος ἐκ μέρους τῆς Νεολαίας τοῦ ΕΔΕΣ (ΕΔΕΕ).

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

Τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος Ἀποκαταστάσεως Ὁμογενῶν ἐξ Ἀλβανίας

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἰδρύματος Ἀποκαταστάσεως Ὁμογενῶν ἐξ Ἀλβανίας (Ἰδρυμα Λάτση), μόλις πληροφορήθηκε τὸ θάνατο τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς συ-

στάσεώς του συνέδεσε τὸ ὄνομά του με τὴν προσφορά ἔργου ιδιαίτερης κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς σημασίας, συνῆλθε ἐκτάκτως σήμερα, 10 Ἀπριλίου 1998, καὶ ἀποφάσισε:

1. Νὰ παραστῆ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο στὴν κηδεία καὶ νὰ καταθέσει στεφάνι στὸ σκήνωμα.

2. Νὰ καθιερωθεῖ στὴ μνήμη τοῦ μεταστάντος εἰδικὴ ὑποτροφία γιὰ τοὺς ἀποφοίτους τῶν Τεχνικῶν Σχολῶν τοῦ Ἰδρύματος στὴν Παγωνιανὴ Ἰωαννίνων, καὶ

3. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν στὸν Τύπο.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ

Τὸ Κεντρικὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, διακατεχόμενο ἀπὸ βαθυτάτη θλίψη γιὰ τὴν ἐκδημία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Ἐπιτίμου Ἀντιπροέδρου αὐτοῦ ψηφίζει:

1. Νὰ ἀναρτηθεῖ μεσίσιος ἢ σημαία τοῦ ΕΕΣ στὰ Κεντρικὰ Γραφεῖα του.

2. Νὰ ἀργήσουν τὰ Γραφεῖα κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας.

3. Νὰ κατατεθεῖ ἀντὶ στεφάνου τὸ ποσὸ τῶν 500.000 δραχμῶν στὴ Στέγη Κατάκοιτων Γερόντων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (Λόφος Σκουζέ).

Ἀθήνα 10 Ἀπριλίου 1998

Ὁ Πρόεδρος

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΙΝΗΣ

Ἡ Γενικὴ Γραμματέας

ΕΛΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

**Τῆς Διαχειριστικῆς Ἐπιτροπῆς
τοῦ Κληροδοτήματος Μαρίας Στυλ. Κασιμάτη**

Ἡ Διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κληροδοτήματος Μαρίας Στυλ. Κασιμάτη μετὰ τὴν ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ προέδρου αὐτῆς Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ, συνῆλθε τὴν 10ῃ Ἀπριλίου 1998 σὲ ἐκτακτὴ συνεδρία ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ ἀντιπροέδρου καθηγητοῦ κ. Χαράλαμπου Σεπεντζή, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐξήρε τὴ μεγάλη συμβολὴ του θανόντος εἰς τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ἐπαγωγικὴ καὶ σημαντικὴ βοήθεια ποὺ προσέφερε ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν στὸ Κληροδοτήμα Μαρίας Στυλ. Κασιμάτη καὶ στὸν κοινωνικὸ καὶ φιλανθρωπικὸ τομέα, ἀπεφάσισε ὁμόφωνα τὰ παρακάτω:

1. Νὰ παραστῆ ἢ Διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ στὴν κηδεία τοῦ θανόντος.

2. Νὰ ἐκφραστοῦν τὰ συλλυπητήρια τῆς Διαχειριστικῆς Ἐπιτροπῆς στὴν Ἱερὰ Σύνοδο, Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ στὴν οἰκογένεια τοῦ θανόντος.

3. Νὰ διατεθεῖ, σὲ μνήμη τοῦ θανόντος, τὸ ποσὸν τῶν 100.000 δραχμῶν στὸ Ἄσυλον Ἀνιάτων.

4. Νὰ ἀργήσουν τὰ Γραφεῖα τοῦ Κληροδοτήματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας.

5. Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν ψήφισμα στὸν ἡμερήσιο Τύπο.

Ἀθήνα, 10 Ἀπριλίου 1998

Γιὰ τὴ διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Καθηγητῆς ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Γ. ΣΕΠΕΝΤΖΗΣ

Τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἀσύλου Ἀνιάτων

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἀσύλου Ἀνιάτων συνελθὸν σὲ ἐκτακτὴ συνεδρίαση μετὰ τὸ θλιβερὸ ἄκουσμα τῆς κοιμήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ ὁ ὁποῖος προσέφερε πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὸν κοινωνικὸ καὶ φιλανθρωπικὸ τομέα καὶ περιέβαλε πάντοτε μὲ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπη τὸ Ἴδρυμα, ἀπεφάσισε:

α) Νὰ ἀναρτηθεῖ μεσίσιος ἢ σημαία τοῦ Ἰδρύματος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες καὶ μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας του.

β) Νὰ ἐκφράσει τὴν βαθυτάτη θλίψη του στὴν οἰκογένειά του, καὶ

γ) Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν ψήφισμα στὸν ἡμερήσιο Τύπο.

Ἀθήνα 12 Ἀπριλίου 1998

Ἡ Πρόεδρος

ΜΑΡΙΑ ΓΕΩΡΓ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ

Τοῦ Ἰδρύματος Προικοδοτήσεων Ἰωάννου Διαμαντῆ Πατέρα, Πλοιάρχου Ε.Ν. ἐξ Οἴνουσῶν

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἰδρύματος Προικοδοτήσεων Ἰωάννου Διαμαντῆ Πατέρα μετὰ τὴν ἀναγγελία τοῦ θανάτου τοῦ προέδρου αὐτοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ, ὁ ὁποῖος διετέλεσε Πρόεδρος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του, ἐξέφρασε τὴ βαθυτάτη λύπη του καὶ ἀπεφάσισε:

—Νὰ ἐκφράσει τὰ συλλυπητήρια εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ ἐκλιπόντος.

—Νὰ δημοσιευθεῖ τὸ παρὸν στὸν Τύπο.

Ἀθήνα, 10 Ἀπριλίου 1998

Ε.Δ.Θ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Είργάσθη και ἔζησε μετὰ βαθυτάτης ἐπιγνώσεως τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ»

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, ὡς Τοποτηρητῆς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὴν 10ην Ἀπριλίου 1998, ἐν τῷ εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευμένῳ λόγῳ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀναφερόμενος εἰς τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ, ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: (Ὁ μεταστάς) «εἰργάσθη και ἔζησε μετὰ βαθυτάτης ἐπιγνώσεως τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Καὶ ὅπως, μετὰ τὸν ἀγῶνα κρίνεται ἀμερολήπτως και ἀπαθῶς ὁ κόπος και ἡ προσπάθεια ἐν τῷ ἀγῶνι, τοιουτοτρόπως και ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν ἀνέκαθεν ἰσχύει ὁ αὐτὸς κοινὸς κανὼν...

» Ἡ ἐν Κυρίῳ ποιμαίνουσα και ἀδιαλείπτως προσευχομένη Ἐκκλησία, ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὴν θεόπνευστον ὑπόμνησιν και διδαχὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, τὴν λέγουσαν "ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις" (Ἑβρ. 9,27), ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος ὅσον και ἡ τῆς Ἱεραρχίας, ἀλλὰ και ἐν γένει ὁ ἱερὸς Κληρὸς και ὁ εὐσεβὴς λαὸς, εὐχόμεθα ὅπως "Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων και πάσης σαρκὸς" ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ πρὸς Αὐτὸν μεταστάντος Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ ἐν χώρᾳ ζώντων και ἐν σκηναῖς δικαίων, ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ ἀνέσπερον φῶς Αὐτοῦ. Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ αἰωνία ἡ μνήμη».

«Ἠγάπησε τὸν Κύριον και τὴν Ἐκκλησίαν Του»

Ἄμα τῷ ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ὁμίλησε περὶ τοῦ ἐξ ἡμῶν μεταστάντος οὐ μόνον ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου και ἐν τῷ συλλυπητηρίῳ τηλεγραφήματι Αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Τοποτηρητὴν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Σεβ. Μητροπολίτην Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομον (βλ. σχετικῶς εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους τῆς "Ἐκκλησίας"), ἀλλὰ και διὰ τῆς ἐξῆς δηλώσεως, ἧτις ἐστάλη εἰς τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐπικοινωνίας:

«Ἡ αἴσθησις τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος και ἀγάπης προκαλεῖ αὐθόρμητον τὴν διάπυρον εὐχὴν ὅπως ὁ Κύριος ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἄρτι ἀφ'

ἡμῶν μεταστάντος ἀδελφοῦ και συλλειτουργοῦ ἡμῶν, τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σεραφεῖμ, και ὅπως τάξῃ αὐτὴν πλησίον Αὐτοῦ, ἐνθα οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται.

Ἡ ἐν Χριστῷ ἐκδημία τοῦ πιστοῦ, ἀν και εἶναι δι' αὐτὸν εἰσοδος εἰς ἄλλην κατάστασιν, δι' ἡμᾶς τοὺς περιλειπομένους εἶναι πρόξενος ὀδύνης και λύπης, ἀλλὰ τοιαύτης πεπληρωμένης ἐλπίδος.

Ὁ μεταστάς ἀναπαύεται ἤδη ἀπὸ τῶν κόπων αὐτοῦ, εἶχε δὲ ὄντως ἐπωμισθῆ κατὰ τὸ εἰκοσιετραετὲς χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ διετέλεσεν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος, πολλὰς και δυσχερεῖς εὐθύνas. Πρὸς ἀνταπόκρισιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν και εὐάρεστον Κυρίῳ ἐπιτέλεσιν τῶν καθηκόντων του ἠνάλωσεν ἑαυτὸν. Ἠγάπησε τὸν Κύριον και τὴν Ἐκκλησίαν Του και τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, και ἐπραξε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο ἐν μέσῳ πολυταράχων συγκυριῶν πρὸς ὑπέρβασιν τῶν δυσχερῶν καταστάσεων. Ὑπῆρξε γενναῖος, αὐθόρμητος, εὐθύς, ἀπλὸς και ἀπέριπτος.

Εἴη ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία και τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ εἰς γενεὰν και γενεάν.

Εἰς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν ἀδελφὴν και θυγατέρα Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος και τοὺς οἰκείους τοῦ μεταστάντος ἐκφράζομεν τὰ θερμὰ ἡμῶν συλλυπητήρια. Παραμυθῆσαι Κύριος τὰς καρδίας αὐτῶν.

Αἰωνία και ἀληστος ἡ μνήμη αὐτοῦ!».

«Φωνὴ ἐντιμος και γενναία»

Ὁ κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ ἐκπροσωπήσας τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Ἐφέσου κ. Χρυσόστομος, ἀπευθυνόμενος κατὰ τὸν ἐπικήδειον λόγον του πρὸς τὸν ἐν εἰρήνῃ ἀναπαύομενον ἀείμνηστον Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον και ὁ Σεπτὸς Προκαθήμενος αὐτοῦ γνωρίζουσι και ἀνομολογοῦσιν ὅτι ἡ ἐκ Φαναρίου φωνὴ σοὶ ἦτο πάντοτε συμπαθῆς, κατανοητὴ και ἀξιοσέβαστος, γνωρίζουσιν ὁμως και ἀνομολογοῦσιν ὅτι και ἡ σὴ φωνὴ ἦτο ἀγαπητὴ, εὐπρόσδεκτος και οἰκοδομητικὴ διὰ τὴν Πρωτόθρονον Ἐκκλησίαν και μάλιστα ἐν καιροῖς χαλεποῖς και τοῦτο διότι ἦτο φωνὴ ἐντιμος και

γενναία. Ἐντιμος καὶ γενναία εἰς ὑπεράσπισιν βωμῶν καὶ ἐσπιῶν, εἰς στήριξιν θεσμῶν ἱερῶν, ὡς ἡ πατρὶς καὶ τὸ γένος, εἰς προάσπισιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς ἐνότητος αὐτῆς, εἰς συμπόρευσιν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς ἀγῶνας εὐγενεῖς ὑπὲρ τοῦ ἐκλεκτοῦ ἡμῶν λαοῦ, ὑπὲρ τῆς προβολῆς τῆς πατρῴας κληρονομίας πρὸς τοὺς ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς τῆς αὐτῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῶν δεσμῶν ἀλληλεγγύης καὶ συνεργασίας μὲ τὰς ὁμαίμονας ἀδελφὰς Ἐκκλησίας καὶ μὲ πάσας τὰς λοιπὰς...».

«Ἔργα ἀγάπης καὶ εὐποιίας»

Ὁ — ἀποφάσει καὶ ἐντολῇ τῆς Ἱ. Συνόδου — ἐκφωνήσας ἐκ μέρους αὐτῆς τὸν — εἰς τὸν μακαριστὸν Σεραφεῖμ ἀναφερόμενον — ἐπικήδειον λόγον, Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος εἶπε, πρὸς τοὺς ἄλλους, τὰ ἐξῆς:

«Ἐκ τῶν 85 ἐτῶν τῆς ζωῆς του τὰ 60 διήνυσεν ἐν τῇ ἱερωσύνῃ (ἀπὸ τοῦ 1938, ὅτε ἐχειροτονήθη διάκονος). Καὶ ἐκ τούτων τὰ 50 ἐν τῇ ἀρχιερωσύνῃ (ἀπὸ τοῦ 1949), ὅτε ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀρτης, διὰ τὴν τοποθετηθῆ ἀκολούθως — τὸ 1958 — εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων, καὶ νὰ κληθῆ ἐν συνειδήσει εἰς τὴν θέσιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (τὸ 1974). Ἠξιώθη δὲ νὰ συμπληρώσῃ σχεδὸν 25ετίαν ἐπὶ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ὁ μακροβιότερος ἐν ἐνεργείᾳ Ποιμενάρχης αὐτῆς.

» Ἡ προσφορά του καὶ οἱ ἀγῶνές του καλύπτουν πρακτικῶς κυρίως τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος. Ἐλεγε δὲ χαρακτηριστικῶς ὅτι δὲν ἀρκοῦν αἱ περγαμνῆ καὶ τὰ διπλώματα διὰ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐφρόνει ὅτι ἡ κοινωνία καὶ ὁ κόσμος χρειάζονται «τὴν πρᾶξιν εἰς θεωρίας ἐπίβασιν», κατὰ τὸ σοφὸν λόγιον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου. Διὰ τοῦτο ἄφηνεν εἰς ἄλλους — ὅπως ἔλεγε — τὴν θεωρίαν καὶ αὐτὸς ἐστρέφετο εἰς ἔργα ἀγάπης καὶ εὐποιίας, δεικνύων δι' αὐτῶν τὴν ἀλληλεγγύην τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ ἐνδεεῖς...».

Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος περὶ τοῦ ἀειμνήστου Προκατόχου Του

Πρὸ τριῶν ἡμερῶν, τὴν 28ην Ἀπριλίου, ὅταν παρεδίδετο εἰς τὸ Τυπογραφεῖον τὸ περιεχόμενον τοῦ παρόντος εἰδικοῦ τεύχους, συνέβη τὸ λίαν χαρμόσυνον καὶ ἐλπιδοφόρον γεγονός τῆς — ὑπὸ τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας — ἐκλογῆς τοῦ νέου Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου, εἰς τὸν Ὅποιον θὰ ἀφιερῶθῃ ὁλόκληρον τὸ προσεχές τεῦχος τῆς «Ἐκκλησίας». Ὁ διακεκομμένος νέος Προκαθημένος τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν 10ην Ἀπριλίου 1998, ὡς ὁ τότε Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ, ἀναφερόμενος εἰς τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημιάν τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ, εἶχε προβῆ εἰς τὴν ἐξῆς λίαν εὐγλωττον καὶ περιεκτικὴν δήλωσιν:

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸς Σεραφεῖμ ἐσφράγισεν ἐπὶ ἐν τέταρτον αἰῶνος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Χαρακτηριστικά του γνωρίσματα ὑπῆρξαν ἡ ἀπλότης, ἡ σεμνότητα, ἡ ἐγκαρδιότητα, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ὀξύνοια. Ἦταν ἀνοικτὸς στὶς διαπροσωπικῆς σχέσεις καὶ ὅσοι τὸν ἐπλησίαζαν δέχονταν τὴν ἐπιρροὴ τῆς ἰσχυρῆς προσωπικότητός του. Στὴ διάρκεια τῆς θητείας του ἀνεφύησαν πελώρια προβλήματα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὶς σχέσεις τῆς μὲ τὴν Πολιτείαν, τὰ ὁποῖα ἀντιμετώπισε μὲ ψυχραιμία καὶ πάντοτε μὲ διάθεση φιλειρηνική. Οἱ ἐνέργειές του ἀπέβλεπαν στὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους. Ἦταν ἀκραιφνῆς πατριώτης καὶ ἐθαύμαζε τὸν Στρατηγὸ Πλαστήρα, ὄχι μόνον ὡς συντοπίτη του, ἀλλὰ καὶ ὡς γενναῖο ἀξιωματικὸ καὶ ἐντιμὸ ἄνθρωπο. Ἐπίσης ἐθαύμαζε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο-Ἀντιβασιλέα Δαμασκηνὸ γιὰ τὴν σοφίαν του καὶ τὴν προσφορά του στὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος σὲ ὥρες δύσκολες. Ἀγωνίσθηκε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Πατρίδος ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς καὶ σκιροῦσε ἡ ψυχὴ του γιὰ τὰ ἐθνικὰ θέματα. Τὸ Κυπριακὸ καὶ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ τὸν βρήκαν ἐνθερμὸ συμπαραστάτη μὲ μυστικότητα καὶ ἀποτελεσματικότητα. Δὲν τοῦ ἄρεσε νὰ αὐτοπροβάλλεται ἢ νὰ διαφημίζει τὰ ἔργα του. Μὲ τὴν σεμνότητά του αὐτὴ κατακοῦσε τὸν κόσμον. Προερχόμενος ἀπὸ τὰ λαϊκὰ στρώματα, δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν ἐπαφή του μὲ τὸ λαὸ καὶ μὲ τὶς ἀνάγκες του. Ἰδιαίτερη εὐαισθησία ἐπέδειξε γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῆς φτώχειας καὶ σὲ χώρες τοῦ τρίτου κόσμου. Μὲ τὴν παραδοσιακὴ λαϊκὴ εὐσέβεια πρὸς τὸν ἐχαρακτήριζε ὑπερασπιζόταν τὰ δίκαια τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ μὲ χαρακτηριστικὴ εἰλικρίνεια ἀπευθυνόταν πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους καλώντας τους νὰ ἀποβάλουν τὰ προσχήματα καὶ νὰ ἐγκολπωθοῦν τὴν ἀλήθεια, ἢ ὁποῖα μόνη μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει πρὸς τὴν ἐνότητα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ εὐνοήθη ἀπὸ τὴν Θ. Πρόνοια νὰ ἀνανεώσῃ κατὰ τὸ μέγιστον ποσοστὸ τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας μας, διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐξελέγησαν περὶ τοὺς 60 Μητροπολίτες ἐπὶ συνόλου 80. Ὑπῆρξεν ὁ μακροβιότερος Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ αἰῶνα μας, καὶ ἐπὶ 25 χρόνια εἶχε τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν πορεία τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας μας. Θὰ τὸν ἐνθυμούμεθα μὲ σεβασμὸ καὶ τιμῆ. Ἄς εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη του».

Ε.Δ.Θ.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΙΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν Πρεσβύτερον
Γεώργιον Μιχαλόπουλον τοῦ Σπυριδωνος
κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου
(καὶ νῦν ἀγνώστου διαμονῆς).

Διὰ τοῦ παρόντος, κοινοποιούμεν σοι κατωτέρω τὴν ἐ-
ρήμην σου ἐκδοθεῖσαν ὑπ' ἀριθμ. 4/5.2.1998 ἀπόφασιν
τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ διὰ Πρεσβυτέρους, Διακό-
νους καὶ Μοναχοὺς Δικαστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος, συνφδὰ τῷ ἄρθρῳ 122, παράγρ. 2 τοῦ Νόμου
5383/1932 "Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς
πρὸ αὐτῶν διαδικασίας", ὡς τοῦτο τίθεται καὶ ἰσχύει συμ-
πληρωθὲν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Ν.Δ. 1714/1942 καὶ κατὰ
τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ
Νόμου 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος", ἵνα οὕτω λάβῃς γνῶσιν αὐτῆς καὶ
ἀσκήσῃς κατ' αὐτῆς τὰ κατ' ἄρθροισι 126 καὶ 133 τοῦ
προειρημένου περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων Νόμου
ἐνδικοῦ μέσα τῆς ἀνακοπῆς ἐρημοδικίας καὶ τῆς ἐφέσεως.

Προσεπιδηλούμεν σοι ὅτι ἐν περιπτώσει παρελεύσεως
ἀπράκτου τῆς ὑπὸ τοῦ Νόμου 5383/1932 καθοριζομένης
προθεσμίας, θέλει ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἀπόφασις
καταστῆ, συνφδὰ τῷ ἄρθρῳ 151 Αὐτοῦ, τελεσίδικος, ὀρι-
στικὴ καὶ ἀμετάκλητος.

Ὁ Γραμματεὺς τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων
Ἄρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελοπούλος

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΑΠΟΦΑΣΙΣ 4/1998

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν διὰ Πρεσβυτέρους, Δια-
κόνους καὶ Μοναχοὺς Δικαστήριον τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος τῆς 141ης Συνοδικῆς Περιόδου, συγκείμενον ἐκ
τοῦ Προέδρου Αὐτοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Αἰτω-
λίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ καὶ ἐκ τῶν τακτικῶν
Μελῶν Αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολιτῶν α) Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ
Αἰγίνης κ. Ἱεροθέου β) Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ
γ) Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Μαξίμου καὶ δ) Ἐλευθερουπό-
λεως κ. Εὐδοκίμου.

Συνελθὼν εἰς συνεδρίαν τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου 1998, ἡμέ-
ρα τῆς ἐβδομάδος Πέμπτη καὶ ὥρα 5ῃ ἀπογευματινῇ ἐν
τῷ Συνοδικῷ Μεγάλῳ, κειμένῳ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῶν
ᾄδων Ἰωάννου Γενναδίου 14 καὶ Ἰασίου 1 καὶ τῇ συνήθει

τῶν Συνεδριῶν Αἰθούσῃ ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ Γραμμα-
τέως Ἄρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελοπούλου, ἵνα κρίνῃ καὶ δι-
κάσῃ τὸν Πρεσβύτερον Γεώργιον Μιχαλόπουλον τοῦ Σπυ-
ριδωνος, κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γουμενίσσης,
Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου, κατηγορούμενον ἐπὶ κω-
λυματικῇ προσκτῆσει τῆς Ἱερατικῆς ιδιότητος καὶ συγκε-
κριμένως ὅτι παρὸ τὸ ὅτι ἐνυμφεύθη τὴν 30.3.1981 τὴν
διγαμον Μαρίαν Παπαγιάννη θυγατέρα Παύλου καὶ Φωτει-
νῆς τῶς σύζυγον Ζαχαρίου Κώνστα, διαζευχθεῖσαν αὐ-
τὸν δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 232/1979 διαζευκτηρίου τῆς Ἰ.
Μ. Θεσ/νίκης, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ.
3912/2.2.1994 πιστοποιητικοῦ τοῦ Δημάρχου Θεσ/νίκης,
προεχειρίσθη παρὰ τὸ θεῖον καὶ Ἱερὸν Κανονικὸν Δίκαιον
τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ
εἰδικώτερον τῶν ΙΗ' Ἱεροῦ Κανόνος τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων,
Γ' Ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ
ΚΖ' Ἱεροῦ Κανόνος Μ. Βασιλείου, οἵτινες ἀποκλείουν τὴν
προχείρισιν εἰς τινα Ἱερατικὸν βαθμὸν τῶν λαμβανόντων
ὡς σύζυγον χήραν ἢ ἐκβεβλημένην, εἰς πρεσβύτερον τῆς
Ὁρθοδόξου Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπὶ κανο-
νικῷ ἀδικήματι σαφῶς προβλεπομένην καὶ ρητῶς τιμωρου-
μένην ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὑπερθεν προρρηθέντων θεῶν καὶ
Ἱερῶν Κανόνων, τῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ παραπεμφθείσης
ἐνώπιον Αὐτοῦ, λόγῳ ἀρμοδιότητος, δυνάμει τῆς ὑπ' ἀρι-
θμ. 1/1997 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πο-
λυκάστρου.

Δικάζον ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου νομίμως κληθέν-
τος δυνάμει τοῦ ἄρθρου 55 τοῦ Ν. 5383/1932 «Περὶ Ἐκ-
κλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικα-
σίας» ὡς τίθεται καὶ ἰσχύει κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ
τῶν διατάξεων τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ
Νόμου 590/1977 περὶ «Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος» διὰ τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τῆς
19/1-12-97 καὶ 20/15-12-97 καὶ διὰ τῆς ἡμερησίας ἐφημερί-
δος τῶν Ἀθηνῶν «ΕΣΤΙΑ» τῆς 2 καὶ 3 Δεκεμβρίου 1997 ὡς
ἀγνώστου διαμονῆς καὶ μὴ προσελθόντος καὶ παραστάν-
τος κατὰ τὴν σημερινὴν δικάσιμον.

Διεξελθὼν καὶ ἐπισταμένως μελετήσαν ἅπαντα τὰ ἐν
τῷ φακέλλῳ τῆς δικογραφίας ἐγγραφα καὶ στοιχεῖα.

Λαβὸν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν εἰσήγησιν τοῦ Δικαστικοῦ Συν-
έδρου Μέλους Αὐτοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σερρών καὶ Νι-
γρίτης κ. Μαξίμου.

Σκεφθὲν κατὰ τοὺς θεῖους καὶ Ἱερούς Κανόνας καὶ
τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους.

Ἐπειδὴ ἡ ὑπὸ κρίσιν ὑπόθεσις εἰσάγεται πρὸς ἐκδίκα-
σιν ἐνώπιον Αὐτοῦ τηρηθεισῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου 5383/

1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας προβλεπομένων καὶ καθοριζομένων διαδικασιῶν.

Ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης καὶ ἀξιολογήσεως τοῦ συνόλου τῶν στοιχείων τῆς δικογραφίας, τῆς περὶ τὴν ἀπόδειξιν διαδικασίας περιλαμβανοῦσης καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς προδικασίας, καὶ ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων ἐγγράφων ἀπεδείχθησαν ὡς πραγματικὰ περιστατικὰ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Δικαστηρίου καὶ κατ' ἐλευθέραν ἐκτίμησιν, συνωδᾶ τῷ ἄρθρῳ 57 τοῦ Νόμου 5383/1932 «περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας» ἅπαντα τὰ ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ ἀναφερόμενα.

Ἐπειδὴ ὁ κατηγορούμενος ἠπέιθησε, καίτοι νομίμως κληθείς, ὅπως ἐμφανισθῆ ἑνώπιον Αὐτοῦ καὶ ἀποσιεῖσθ τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ κανονικὴν κατηγορίαν, φυγοδικῶν καὶ ὁμολογῶν διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν τὸ βάσιμον τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἀποκεκμένου ἐν τῇ δικογραφίᾳ ὑπ' ἀριθμ. 3912/2.2.94 πιστοποιητικοῦ τοῦ Δημάρχου Θεσ/νίκης προκύπτει σαφῶς ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐνυμφεύθη τὴν 30.3.1981 τὴν Μαρίαν θυγ. Παύλου καὶ Φωτεινῆς Παπαγιάννη, διεζευχθεῖσαν τὸ ἔτος 1979 δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 232/1979 διαζευκτηρίου τῆς Ἰ. Μ. Θεσ/νίκης τὸν Ζαχαρίαν Κώνστα, μεθ' οὗ εἶχεν μάλιστα ἀποκτήσει καὶ τρία τέκνα.

Ἐπειδὴ τὸ παράπτωμα τοῦ κατηγορητηρίου σαφῶς προβλέπεται καὶ ρητῶς τιμωρεῖται ὑπὸ τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων καὶ δι' ὑπὸ τῶν: «Ὁ χήραν λαβών, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὁλως τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατικοῦ» (ΙΗ' Ἱεροῦ Κανόνος Ἀγ. Ἀποστόλων),

«Ἐπειδὴ ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς, τῇ ἀγία ταύτῃ καὶ Οἰκουμενικῇ προσεφώνησε Συνόδῳ, ὥστε τοὺς ἐν Κλήρῳ καταλεγόμενους, καὶ ἄλλοις τὰ θεῖα διαπορθμεύοντας καθαρὸς ἀποφῆναι καὶ λειτουργοὺς ἀμώμους, καὶ τῆς νοερᾶς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ θύματος καὶ Ἀρχιερέως θυσίας ἀξίους, ἀνακαθάραι τε τὰ ἐξ ἀθέσμων γάμων τούτοις ἐπιτριβέντα μίση. Πρὸς τούτῳ δέ, τῶν μὲν τῆς Ρωμαίων ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, τὸν τῆς ἀκριβείας τηρηθῆναι Κανόνας προτιθεμένων. Τῶν δὲ ὑπὸ τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως θρόνον, τὸν τῆς φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας εἰς ἐν ἀμφοτέρα μίξαντες πατρικῶς ὁμοῦ καὶ θεοφιλῶς, ὡς μῆτε τὸ πρᾶον ἐκλυτον, μῆτε στύφον τὸ αὐστηρὸν καταλείψοιμεν, καὶ μάλιστα τοῦ ἐξ ἀγνοίας πτώματος εἰς οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν πλήθος διήκοντος συνορῶμεν, ὥστε, τοὺς μὲν δυσὶ γάμοις περιπαρέντας, καὶ μέχρι τῆς πεντεκαίδεκάτης τοῦ διελθόντος Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, ἔτους ἐξακισχιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἐννενηκτοστοῦ ἐνάτου, δουλωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ μὴ ἐκνήψαι ταύτης προελομένους, καθαιρέσει κανονικῇ ὑποβαλεῖν. Τοὺς δὲ τῷ τοιούτῳ μὲν τῆς διγαμίας πάθει περιπαρέντας, πρὸ δὲ τῆς ἡμῶν ἐπιγνώσεως τὸ συμφέρον ἐπεγνωκότας, καὶ τὸ κακὸν ἐξ αὐτῶν περικόψαντας, καὶ πόρρω τὴν ξένην ταύτην καὶ νόθον συμπλοκὴν ἐκδιώξαντας. Ἡ καὶ ὧν αἱ κατὰ δευτέρου γάμον γυναῖκες ἤδη τετελευτή-

κασιν, εἰ καὶ αὐτοὶ πρὸς ἐπιστροφὴν εἶδον, μεταμαθόντες τὴν σωφροσύνην, καὶ τῶν πρώην αὐτοῖς παρανομηθέντων ταχέως ἐπιλαθόμενοι, εἴτε Πρεσβύτεροι, εἴτε Διάκονοι ὄντες τυγχάνοιεν τούτους ἔδοξε πεπαύσθαι μὲν πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας, ἢτοι ἐνεργείας, ἤδη ἐπὶ ῥητόν τινα χρόνον ἐπιτιμηθέντας. Τῆς δὲ τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν μετέχειν, ἀρκουμένους τῇ προεδρίᾳ καὶ προσκλαίοντας τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα εὐλογεῖν γὰρ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεία τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Τοὺς δὲ γαμητῆ μὲν μὴ συναφθέντας, χήρα δὲ ἢ προσληφθεῖσα ἐτύγχανεν ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμῳ ἐνὶ παρανόμῳ προσομιλήσαντας, τοῦτ' ἐστὶ Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους καὶ Ὑποδιακόνους, ἤδη ἐπὶ βραχὺν τινα χρόνον εἰρχθέντας τῆς ἱερᾶς λειτουργίας καὶ ἐπιτιμηθέντας, αὐθις ἐν τοῖς οἰκείοις ἀποκατασταθῆναι βαθμοῖς μηδαμῶς ἐν ἐτέρῳ μείζονι προκόπτοντας βαθμῶ, προδήλως διαλυθέντος αὐτοῖς τοῦ ἀθέσμου συνοικεσίου. Ταῦτα δὲ ἐπὶ τοῖς καταληφθεῖσι μέχρι τῆς πεντεκαίδεκάτης, ὡς εἰρηται τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, τῆς τετάρτης Ἰνδικτιῶνος ἐν τοῖς προδηλωθεῖσι ππαισμάτι, καὶ μόνον ἱερατικοῖς ἐτυπώσαμεν, ὀρίζοντες ἀπὸ τοῦ παρόντος, καὶ ἀνανεούμενοι τὸν Κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τὸν δυσὶ γάμοις συμπλεκέντα μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενον, «μὴ δύνασθαι εἶναι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Ὡσαύτως καὶ τὸν χήραν λαβόντα, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν ἢ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, μὴ δύνασθαι εἶναι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ» (Γ' Ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

«Περὶ τοῦ Πρεσβυτέρου τοῦ κατὰ ἀγνοίαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντος, ὥρισα ἃ ἐχρῆν, καθέδρας μὲν μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι. Ἀρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἢ συγγνώμη. Εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεία τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Εὐλογία γὰρ ἀγιασμοῦ μετάδοσις. Ὁ δὲ τοῦτο μὴ ἔχων, διὰ τὸ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἐτέρῳ μεταδώσει; μῆτε τοῖνυν δημοσίᾳ, μῆτε ἰδίᾳ εὐλογοῖτω, μῆτε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατανεμέτω ἐτέροις, μῆτε τι ἄλλο λειτουργεῖτω, ἀλλά, ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαίετω ἐτέροις καὶ τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἁμάρτημα» (ΚΖ' Ἱεροῦ Κανόνος Μ. Βασιλείου),

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Κηρύσσει ὁμοφώνως τὸν Πρεσβύτερον Γεώργιον Μιχαλόπουλον τοῦ Σπυρίδωνος, κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου ἐνοχον ἐπὶ κωλυματικῇ προσκλήσει τῆς Ἱερατικῆς Ἰδιότητος καὶ συγκεκριμένως ὅτι παρὰ τὸ ὅτι ἐνυμφεύθη τὴν 30.3.1981 τὴν δίγαμον Μαρίαν Παπαγιάννη θυγατέρα Παύλου καὶ Φωτεινῆς τέως σύζυγον Ζαχαρίου Κώνστα, διεζευχθεῖσαν αὐτὸν δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 232/1979 διαζευκτηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσ/νίκης, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 3912/2.2.1994 πιστοποιητικοῦ τοῦ Δημάρχου Θεσ/νίκης, προεχειρίσθη παρὰ τὸ θεῖον καὶ Ἱερόν Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς τοῦ

Χριστού Έκκλησίας και ειδικότερον τών ΙΗ' Έιερου Κανόνος τών Άγ. Άποστόλων, Γ' Έιερου Κανόνος τής ΣΤ' Οίκουμηνικής Συνόδου και ΚΖ' Έιερου Κανόνος Μ. Βασιλείου, οίτινες αποκλείουν τήν προχείρισιν εις τινα Έιεραικόν βαθμόν τών λαμβανόντων ώς σύζυγον χήραν ή έκβεβλημένην, εις πρεσβύτερον τής Όρθοδόξου Καθολικής του Χριστού Έκκλησίας, ήτοι άντικανονικόν άδίκημα σαφώς προβλεπόμενον και ρητώς τιμωρούμενον υπό τών έν τοίς ύπερθεν προρρηθέντων θείων και Έιερών Κανόνων, και παμψηφεί επιβάλλει αύτώ τήν ποινήν τής καθαιρέσεως έκ του ύψηλου τής Έιερωσύνης ύπουργήματος, άπογυμνούν αύτόν τέλεον παντός Έιεραικού βαθμού και τίτλου, κατάγον αύτόν και επαναφέρον εις τήν τών λαϊκών τάξιν, καταδικάζον άμα εις βάρος αύτου, και ύπερ του

Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε.. τήν έξ έβδομήκοντα χιλιάδων (70.000) δραχμών δικαστικήν δαπάνην.

Έκρίθη, άπεφασίσθη και έδημοσιεύθη αύθημερόν

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

του Πρωτοβαθμίου Συνοδικού Δικαστηρίου

† Ό Αίτωλίας και Άκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

† Ό Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης ΙΕΡΟΘΕΟΣ

† Ό Καρυστίας και Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ό Σερρών και Νιγρίτης ΜΑΞΙΜΟΣ

† Ό Έλευθερουπόλεως ΕΥΔΟΚΙΜΟΣ

Ό Γραμματεύς

Άρχιμ. Σεραφείμ Μεντζελόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΙΣ
ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ

Πρός τόν Πρεσβύτερον
Χαράλαμπον Λαμπρόπουλον του Νικολάου
Κληρικόν τής Έιερās Μητροπόλεως
Θηβών και Λεβαδείας,
(και νύν άγνώστου διαμονής).

Διά του παρόντος, κοινοποιούμε σοι κατωτέρω τήν έρήμην σου έκδοθείσαν ύπ' άριθμ. 11/ 8.10.1997 άπόφασιν του Πρωτοβαθμίου Συνοδικού διά Πρεσβυτέρους, Διακόνους και Μοναχούς Δικαστηρίου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, συνωδά τω άρθρω 122, παράγρ. 2 του Νόμου 5383/1932 «Περί Έκκλησιαστικών Δικαστηρίων και τής πρό αύτών διαδικασίας» ώς τουτο τίθεται και ισχύει συμπληρωθέν υπό του άρθρου 6 του Ν. Δ. 1714/1942 και κατά τά σαφώς όριζόμενα υπό τής παρ. 1 του άρθρου 44 του Νόμου 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος», ίνα ούτω λάβης γνώσιν αύτης και άσκήσης κατ' αύτης τά κατ' άρθροις 126 και 133 του προειρημένου περί Έκκλησιαστικών Δικαστηρίων Νόμου ένδικα μέσα τής άνακοπής έρημοδικίας και τής έφέσεως.

Προσεπιδηλούμεν σοι ότι έν περιπτώσει παρελεύσεως άπράκτου τής υπό του Νόμου 5383/1932 καθοριζόμενης προθεσμίας, θέλει ή κατωτέρω δημοσιευόμενη άπόφασις καταστή συνωδά τω άρθρω 151 αύτου τελεσίδικος, όριστική και άμετάκλητος.

Ό Γραμματεύς τών Συνοδικών Δικαστηρίων
Άρχιμ. Σεραφείμ Μεντζελόπουλος

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΑΠΟΦΑΣΙΣ 11/1997

Τό Πρωτοβάθμιον Συνοδικόν διά Πρεσβυτέρους, Διακόνους και Μοναχούς Δικαστήριον τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, συγκείμενον έκ του Προέδρου Αύτου Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Αίτωλίας και Άκαρνανίας κ.

Θεοκλήτου και έκ τών τακτικών Μελών Αύτου Σεβ. Μητροπολιτών α) Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης κ. Έιεροθέου β) Καρυστίας και Σκύρου κ. Σεραφείμ γ) Σερρών και Νιγρίτης κ. Μαξίμου και δ) Έλευθερουπόλεως κ. Εύδοκίμου. Συνελθόν εις Συνεδρίαν τή 8η Όκτωβρίου 1997 ήμέρα τής εβδομάδος Τετάρτη και ώρα 5η άπογευματινή έν τω Συνοδικώ Μεγάρω, κειμένω έν Άθήναις και επί τών όδών Ίωάννου Γενναδίου 14 και Ίασίου 1 και τή συνήθει τών Συνεδριών Αίθουση, επί παρουσία και του Γραμματέως Άρχιμ. Σεραφείμ Μεντζελόπουλου, ίνα κρίνη και δικάση τόν Πρεσβύτερον Χαράλαμπον Λαμπρόπουλον του Νικολάου και τής Φωτεινής, κληρικόν τής Έιερās Μητροπόλεως Θηβών και Λεβαδείας, κατηγορούμενον α) επί διγαμία, β) επί άποκρύψει του ως ειρήται κωλύματος και έξαπατήσει του Σεβ. Άρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου, όστις κεχειροτόνηκεν αύτόν εις διάκονον, κωλυματικών όντα, και έφοδίασεν αύτόν διά κανονικού άπολυτηρίου, βεβαιών περί του άκωλύτου τής Έιερωσύνης αύτου και άποκρύψει του αύτου κωλύματος και έκ του Σεβ. Μητροπολίτου Θηβών και Λεβαδείας κ. Έιερωνύμου και έξαπατήσει και Αύτου, ίνα τή έντολή Αύτου προχειρισθη εις τόν βαθμόν του πρεσβυτέρου, άδίκους πράξεις κατά συρροήν διαπραχθείσι, γ) επί καταφρονήσει τής έν Καναδά προϊσταμένης Έκκλησιαστικής Άρχής, του Θεοφιλεστάτου Έπισκόπου Τορόντο κ. Σωτηρίου, δ) επί παροχή πραγμάτων Αύτω και έν τή κανονική διαποιμάνσει του Χριστωνύμου πληρώματος τής εκείθεν Όρθοδόξου Καθολικής Έκκλησίας και ε) επί σκανδαλισμώ τής συνειδήσεως τών πιστών σαφώς προβλεπομένοις και ρητώς τιμωρούμενοις υπό τών θείων και Έιερών Κανονικών Διατάξεων και δη υπό τών ΙΖ', ΛΘ', ΝΗ' τών Άγίων Άποστόλων, Η', ΙΗ' τής Δ' Οίκουμ. Συνόδου, ΛΔ' τής ΣΤ' Οίκουμ. Συνόδου και ΙΒ' του Μ. Βασιλείου και ειδικότερον ότι τήν 5ην Αύγούστου 1988 έν τή Έιερā Σταυροπηγιακή Μονή του Τιμίου Προδρόμου - Έσσεξ Άγγλίας προχειρίσθη εις διάκονον τής Όρθοδόξου Καθολικής του Χριστού Έκκλησίας, υπό του Σεβ. Άρχιεπισκόπου Θυατείρων και

Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου, άποκρύπτων και παραπλανών αυτόν ότι, ως ώμολόγησεν μετά ταύτα εις τόν τότε Θεοφιλέστατον και νύν Σεβ. Μητροπολίτην Τορόντο κ. Σωτήριον, ήτο δίγαμος και κατά τους άναφερομένους έν τοίς ύπερθεν θείους και 'Ιερούς Κανόνας τής 'Ορθοδόξου Καθολικής του Χριστού 'Εκκλησίας έκωλύετο όπως προχειρισθί εις τινα 'Ιερατικόν βαθμόν, και έν συνεχεία συνεχίζων την παραπλάνησιν του αυτού Σεβ. 'Αρχιεπισκόπου Θυατειρών κ. Γρηγορίου, έφοδιάσθη διά κανονικού άπολυτηρίου Γράμματος, βεβαιούντος περι του δήθεν άκωλύτου τής 'Ιερωσύνης αυτού και προσελθών εις τόν Σεβ. Μητροπολίτην Θηβών και Λεβαδείας κ. 'Ιερώνυμον, απέκρυψε και αύθις την κωλυματικήν αυτού κανονικήν κατάστασιν και παραπλανών αυτόν προχειρίσθη τή έντολή αυτού εις πρεσβύτερον τής 'Ορθοδόξου Καθολικής του Χριστού 'Εκκλησίας, την 2-4-1989 έν τώ Καθολικώ τής 'Ιεράς Κοινοβιακής Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλαιάς Πεντέλης τής 'Ιεράς 'Αρχιεπισκοπής 'Αθηνών υπό του τότε Θεοφιλεστάτου 'Επισκόπου Δωδώνης και νύν Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσοστόμου και άκολουθως διορισθείς δυνάμει του ύπ' αριθμ. 222/2-4-1989 έγγραφου του Σεβ. Μητροπολίτου Θηβών και Λεβαδείας κ. 'Ιερωνύμου ως προσωρινός έφημέριος του 'Ιερού Ναού 'Αναλήψεως Λεβαδείας τής 'Ιεράς Μητροπόλεως Θηβών και Λεβαδείας, ήτήσατο την 1-9-1989 την άπόλυσιν αυτού έκ της ως είρηται έφημεριακής αυτού θέσεως «ένεκεν μεταβάσεως αυτού εις 'Αμερικήν, λόγω βαρείας άσθενείας τής Πρεσβυτέρας αυτού». 'Αφίχθεις όθεν έν τοίς όροις τής κανονικής δικαιοδοσίας τής τότε 'Ιεράς 'Επισκοπής Τορόντο έν Καναδά τής 'Αμερικής, δίχα τής κανονικής άδείας, συγκαταθέσεως και εύλογίας τής άρμοδίας Προϊσταμένης 'Εκκλησιαστικής 'Αρχής του τότε Θεοφιλεστάτου και νύν Σεβ. Μητροπολίτου Τορόντο κ. Σωτηρίου έπηξε θυσιαστήριον εις Τορόντο έπαρχίας 'Οντάριο Καναδά έπ' όνόματι των 'Αγίων 'Αθανασίου, Σπυρίδωνος και Γερασίμου, μετανομασθείς εις Protopresviteros Father Harry Lambros, δημιουργών άντικανονικήν κατάστασιν και παρέχων πράγματα τή κανονική 'Εκκλησιαστική Διοικήσει τής 'Ιεράς Μητροπόλεως Τορόντο διά τής ψευδεπιγράφου ένορίας ήν άνίδρυσε, όνομάζων αύτην ως «'Ελληνικήν Καναδικήν Κοινοτικήν 'Εκκλησίαν και Κέντρον 'Εκπαιδεύσεως τής 'Ανωλύμου 'Εταιρείας PEEL REGION» και προκαλών διά τής όλης αυτού ως άνω άπαραδέκτου συμπεριφοράς του τόν σκανδαλισμόν τής συνειδήσεως των πιστών, τής υποθέσεως αυτού παραπεμφθείσης ένώπιον Αύτου ένεκεν άρμοδιότητος, δυνάμει τής ύπ' αριθμ. 1/1996 άποφάσεως του 'Επισκοπικού Δικαστηρίου τής 'Ιεράς Μητροπόλεως Θηβών και Λεβαδείας.

Δικάζων έρήμην του κατηγορουμένου, νομίμως κληθέντος ως άγνώστου διαμονής κατά τας διατάξεις του άρθρου 55 του Νόμου 5383/1932 «Περί 'Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων και τής πρό Αύτων διαδικασίας», δις διά του Περιοδικού «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τής 1 'Ιουνίου 1997 και 1-15 'Ιουλίου 1997 και τής ήμερησίας 'Εφημερίδος των 'Αθηνών

«ΕΣΤΙΑ» τής 10 'Ιουνίου 1997 και τής 11ης 'Ιουνίου 1997 και μη προσελθόντος και παραστάντος κατά την σημερινήν δικάσιμον.

Διεξεληθόν και έπισταμένως μελετήσαν άπαντα τά έν τώ φακέλλω τής δικογραφίας έγγραφα και στοιχεία.

Λαβόν ύπ' όψιν και την εισήγησιν του Δικαστικού Συνέδρου Μέλους Αύτου Σεβ. Μητροπολίτου 'Ελευθερουπόλεως κ. Εύδοκίμου.

Σκεφθέν κατά τους θείους και 'Ιερούς Κανόνας και τους Νόμους του Κράτους.

'Επειδή ή υπό κρίσιν ύπόθεσησιν εισάγεται προς έκδίκασιν ένώπιον Αύτου τηρηθεισών των υπό του Νόμου 5383/1932 «Περί 'Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων και τής πρό αύτων διαδικασίας» προβλεπομένων και καθοριζομένων διαδικασιών.

'Επειδή έκ τής έπισταμένης μελέτης και άξιολογήσεως του συνόλου των στοιχείων τής δικογραφίας, τής περι την άπόδειξιν διαδικασίας περιλαμβανούσης και τά στοιχεία τής προδικασίας, και έκ των αναγνωσθέντων εγγράφων άπεδείχθησαν ως πραγματικά περιστατικά κατά την κρίσιν του Δικαστηρίου και κατ' έλευθέραν έκτίμησιν, συνωδά τώ άρθρω 57 του Νόμου 5383/1932 «Περί 'Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων και τής πρό Αύτων διαδικασίας» άπαντα τά έν τώ κατηγορητηρίω αναφερόμενα.

'Επειδή ό κατηγορούμενος ήπειθήσε, καιτοι νομίμως κληθείς, όπως έμφανισθί ένώπιον Αύτου και άποσειή τας εις βάρος αυτού κανονικάς κατηγορίας, φυγοδικών και όμολογών διά μίαν εισέτι φοράν τό βάσιμον τής ένοχής αυτού.

'Επειδή τά παραπτώματα του κατηγορητηρίου σαφώς προβλέπονται και ρητώς τιμωρούνται υπό των Θείων και 'Ιερών Κανόνων και δη υπό των «'Ο δυσι γάμοις συμπλακεις μετά τό βάπτισμα, ή παλλακήν κτησάμενος, ου δύναται είναι 'Επίσκοπος, ή Πρεσβύτερος, ή Διάκονος, ή όλος του καταλόγου του 'Ιερατικού» (ΙΖ' 'Αγίων 'Αποστόλων). «Οί Πρεσβύτεροι, και Διάκονοι, άνευ γνώμης του 'Επισκόπου μηδέν έπιτελείψωσαν. Αύτος γάρ έστιν ό πεπιστευμένος τόν λαόν του Κυρίου, και τόν ύπερ των ψυχών αυτών λόγον άπαιτηθησόμενος» (ΛΘ' 'Αγ. 'Αποστόλων).

«'Επίσκοπος ή Πρεσβύτερος άμελών του Κλήρου, ή του λαού, και μη παιδεύων αυτούς την εύσέβειαν, άφορίζεσθω έπιμένων δε τή άμελεία και ραθυμία, καθαιρείσθω» (ΝΗ' 'Αγ. 'Αποστόλων).

«Οί Κληρικοί των πτωχείων και μοναστηρίων και μαρτυρίων, υπό την έξουσίαν των έν έκάστη πόλει 'Επισκόπων, κατά την των άγιών Πατέρων παράδοσιν, διαμενέψωσαν, και μη κατά αυθάδειαν άφηγιάψωσαν του ίδιου 'Επισκόπου. Οί δε τολμώντες ανατρέπειν την τοιαύτην διατύπωσιν, καθ' οίον δήποτε τρόπον, και μη ύποτασσόμενοι τώ ίδίω 'Επισκόπω, ει μέν είνεν Κληρικοί, τοίς των Κανόνων ύποκεισθωσαν έπιτιμίοις, ει δε μονάζοντες ή λαϊκοί, έσψωσαν άκοινωνητοι» (Η' τής Δ' Οίκουμ. Συνόδου).

«Τό τής συνωμοσίας, ή φατρίας έγκλημα, και παρά των έξω νόμων πάντη κεκώλυται, πολλώ δε μάλλον έν τή

τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοῖνυν Κληρικοί, ἢ Μονάζοντες εὐρεθεῖεν, ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευᾶς τυρεύοντες Ἐπισκόποις ἢ Συγκληρικοῖς, ἐκπιπέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ» (ΙΗ' τῆς Δ' Οἰκοῦμ. Συνόδου).

«Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ ἱερατικοῦ Κανόνος σαφῶς διαγορεύοντος, ὡς τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φατρίας ἐγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἐξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Καὶ ἡμεῖς παραφυλάττειν σπουδάζομεν, ὥστε εἴ τινες Κληρικοί, ἢ Μοναχοὶ εὐρεθεῖεν, ἢ συνομνύμενοι ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευᾶς τυρεύοντες Ἐπισκόπων ἢ συγκληρικών, ἐκπιπέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ» (ΛΔ' τῆς ΣΤ' Οἰκοῦμ. Συνόδου).

«Τοὺς διγάμους παντελῶς ὁ Κανὼν τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε» (ΙΒ' Ἱεροῦ Κανόνος τοῦ Μεγ. Βασιλείου),

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

κηρύσσει ὁμοφώνως τὸν Πρεσβύτερον Χαράλαμπον Λαμπρόπουλον τοῦ Νικολάου καὶ τῆς Φωτεινῆς, κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ἔνοχον: α) ἐπὶ διγαμίᾳ, β) ἐπὶ ἀποκρύψει τοῦ ὡς εἴρηται κωλύματος καὶ ἐξαπατήσει τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου, ὅστις κεχειροτόνηκεν αὐτὸν ὡς διάκονον, κωλυματικὸν ὄντα, καὶ ἐφοδίασεν αὐτὸν διὰ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου, βεβαιῶν περὶ τοῦ ἀκωλύτου τῆς Ἱερωσύνης αὐτοῦ καὶ ἀποκρύψει τοῦ αὐτοῦ κωλύματος καὶ ἐκ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερωνύμου καὶ ἐξαπατήσει καὶ Αὐτοῦ ἴνα·τῇ ἐντολῇ Αὐτοῦ προχειρισθῇ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου, ἀδίκως πράξεισι κατὰ συρροὴν διαπραχθεῖσι, γ) ἐπὶ καταφρονήσει τῆς ἐν Καναδᾷ προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Τορόντο κ. Σωτηρίου, δ) ἐπὶ παροχῇ πραγμάτων Αὐτῶ καὶ ἐν τῇ κανονικῇ διαποιμάνσει τοῦ Χριστωνύμου πληρώματος τῆς ἐκεῖθεν Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ε) ἐπὶ σκανδαλισμῶ τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν, σαφῶς προβλεπομένοις καὶ ρητῶς τιμωρουμένοις ὑπὸ τῶν θείων καὶ Ἱερῶν Κανονικῶν Διατάξεων καὶ δὴ ὑπὸ τῶν ΙΖ', ΛΘ', ΝΗ' τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Η', ΙΗ' τῆς Δ' Οἰκοῦμ. Συνόδου, ΛΔ' τῆς ΣΤ' Οἰκοῦμ. Συνόδου καὶ ΙΒ' τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ εἰδικώτερον ὅτι τὴν 5ην Αὐγούστου 1988 ἐν τῇ Ἱερᾷ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ Τιμίου Προδρόμου - Ἑσσεξ Ἀγγλίας προχειρίσθη εἰς διάκονον τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου, ἀποκρύπτων καὶ παραπλανῶν αὐτὸν ὅτι, ὡς ὠμολόγησεν μετὰ ταῦτα εἰς τὸν τότε Θεοφιλέστατον καὶ νῦν Σεβ. Μητροπολίτην Τορόντο κ. Σωτήριον, ἦτο διγάμος καὶ κατὰ τοὺς ἀναφερομένους ἐν τοῖς ὑπερθεν θείους καὶ Ἱεροῦς Κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐκωλύετο ὅπως προχειρισθῇ εἰς πᾶν Ἱερατικὸν βαθμὸν, καὶ ἐν συνεχείᾳ συνεχίζων τὴν παραπλάνησιν τοῦ αὐτοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων κ. Γρηγορίου, ἐφωδιάσθη διὰ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου Γράμματος, βεβαιούντος περὶ τοῦ δῆθεν ἀκωλύτου τῆς Ἱερω-

σύνης αὐτοῦ καὶ προσελθῶν εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερωνύμον, ἀπέκρυψε καὶ αὐθις τὴν κωλυματικὴν αὐτοῦ κανονικὴν κατάστασιν καὶ παραπλανῶν αὐτὸν προχειρίσθη τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ εἰς πρεσβύτερον τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τὴν 2-4-1989 ἐν τῷ Καθολικῷ τῆς Ἱερᾶς Κοινοβιακῆς Μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλαιᾶς Πεντέλης τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ τότε Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Δωδώνης καὶ νῦν Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσοστόμου καὶ ἀκολούθως διορισθεὶς δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 222/2-4-1989 ἐγγράφου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερωνύμου ὡς προσωρινὸς ἐφημέριος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως Λεβαδείας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, ἤχησεν τὴν 1-9-1989 τὴν ἀπόλυσιν αὐτοῦ ἐκ τῆς ὡς εἴρηται ἐφημεριακῆς αὐτοῦ θέσεως «ἐνεκεν μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Ἀμερικὴν, λόγῳ βαρείας ἀσθενείας τῆς Πρεσβυτέρας αὐτοῦ». Ἀφίχθεις ὅθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τῆς τότε Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς Τορόντο ἐν Καναδᾷ τῆς Ἀμερικῆς, δίχα τῆς κανονικῆς ἀδείας, συγκαταθέσεως καὶ εὐλογίας τῆς ἀρμοδίας Προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς τοῦ τότε Θεοφιλεστάτου καὶ νῦν Σεβ. Μητροπολίτου Τορόντο κ. Σωτηρίου ἐπηξε θυσιαστήριον εἰς Τορόντο ἐπαρχίας Ὀντάριο Καναδᾷ ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀθανασίου, Σπυριδῶνος καὶ Γερασίμου, μετονομασθεὶς εἰς Protopresbyteros Father Harry Lambros, δημιουργῶν ἀντικανονικὴν κατάστασιν καὶ παρέχων πράγματα τῇ κανονικῇ Ἐκκλησιαστικῇ Διοκῆσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τορόντο διὰ τῆς ψευδεπιγράφου ἐνορίας ἦν ἀνίδρυσε, ὀνομάζων αὐτὴν ὡς «Ἑλληνικὴν Καναδικὴν Κοινοτικὴν Ἐκκλησίαν καὶ Κέντρον Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἀνωρύμου Ἐταιρείας PEEL REGION», προκαλῶν διὰ τῆς ὄλης αὐτοῦ ὡς ἄνω ἀπαραδέκτου συμπεριφορᾶς του τὸν σκανδαλισμὸν τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν, καὶ παμφηφεὶ ἐπιβάλλει αὐτῶ τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος ἀπογυμνοῦν αὐτὸν τέλεον παντὸς Ἱερατικοῦ βαθμοῦ καὶ τίτλου, κατάγον αὐτὸν καὶ ἐπαναφέρων εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν τάξιν, καταδικάζων ἅμα εἰς βάρος αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. τὴν ἐξ ἐβδομήκοντα χιλιάδων (70.000) δραχμῶν δικαστικὴν δαπάνην.

Ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη αὐθημερὸν
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΥ

ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

† Ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης ΙΕΡΟΘΕΟΣ

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Σερρών καὶ Νιγρίτης ΜΑΞΙΜΟΣ

† Ὁ Ἐλευθερουπόλεως ΕΥΔΟΚΙΜΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Έχοντες υπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του υπ' αριθ. 2/1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «Περί Ιερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν τας κενάς οργανικές θέσεις τακτικών έφημερίων των Ίερών Ναών

1) Εύαγγελισμού Θεοτόκου Λαμίας (Μητροπολιτικού), 2) Άγιου Δημητρίου Λαμίας, 3) Παναγίας Δεσποίνης Λαμίας, 4) Άγιου Νικολάου Μοδίου, 5) Άγιου Δημητρίου Έλατειάς, 6) Άγιου Δημητρίου Κάτω Τιθορέας, 7) Άγίας Τριάδος Στεφανιάδος, και 8) Άγιων Κωνσταντίνου και Ελένης Περιβολίου Δομοκού

καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης υποβάλωσιν ήμίν τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά δια τήν κατάληψιν των άνωτέρω κενών θέσεων.

Έν Λαμία τή 27η Άπριλίου 1998

† Ο Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

—ο—ο—ο—

Ίερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Έχοντες υπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του υπ' αριθ. 2/1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «Περί Ιερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν τήν κενήν οργανικήν θέσην τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού

Γενεθλίου της Θεοτόκου Νέας Κορώνης καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης υποβάλωσιν ήμίν τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά δια τήν κατάληψιν της άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Καλαμάτα τή 30η Άπριλίου 1998

† Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
Ω. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ
Τηλ. και Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- † Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, Τοποτηρητής
- † Ο Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
- † Ο Πατρών ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
- † Ο Γόρτυνος ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Όμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Άρχων Διδάσκαλος του Εύαγγελίου της Μ.Χ.Ε.
Τακτικόν Μέλος της «Ευρωπαϊκής Ακαδημίας
των Έπιστημών και των Τεχνών»

Έκ του Τυπογραφείου της Άποστολικής Διακονίας
Ίασιου 1, 11521 Άθήνα, Τηλ. 7210.734
Προϊστάμενος Σωκράτης Μαυρογόνατος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η Ίερά Σύνοδος επί τῷ θανάτῳ τοῦ άεμνήστου Άρχιεπισκόπου κυρού Σεραφείμ.

Εύαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ο Άθηνών Σεραφείμ (†).

Βιογραφικά στοιχεία.

Η άσθένεια και ό θάνατος τοῦ Άρχιεπισκόπου.

Λαϊκόν προσκύνημα.

Η κηδεία τοῦ Άρχιεπισκόπου.

Επιθήδειοι λόγοι.

Δηλώσεις έπισήμων.

Συλλυπητήρια Γράμματα και Τηλεγραφήματα.

Ψηφίσματα.

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Άποφάσεις Συνοδικού Δικαστηρίου.

Παράρτημα.